

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1902

Andria I

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1572)

I.

1.

28 1 1 VOS ISTAEC INTRO AVFERTE ABITE in hac scaena haec uirtus est, ut <in> argumenti narratione actio scaenica uideatur, ut sine fastidio longus sermo sit ac senilis oratio. 2 VOS ISTAEC I. A. A. haec scaena pro argumenti narratione proponitur, in qua fundamenta fabulae 5 iaciuntur, ut uirtute poetae, sine officio prologi uel θεῶν ἀπὸ μηχανῆς, et periocham comoediae populus teneat et agi res magis quam narrari uideantur. 3 VOS ISTAEC I. A. A. molliter retenturus et separaturus Sosiam imperat, ut maneat. addit etiam causam illis abeundi dicendo 10 'istaec auferte' ne, suspicionem inicit Sosiam communicandi secreti gratia remansisse. — 4 *Et bene 'auferte': auferimus enim ea, quae cum fastidio cernimus, ferimus ea, quae cum honore tractamus.* — deinde quasi respicientes increpat dicendo 'abite'. 5 ABITE concitatus 15 legendum est, quia respectantes properat et discernit a Sosia. 6 <SOSIA> Sosiae persona protatica est, non enim usque ad finem perseverat, ut est Dauī in Phormione, in Hecyra Philotidis et Syrae. *gal. rec. 58*

1 in om. AV¹, sscr. V² || 2 est om. TC, (in lac. 20 litt.) A | in add. W. | narratione (ex an ratione corr. C) codd.; narratio esse Klotz || 4 ista hęc A || 6 iaciuntur A | VEL ΘΘΩΝ ΔΠΟΜΗΧΔΝΕΗ. A, uel **** TV, **g** C || 7 periocham A, perithiam TC, peritiam V | teneat sscr. C | et in ras. V² || 8 agi res] ignes A, res agi in ras. V² | uideatur (corr. m. 2) C | Vos si ista hęc A || 9 i.] intro C | Mollitur A | separaturus W.: speraturus AT, speratus C, experturus in ras. V² (= dett.) || 10 addidit AV || 11 ista hęc A, ista <et intro> V | auferto A || 13 enim om. V | ea (ex eam corr.) C | cernuntur A || 15 abite] abire A | ABITE om. TC | concitatus; C || 16 quia <et> C | properat (-ant V) et (ex A) codd.; properanter Steph. | a] o V || 17 SOSIA add. W. | Sosiae] Sisis A | personat (a ex e corr.) A, persone TC | ΠΡΟΤΑΤΙΚΑΔΕ. A, prostatica est V, om. TC | non — finem in ras. V² || 18 Dauī in ras. V² || 19 echira CV, echirra T | filotidis (fel- T) AT, Philotidis C

- 29 **2** 1 ADES DV M 'ades' imperatium est, 'dum' παρ-
έλκον. est enim productio. 2 PAUCIS deest 'colloqui'
aut 'uerbis'. et est figura σύλλημις. 3 ADES DV M παρ-
έλκον, ut (And. I 2, 13) 'ehodum ad me'. 4 DICTVM
PVTA ad hoc respondet, ut agi res uideantur, quemad- 5
modum supra (ad v. 1) diximus.
- 30 **3** 1 CVRENTVR RECTE diligenter coquantur. curatio
proprie medicorum est, cura reliquorum. sed coquina me-
dicinae adulatrix est. 2 HAEC δεικτικῶς. 3 NEMPE VT
CVRENTVR deest 'uis', ut sit: nempe uis. 4 IMMO 10
ALIVD bene ἀντέθημεν τῷ 'nempe' τὸ 'immo'. et deest
'uolo'. 5 QUID EST QVOD TIBI MEA ARS EFFIC. ARS ἀπὸ
τῆς ἀρετῆς dicta est per συγκοπὴν. ἀρετὴ autem uirtus
est. uirtutis uero quattuor generales sunt species: pru-
dentia iustitia patientia fortitudo. sed prudentia in multis 15
rebus descendit.
- 31 **4** EFFICERE facere est in opere esse, efficere autem
perfectionem desiderat.

1 ades om. A, sscr. C | est V, es ATC | parelcon A, pare-
lōn (c m. 2) V, parelecon C, parelcton T || 2 productio] in mg.
adiectio syllabica add. V² (= dett.) | deest sscr. V², deī A,
deesse T | colloquō A, ^{col}loqui (corr. m. 2) V || 3 syllepsis
A, silempsis V, silepsis TC; ἔκλειψις Steph. | parelcon A, pare-
lecon C, parelcton T, <est> parelcon <est enim productio>
V (cf. supra) || 4 heodum A, eodum TC || 5 Ad hac A | quem
ad modum] ut V || 8 reliquer; A || 9 adulatrix AV¹, adula-
tria (adil- C) TC, famulatrix V² (dett.); adiutrix? sed cf. Plat.
Gorg. 465 B | HAEC] heo A | dicticos ATV, bitticos C || 10 ymo
C, ammo A || 11 ἀντέθημεν — immo] ante EHRENTLENE p&o
immo A, ante *** peto V, ***** immo (ymo C) TC || 12 QUID
EST] quidē A, Quid. (sic) V | quid V | tibi post ars T | effīc A,
ef. C, eff. T, efficit V | ΔΠΟΥΤ·ΗCΔΛΕΤΗ A, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς
Vatic. 1673, ***** TCV || 13 dicte sunt TC | cŷNKONN; A,
sincopam TCV | ΔPETH A, *** TC, ares V | autem in ras.
fortitudo
V², au A || 14 uero in ras. V² | species sunt V || 15 patientia
fortitudo (!) V || 17 est] et V | operem V | afficere T || 18 de-
siderat in ras. V², in mg. C²

- 32 **5** NIHIL ISTAC OPVS EST A. mire ait: arte non opus est, sed opus est artibus.
- 33 **6** 1 SED HIS QVAS SEMPER IN TE INTELLEXI SITAS ipse hic signatissime ostendit multas uariasque artes esse, id est ἀρετὰς, quae uirtutes intelleguntur. 2 SED HIS 5 ζῆγγυα a superiore, quod subauditur 'artibus'. 3 SITAS constitutas, positas.
- 34 **7** 1 FIDE ET TACITVRNITATE fides est commendatorum fida exsecutio uel obseruantia, taciturnitas uero obseruantiae genus, in silentio constituta et in celando secreta. quaerit autem taciturnitatem, ne prodat Pamphilo secretum, quod ei commendaturus est. 2 FIDE ad complenda, TACITVRNITATE ad celanda mandata. 3 EXPECTO QUID VELIS 'expecto' desidero, ut Vergilius (*Aen. II 283*) 'expectate uenis'. 4 QUID VELIS deest 'scire', nam si 15 dixisset 'quod uelis', nihil desideraret.
- 35 **8** 1 EGO POSTQVAM TE E. A. P. commendatio personae quam serui, ne contra filium leui seruo aliquid committi indecore uideatur. 2 EGO POSTQVAM TE E. A. P. tale est (*Sall. Iug. 10, 1*) 'paruus ego te, Iugurtha'. 3 EGO POSTQVAM TE E. A. P. non 'emi a paruulo',

1 Nichil A, Nihil in mg. C² [A.] arte TC | non] eē (del. et ne sscr.) C, nē T || 2 est 1. om. T | sed oper artibus T, sed opus ē artibus in mg. C², artibus A VC¹ || 3 in te in ras. V² | SITAS om. TC || 4 ostendit signatissime (-mas T) TC | signatissime V | atque uarias V || 5 idē ΔPH. TΔC A, .i. *** C, i. a. p. *** (quas sscr. m. 2) V, om. T | uirtutes (in te sscr. m. 2) V, uirtutes inte (uite C) TC || 6 ΖΕΥΜΑ A, zeuma TCV | scitas C || 10 silendo Klotz || 11 quaerit in -et corr. C | prodat ex probat corr. C, pandat V | pamphilo A, Pamphilo C || 12 commendatur est A | fidem codd. | complendā TC || 13 taciturnitatem TCV | ad in ras. V² | Exspecto quod uelis (est) A || 14 desidero V, <.i.> desidero TC | ut om. TCV || 15 expectate (corr. m. 2) V | de. eē. A | si om. A || 16 quid codd. | nichil A | desiderat T; desideraretur? || 17 c. a. p. T, e. C | personae sc. Simonis || 18 ^{potius} quam (sscr. m. 2) V | seruo (o ex i corr.) A || 19 indecore D (ed. pr.): inde decore A, in dedecore TCV || 20 iugurta CV || 21 TE] T. A | TE — P. om. TC | enim (emi sscr. m. 2) V, .N. (= enim) C | paruo TC, om. A

sed 'a paruulo, ut clemens tibi fuerit seruitus, scis', hoc est 'a paruulo scis'. 4 VT SEMPER TIBI continuationem significat 'semper'.

36 9 1 IVSTA ET CLEMENS F. S. ita dixit 'iusta', ut alibi (*Ad. I 1, 26—27*) 'non necesse habeo omnia pro meo iure agere'. quid enim non iustum domino in seruum?

2 IVSTA ET CLEMENS 'iusta' in qua nihil iniquum iubetur, 'clemens' in qua etiam de iusto multum remittitur. 3 APVD ME IVSTA ET CLEMENS moderata, aequa, leuis, cui contrarium Vergilius ait (*Geo. I 164*) 'et iniquo p. r.' et (*Geo. III 347*) 'iniquo sub fasce u. e. c.' nam qui 'iustam' debitam nunc dici putant, nihil afferunt ad iuuandam sententiam. 4 IVSTA ET C. F. S. libertatem imputaturus clementem intulit seruitutem. 5 SERVITVS mire seruitutem pro dominatu posuit. sic Sallustius 15 (*Hist. I fr. 11 M.*) 'dein seruili imperio patres p. e.'

37 10 1 SCIS FECI EX SERVO VT ESSES L. M. dulcem libertatem fecit operatione et tractatione uerborum dicendo: ex seruo libertum; non enim tantam haberet gratiam, si dixisset 'feci libertus ut esses'. 2 Sed 'ex seruo ut esses libertus' ac si quis dicat 'feci ut esses

1 sed a om. A | clemens in ras. V² | tibi fuerit C, fuerit tibi T | scis ex sis corr. C || 2 tibi semper C | tibi <fuerit seruitus> V || 3 significet A || 4 iusta ex iuncta corr. C | F. S. om. TC | iusta om. C || 6 regere A | non iustam C, iustum A, iniustum V | in seruum in ras. V² || 7 nichil A || 8 iubetur V | quā A || 9 aequa leuis W: aequalitas ATCV; aequa talis Rabbow || 11 p. r.] u. ff. V, om. A | et iniquo TCV, om. A; iniusto vel inuito Verg. | falce T | u. cc. A, uiam c. r. V || 12 debitam <me> nunc V, nunc debitam TC | putant dici TC | nichil A, in his V | offerunt T || 13 iuuandum T | c. f. s.] clemens fuerit seruitus V || 14 <et> seruitus V || 15 dominatu V, dominabatur A, dominatū (tu in ras.; in mg. al' dominabatur) C || 16 dein] idem V | seruili AT | miserio A | p. e. (= plebem exercere *Augustin.*) A, .c. C (T?), quia .i. V || 17 Scis A | FECI Fed A | L. M.] libertus TC || 18 operatione] cf. *Rhet. lat. min. 553, 8 et 558, 20 H.* | <nō> uerborum C || 19 non om. TC | <si> haberet C || 20 si dixisset sscr. V² | sed ATC, quam dicat feci

si (sscr. m. 2) V || 21 ac si quis <sic> V, Ac sic. A

sanus', non tantam haberet gratiam, quam si dicat 'feci ut ex aegro sanus esses.' 3 *Et* MIHI *ἐμφοσιν* habet: quod mihi libertus factus sis, non filio. 4 Aut ideo 'mihī' additum, quia libertus ad aliquid dicitur. 5 MIHI bene 'mihī', ne pertimesceret filium, cui nec liberti munus debebat. 6 EX SERVO mire addidit 'ex seruo', ut uim beneficii ostenderet. 7 SCIS FECI EX SERVO VT ESSES LIBERTVS MIHI hinc Vergilius (*Aen. XII 142—43*) 'nympha decus f. a. c. n. s. u. t. c. u. q. L.' <etc.>

38 11 1 <LIBERALITER> bene, quia omne bonum libero 10 aptum est, malum seruo. idem alibi (*Ad. IV 5, 28—30*) 'factum est a uobis duriter inmisericorditerque et, si est, pater, dicendum magis aperte, inliberaliter'. 2 *Et* bene admonuit, cur dederit beneficium, eadem et nunc officia quaesiturus. non enim dixit 'artificiose', quia supra (*v. 5*) 15 ait 'nihil istae opus est arte'. 3 QVOD SERUIEBAS bene imperfecto tempore, non perfecto, ut ostendat potuisse eum etiam atque etiam seruire. quale est illud Vergilianum (*Aen. VI 113—14*) 'atque omnis p. m. c. f. i.', ut ostendat eum, quamuis inualidus esset, tamen adhuc 20 potuisse laborem exitiumque ferre.

39 12 1 SVMMVM PRETIVM libertatem dicit. 2 PERSOLVI

1 tantum *A* | <si> (*del. C*) haberet *TC* | quantam *C* || 2 ex (*ei C*) egro feci ut esses sanus *TC* | mihi *in ras.* *V*² | enfasim *A*, emphasis *TC*, *in ras.* *V*² | habes *ATC* | quod] que *C* || 3 factus *om.* *TC* | scis *T* | aditum mihi *TC* || 4 aliquod *V* |

ret.
bene mihi *om.* *T* || 5 pertimescente (*corr. m. 2*) *V* | ne *V* | debeat *TCV* || 6 ex *om.* *A* | ut ei beneficium *V* || 7 scis *A* | ex] et *A* || 8 hic *A* | nim fa *A*, Nympha *C* || 9 f. — *L. om. TC* | f. *om. V* | c. n.] t. u. *V* | c.] o *AV* || 10 LIBERALITER *add. Steph.* || 11 alib; *A*, nobis *V* || 12 inmiseric-] an miseric- *A*,
ⁱⁿ miseric- *C* || 13 pater *om. V* | aperte *in mg. C* || 14 nunc *sser.* *C* | officii cā quaesturus *V* || 15 qui *A*, qui^a (*sser. m. 2*) *V* || 16 nichil *A* | istae *C* || 18 atque *in ras. V*² | Vir.^{num} *C* || 19 atque *V* | omnes (*i m. 2*) *V* | p.] q; *A*, q. *V* | c. f. i. *T*, c. t. i. *AC*, et. i. *V* || 20 et (*pro cēt*) *TC* | adhuc *V* || 21 labore *ATC* | exitiumque ferre *V* || 22 summum *sser. C* | libertatem bis *C*

TIBI quia 'pretium' dixerat, 'persolui' dixit proprie.

3 PERSOLVI TIBI modeste pretium redditum dixit, non beneficiis praerogatum.

- 40 **13** 1 IN MEMORIA HABEO hoc est: non sum ingratus. 2 HAUD M. F. uetuste: non me paenitet. nam si quid paeniteret, infectum uelle dicebant. 3 *Legitur 'muto'*. 4 An secundum ius, quod aduersum libertos ingratos est, ut in seruitutem reuocentur? Sed hoc non conuenit senem dicere. 5 IN MEMORIA HABEO plus dixit 'in memoria habeo', quam si dixisset 'scio'. nam quae scimus, possumus obliuisci, quae uero memoriae mandamus, numquam amittimus. 6 HAUD M. F. legitur et 'multo', hoc est damno, reprehendo. quod si est, sic intellegeretur, non 'nollem factum': nemo enim potest factum infectum reddere. 7 Sed aduerbialiter dixit, ut dicimus (*Ad. II 1, 11*) 'nollem factum', (*Ad. V 1, 13*) 'nollem hu[n]c exitum'. 8 Ergo 'haud muto factum' non me paenitet facti.

- 41 **14** 1 SI TIBI QUID FECI AVT FACIO QVOD PLACEAT SIMO et fecisse se et adhuc facere ostendit, quamuis manu emissus sit. 2 GAUDEO SI TIBI Q. F. A. F. Q. P. felicitatis est, ut ea, quae facienda, grata sint. 3 SI TIBI QVID pro aliquid.

2 ^deditum C || 3 praerogatum *ex* prorog- *corr.* C || 4 habe A || 5 haud (d *ex* t *corr.*) A | m. f.] muto · f. TC | uetuste V || 7 ingratos liberos C | liberto T || 8 reducentur V | hoc post dicere TC || 9 memoria AT || 10 memoria T || 11 commendamus TC || 12 admittimus AT | muto f. C || 13 est *sscr.* C | dampno ATC | quod — intellegeretur] et sic est (*om.* C) intellexeret TC || 14 non uellem V || 15 redolore A | aduerbialiter ^{mirabi} (bi *ex* *corr.*) C, aduerbialiter (*corr.* m. 2) V || 17 haud (d *ex* t *corr.*) multo A || 18 factum (*corr.* m. 2) V || 19 <gaudeo> si V | FECI — PLACEAT] f. a^t · f. qd · pl. C, aut f. q · p. T || 20 Sime A | se *om.* T | iamamississet (*in* mg. manumisisset = T) C || 21 Gaude A | tib; A | f. q. p.] feci q · p · V, q · A, f · p · C, p · T | felicitas T || 22 ea quae V, et que (que *sscr.* C) ATC | sunt grata sint (*corr.* m. 2) V, sint (sunt T) grata (grā C) TC

- 42 **15** 1 ET ID GRATVM FVISSE A. T. id est apud te, penes te. 2 ADVERSVM TE sine dubio praepositio est: 'aduersus' et participium potest esse ab eo quod est aduerto. sic alibi (v. 37). 3 Ergo 'aduersum te' dixit pro apud te. 5
- 44 **17** 1 QVASI EXPROBRATIO EST 'exprobratio' est commemoratio beneficii cum enumeratione factorum. 2 QVASI EXPROBRATIO EST IMMEMORIS cito ostendit se in memoria habere. 3 Sunt qui ad beneficium referant immemor, ut (Verg. Aen. I 4) 'memorem Iunonis ob i.' 10 quod <si> est, hoc immemor est beneficium, cuius nemo meminerit.
- 45 **18** 1 QVIN TV VNO VERBO DIC 'uno uerbo' uno ἀξιώματε, una sententia, nam ἀξίωμα sententia est uel enuntiatio uno uerbo nexam continens et perfectam intellegentiam; ἀξίωμα 15 enim constat ex nomine et uerbo. 2 Sed hic quid est ἀξίω-

1 FVISSE — id est] fuisset. ati; A, fuisse ad. (ad m. 2) t. V, fuisse T, f. C || 2 poeneste A, om. T | est om. AV || 3 esse in ras. V² || 4 sic W. (sicut Lindenbr.): sed codd. | erga V | te dett., om. ATCV | dicit A || 6 exprobratio C¹T | EST] est et V | est commemoratio bis A || 7 QVASI si (del. et quasi sscr.) C | exprobratio TC || 8 EST IMMEMORIS] ÷ id ÷ immēbris A, ē. i. bñficii V, om. TC | cito] recte TC, in ras. V² || 9 immemor dett. (ed. pr.): immemorem ATCV || 10 <ut sit sensus istec commemoratio q. ex. e. i. b. i. cuius nemo meminerit (in mg. m. 2)> ut memorem V, om. TC | ob. iy. A, o. b. TC, o. i. V | quod si est W.: quod est V, q. e. TC, Est A | hoc] homo A | immemor est W.: immemore (-rie A) codd. | beneficio T || 12 meminit TC, meminerit (-rat sscr. m. 2) V || 13 Quintu A | DIC] hic TC | ΔΞΙΩΜΑΤΕ A, ἀξιώματε Vatic. 1673, **** TC, dic *** V; ἀξιώματι M¹, ed. pr. At cf. 'Studi ital.' III 352 || 14 ΝΑΔΞΙΩΜΔ A, nam auroma (corr. in auxoma) C, nam auziona T, **** nam V | uel] aut TC | nuntiatio codd., corr. ed. pr. || 15 uerbo in ras. V², uerboz A | nexam in ras. V², noxam ATC | et perf. ed. pr.: imperf. codd. || 16 ΔΞΙΩΜΔ A, Auroma C, auzioma T, a//io. aaa V | constat om. A | hic quod est T, hic qđ. in ras. A, hic quidem C, dic quid est V | ΔΞΙΩΜΔ. A, auroma C, auzioma T, ////////////// V

μα? hoc est 'has bene ut adsimules nuptias' (v. 141). ergo
omnis uirtus adsimulatio est. 3 QVIN TV VNO VERBO
DIC una sententia, ut in Adelphis (V 8, 29—31) 'non
meum illud uerbum facio, quod tu, Micio, bene et sa-
pienter dixisti dudum: uitium commune omnium, quod 5
nimium ad rem in senecta a. s.' nam male intellegit, qui
putat 'assimules' uerbum significari.

- 46 19 ITA FACIAM hoc est: uno uerbo dicam. et quod
uerbum promisit? <illud>, ubi dicit (v. 141) 'nunc tuum
est officium, h. b. u. a. n.' 10
- 47 20 QVAS CREDIS ESSE HAS N. S. V. N. σύλληψις.
- 48 21 CVR SIMVLAS IGITVR Vergilius (Ecl. I 26) 'et quae
tanta f. R. t. c. u.?'
- 49 22 1 EO PACTO 'pacto' modo, quoniam antecedit
pactum, sequitur modus. ergo ab eo quod sequitur id 15
quod praecedit dixit. 2 ET GNATI VITAM ET C. M. C.
istae diuisiones sunt: 'gnati uitam', quoniam dicturus est
(v. 24) 'nam is postquam excessit ex ephebis, Sosia'; 'con-

1 hoc est V | ut sscr. V² | assimiles TC || 2 assimilatio
C || 3 non] hic V || 4 meum] in eum A, enim TCV | uerbo
<est> A | tu Micio] tamicio A, tu (tu V) initio TCV || 5 dixisti
V, dixit TC, iuxta A | uitium V, initium A, uicina e C | om-
nium <est> V | q2 T || 6 nimium — a. s.] narras TC | intellegit
TC, sscr. V², om. A || 7 assimiles TC | significare TC V || 8 <id>
est hoc T | et <tenet> Schoell; idem 9 uerbum secl. || 9 permisit
T, promittit V; promit Bentley | illud add. Rabbow | dicit V ||
10 h. — n.] has bene ut assimiles nuptias TC || 11 Quis A | ESSE
om. TC | n. s.] non sunt C, non esse T | v. n.] uere nuptie T |
CΥΔΕΜΥΙC. A, silempsis V, silepsis TC || 12 similis A || 13 f.^{nit}
r. omam t. ibi c. ausa u. idendi (corr. m. 2) V, fuit rō t. c. uidendi
C || 14 quoniam V, quo A | antecedis^t C || 15 modus (in mg.
m. 2) sequimur^t (corr. m. 2) V | sequitur id quod om. V ||
16 praecepit AV¹ (corr. V²) | dixit (corr. m. 2) V | VITAM] u.
TV | c. m. c.] m. c. C, c. m. T || 18 nam is — 57, 1 dicturus
est om. C (non om. T) | is] his A | ephebis Sosia] epheo-
bissos; A

silium meum', quia dicturus est (v. 130) 'et nunc id operam do'; 'et quid facere in hac re te uelim', quia dicturus est (v. 141) 'nunc tuum est officium h. b. u. a. nuptias'. 3 ET GNATI VITAM ET C. M. C. tripartita distributo. 4 ET GNATI VITAM uitam filii in duas partes 5 diuidit in narratione: in ante actam bonam et praesentem malam. et incipit mala ab 'interea mulier quaedam' (v. 42). et bonae uitae narratio ad eam rem ualet, ut ostendat, quam iustus dolor patri sit spe decepto.

51 24 1 NAM IS POSTQVAM EXCESSIT necessario positum 10 'is' pronomen, ἀναφορᾷ ad illud 'gnati uitam'; nam si non posuisset hoc pronomen, Sosia erat intellegendus.

2 NAM IS POSTQVAM EXCESSIT EX EPHEBIS argumenta per coniecturam. 3 NAM IS POSTQVAM EXCESSIT EX EPHEBIS ephebia prima aetas adulescentiae est, adulescentia 15 est extrema pueritia. 4 EXCESSIT EX EPHEBIS cum sufficeret unum 'ex'.

52 25 1 LIBERIVS 'liberius' non est comparatiuus gradus: non enim libere ante uiuere potuit, 'dum aetas

1 quia] quoniam T | nunc id A, id nunc V || 2 operando AT | et quid — 4 nuptias om. TC | in hac re facere V | re te] recte A || 3 ducturus A | b. h. ut as. n. V || 4 VITAM] u. T | c. m. c.] c. m. et q. V | tibi partim T || 5 uitam om. T || 6 diuisit TC | in] et T | narratione in Steph.: narrationem TCV, -ne A | actam Steph. (cf. Hec. III 5, 20; 21): factam (-ta A) codd. || 7 incipit malam V || 8 bonae uitae] bene acte TC | eandem rem V || 9 et T | dolor] doleat T, dolet C | spe V || 10 his C | EXCESSIT] ^{ex} ephebis ^{ex} discessit C, ex ephebis e. T ||

11 as pronomine A | anaphora TC, an^{aphora} * * * (sser. m. 2) V, anaphora A || 12 intelligendus V, intellegitur; A || 13 NAM — 14 coniecturam om. A | NAM om. V | EXCESSIT] exce. TC || 14 NAM IS — EPHEBIS] <nam is pamphilus post excessit ex ephebis gnati uita ex ephebis (in mg. m. 2)> ex ephebis V, nam et pamphilus nam is (nam is om. T) postquam exce. gnati uitam ex ephebis TC, nam is postquam excessitū ex efoebis; A || 15 Efoebia A, ephebeia T | primo A || 16 est] in sser. C² | pueritia <ē> C | efoebis A | perficeret A || 17 ex] et AV, om. TC || 18 comparatiuum (om. gradus) T || 19 ante (sser. C) libere TC

- metus magister prohibebant.' (v. 27) ergo deest 'aliquanto',
ut sit: aliquanto liberius. 2 LIBERIVS VIVENDI deest 'ei'.
- 53 26 QVI SCIRE POSSES AVT INGENIVM <N.> scimus quod
 certum est, noscimus quae adhuc incerta desideramus.
 idem alibi (*Hec. IV 1, 57*) 'forma in tenebris n. n. q. e.' 5
- 54 27 1 DVM AETAS METVS MAGISTER PROHIBEBANT quidam
 iungunt 'metus magister' †is quoque†: potest enim intel-
 legi, tamquam si diceret: quid est metus? magister.
 2 MAGISTER paedagogus. 3 ITA EST intercidit poeta,
 ne solus Simo loqueretur. ceterum non erat respondendi 10
 locus necessarius.
- 55 28 1 QVOD PLERIQUE O. F. A. haec adiectio dicitur in
 primo posita loco, — *adiectioes vero aut in prima parte
 orationis aut in ultima adiciuntur. hic ergo 'plerique' ex
 abundantanti positum est, 'omnes' vero necessario additum est* — 15
 ut alibi (*Eun. I 2, 5*) 'iam calesces plus satis'; in ultimo,
 sicut (*Eun. I 2, 46; Heaut. II 3, 16*) 'interea loci id est in-
 terim.' 2 Attendenda etiam locutio 'quod plerique o. f. a.'
 aut enim 'quod' in 'quae' uertendum est, ut sit: quae pleri-
 que omnes faciunt adulescentuli, aut 'quod' ad singulare 20

1 prohibebat² A, -bebat C, -beat T || 2 ut] ac C | deest ei
 de eēt A, dic ei TC || 3 Quis cre A | possis C | ingentium A ||
 4 nescimus A, nescimus et rescimus V | quae ex quod corr. C,
 quid T || 5 formā A | n. n.] s. n. (m. A) codd. | e.] c. C || 6 pro-
 hibebat A | quidam — 8 magister om. TC || 7 iniungunt V |
 is (id V) quoque AV; is quoque <παιδαγωγῆσι> Schoell, syno-
 nyme *Rabbow* | enim] eā A || 8 tam quasi A || 9 MAGISTER
 magis AV | intercidit (ei ex ce corr. C) TC, incipit interiit A,
 inquit intercidit; an incidit? | <et> poeti A || 11 <certus> locus
 (necessarius om.) TC || 12 plerique A || 13 uero] n A || 14 ora-
 tionis] orat p̄mus A | plerique] pleno A || 15 habundanti AV |
 additum
 est] & A, om. V | om̄is A | uero] ergo C || 16 positum C || 16 ut
 W.: et codd. | calescet A, (corr. m. 2) V | plus — ultimo om.
 T || 17 id est interim W.: interibi TCV, interius. i. A || 18 at-
 tendenda om. C¹ in lac., suppl. m. 2 (non om. T) | etiam] est
 V | plerique] plere .P. A | a. om. AV || 19 in quae] inique
 A || 20 omnes f. a. C | fragularē A (singula adscr. Daniel), sin-
 gularē V

eorum studiorum adiungendum erit: equos alere, canes ad uenandum; aut erit certe figurata locutio, ut est illud (*Eun. prol. 1—3*) 'si quisquam est, qui placere studeat bonis quam plurimis et minime multos laedere, in his p. h. n. p. s.' et alibi (*Ad. IV 4, 26*) 'aperite a. a. o.' 5
 3 PLERIQUE OMNES F. ἀρχαϊσμός est. — nam errat, qui 'plerique' παρέλκον intellegit aut qui subdistinguit 'plerique' et sic infert 'omnes'. hoc enim pro una parte orationis dixerunt ueteres eodem modo, quo Graeci 'πέμπολλα' et Latini 'plus satis' (*Eun. I 2, 5*). — Naeuius in bello pu- 10
 nico (*libr. inc. fr. 14 M.*) 'plerique omnes subiguntur sub unum iudicium'. 4 Figurata Terentius: παρέλκον τῷ ἀρχαϊσμῷ. 5 QVOD PLERIQUE OMNES <F.> 'quod faciunt' pro 'quae faciunt', id est: quae faciunt plerique adulescentuli, horum ille nihil egregie p. c. s. est ergo figu- 15
 ratum, quod rectum esset, si diceret: quae plerique omnes faciunt adulescentuli, horum ille nihil praeter cetera studebat. 6 ADVLESCENTVLI bene diminutiue, ut propter aetatem facile ignoscat.

56 29 1 ADIVNGANT alligent, aptent, accommodent. 20

1 eorum] $\bar{e}t$ C | adere A | canes <nutrire> V | c. ad. u.
 T || 2 erit om. AV | ut $\bar{e}t$ V || 3 student A || 4 plurims C | minime] numeris A | multos] malos C, om. A | laedere] .1. A, om. TC | his] h. V || 5 h. om. V | a. a.] a. et T | o.] et V ||
 6 OMNES F. om. TC | .δ. P. ΧΔΙCΜΟC $\bar{E}$. A, archaismos est T CV | erat A, errant TC, (in ras. n. 2) V || 7 παρέλκον Steph.: prologum ATC, apologum V | intelligunt TC, intellegunt V | subdistinguit V (T?), om. in lac. C¹, subiungunt C² || 8 sic] $\bar{n}e$ A | inferunt V, fert T | crationis A || 9 dixere (disc- T) TC | quo W.: quod codd. | panpolla A, pompalla TC, paupella V, *πύμαλλα Vatic. 1673* || 10 Naeuius Nec unus A | punito A || 11 plerumque omnē A | subigunt C, subsignant V | sub] ad TC || 12 unum A, suum TCV; uanum L. Mueller | figurat A | terentium codd., corr. Calph. | ΠΔΡΕΧΩΝ ΤΩ ΔΡΧΔΙCΜΩ A, *παρέλκον τῷ ἀρχαϊσμῷ M⁴, * * * * TCV* || 14 pro] .P. A | quae] se T | id est] ut AV || 15 illo nichil A, nihil ille V | s. in ras. V³, stu. C | est] esset A, esset V || 16 iectum A | omnes] horum A, omnes quod T, (in marg. al^q qd) C || 17 nichil A || 19 ignoscatur TC || 20 Adiungent ex-ent corr. A | aligent (in adl- corr. C) aptent <aut (et T)> TC

- 2 AVT EQVOS ALERE AVT CANES AD VENANDVM sic et equos ad uenandum alunt, quomodo canes. quod multi docti improbant, ut dicant separata esse et 'ad uenandum' extra rationem esse pro ad uenatum, ut (Verg. Aen. IV 117) 'uenatum Aeneas unaque m. D.' 5
- 57 30 1 AVT <AD> PHILOSOPHOS mira ἔλλειψις et familiaris Terentio. nam possumus subaudire 'audiendos' siue 'sectandos'. 2 AD PHILOSOPHOS uitium est, quia dixit 'ad aliquod studium'. 3 Aut si 'ad philosophos', separanda erit locutio sic 'ut animum adiungant ad philosophos'.
- 58 31 1 EGREGIE egregium dicitur, quod ex grege eligitur. 2 Sed hic 'egregie' ualde, nimis. non est ergo ad laudem positum: haec, inquit, ut cetera similiter studebat. 3 PRAETER CETERA . . . MEDIOCRITER ergo non 15 extenuauit rem, sed ad laudem rettulit.
- 60 33 1 GAUDEBAM non dixit 'laudabam' sed 'gaudebam': laudat enim etiam alienus, gaudet qui pater est. 2 NON INIURIA intempestiue Sosia respondet, sed prudentia tantae sententiae compensauit importunitatem. 20
- 61 34 1 ADPRIME <'ad'> adiectio est confirmationis, ut admirabiliter dicimus. 2 VT NE QUID NIMIS sententia non incongrua seruo, quia et peruulgata. et non refertur ad personam modo dicentis, sed †de quo dicitur.

1 sic — uenandum om. A | sic Rabbow: si codd. || 2 alunt] alter TC | <et> canes TC | quo A || 3 uix dicant A, et dicunt TC V | separata — 9 philosophos in mg. C², om. C¹ (non om. T) || 4 extra rationem C² V, extra natū A, extra uocem T | esse] ÷ A || 5 Aeneas] e. C | una. Q. M. D. A, unaque mis. d. miserrima dido V, u. q. m. d. C || 6 mira ἔλλειψις W.: mire misis A, mire missis TC, eclipsis pulchra in ras. V² || 8 AD om. V || 10 erat A | sic ut] sic A, sic TC | adiungunt V || 12 egregium — ex grege om. T | ex] e C || 13 elegit² A, eligunt C || nimis V², minus A || 14 ut <et> V || 15 <et tamen omnia haec> mediocriter Schopen || 16 rem om. TC || 19 tempestiue A | sosia in -as corr. V² || 21 ad add. W. | est in ras. V² | ut (e sser. m. 2) V || 22 vt om. V || 23 et] est Steph. | et peruulgata V | et 2. om. A || 24 modo Rabbow: domini (domi iu- A) codd. || sed W.: et codd. | †de quo] quotidie Rabbow

3 An magis quia conuenit Sosiae cor eiusmodi, *χαράκτις* in uerbis est? 4 NE QUID NIMIS deest 'agas', ut sit: ne quid nimis agas.

- 62 35 1 FACILE OMNES P. A. P. latens argumentum, quare filium ad meretricem commeasse errans pater non ad corruptelam filii sed ad obsequium amicorum traxerit. 2 PERFERRE AC PATI ferre est cum certo tempore, perferre finem expectat effectus. *feruntur onera et sustinentur supplicia.* 3 PERFERRE mediocriter stultos odiososque.
- 63 36 1 CVM QVIBVS ERAT C. Q. V. figura *τηῆς*. 2 HIS 10 SE DEDERE plus est 'dedere' quam 'consentire', quemadmodum in hostium potestatem hostes se dedunt. 3 DEDERE ergo: pertinacibus.
- 64 37 1 EORVM OBSEQUI S. commodiorum scilicet. 2 EORVM OBSEQUI STVDIIS talem esse Pamphilum adiuuat 15 argumentum fabulae, simul et Charinum.
- 63 36 4 HIS SE DEDERE E. O. S. dedere se et obsequi: superioribus; non aduersari: paribus; non se praepone: inferioribus.

1 sosie conuenit *TC* | sosiae cor *V*² | caracter *C*, carapter *T*, ei caracter *V*, cura est *A* || 2 n̄imis *A* | deest — 3 nimis *bis A* || 3 agas *om. T* || 4 om̄s *A*, om̄nes *V*, ois *C* | Latens^o argumentum *A*, latens argumentatio *TCV* | quare *Rabbow*: quas *A*, qua *TC*, quae *V* || 5 comeasse *A* | errans pater *TC*, errant spatio *A*, *narrat* pater *V*; cernens p. *Rabbow* | corripendam *A*, corruptendam *T*, corruptela (*la in mg.*) *C* || 6 animorum *A* | traxerat *V*, duxerit *TC* | ut ferre ac pate *A* || 7 est *om. C* | cum certo *TC*, certo *AV* (*incerto dett.*) | proferre *A* || 8 spectat affectus *V* | ferunt *A* | et *om. TC* | substinentur *TC* || 9 supplicio (*in ras. pro suspicio*) *A*, *om. TC* | stultus *A* || 10 cum *ex tum corr. V* | erat. *E. C. V. A*, erat. *c.* (*e. C*) u. *TC*, erat *i. e. t. n. et V* | figurate *AV* | temesis *A*, themesis *C*, themasis *TV* | *his*] ut *A*, una cum his (*cum his in ras. m. 2*) *V* || 11 debere (*corr. m. rec.*) *A* | quae consentire *ante* plus *TC* || 12 deducunt *A*, dedere ut *TC*, dederunt *V* | Dedito *A* || 13 ergo] se *T* | pertinascili *A*, pertinacibus *V* || 14 obsequis; *A*, obsequiis *TCV* | commodiorum *Steph.*: commodior (*como- C*) *codd.*; commodis eorum *Klotz* | silicet *C* || 15 p̄philus *A* | adiuuat *V* || 16 simul et] si aud & *A* | charinus *T* || 17 hic se dedere *T*, Iusse debere *A* || 19 opponere *V*

- 64 **37** 3 NEMINI contradicentium, pertinacium.
- 65 **38** 1 NVMQVAM PRAEPO-
NENS <SE> consentientibus.
2 ITA VT deest 'faciens' 'uolens' 'agens'. 3 VT FACIL-
LIME SINE INVIDIA LAVDEM INVENIAS ET A. P. Sallustius
(*Iug. 6, 1*) 'et cum omnis gloria anteiret, omnibus tamen 5
carus esse'.
- 66 **39** INVENIAS secunda persona pro tertia, ut (*Verg.*
Aen. IV 401) 'migrantis cernas'.
- 67 **40** SAPIENTER VITAM I. N. Q. H. T. O. improbatur a
sapientibus haec sententia, nam obsequium adsentator 10
debet, amicus ueritatem. sed in theatro dicitur, non in
schola.
- 68 **41** 1 OBSEQVIVM AMICOS VERITAS ODIVM PARIT huius
uersus pars improbius est 'ueritas odium p.'. falsum
est autem, quod Cicero (*Lael. 24, 89*) putat 'obsequium' 15
primo dixisse Terentium, cum et Plautus et Naeuius ante
dixerint. 2 *Et est sententia παράδοξος* et magis theatro
apta quam officio, de qua Tullius multa dicit. 2 OB-
SEQVIVM A. V. O. P. ἀμφίβολος sententia et probabilis
magis quam necessaria aut honesta. 20

1 contradicentium *Schoell*: contra dicentem (*dicentem V*)
codd. [pertinatium *A* || 3 *vt 1.*] et *V, om. TC* | *vt 2.*] aut *A* ||
4 LAVDEM INVENIAS] l. in. *V*, la. inue. *T* | et pa. *T* || 5 om̄s
A || 6 esset *TCV* || 7 secundam personam *C*, persona secunda
T | pro *sscr. V*² || 8 cernasque *A*, (cern-) *V* || 9 r.] in *V* |
q. *om. V* | h.] b. *C* || 10 haec sententia a sapientibus *V* | haec]
dies *A*, ex *TC* | adsentati *A*, absentator (obs- *C*) *TC* || 11 teatro
C | in *TC, sscr. V*², *om. A* || 12 scola *ACV*, scula *T* || 13 amicos
u. o. p. *V* | PARIT] post *A* || 14 huius *ATCV*¹, hic *V*² (*dett.,*
edd.) | pars *W.*: per *ATC*, in *ras. V*² | improbius *W.*: impro-
brior *A*, improbius (-itorum *T*) *TC*, improprius *V* (*Steph.,*
Schopen), improprius *dett., ed. pr.*; (per)impropius *Westerh.*;
an improprius? || 15 Cicero putat] & tropitatio *A*, cicero primo
V, cicero dixit *TC* || 16 cum⁶ *A*, cum et *V* || 17 dixerunt
codd., corr. Steph. | ΠΑΡΑΔΟΞΟΣ *A*, παράδοξος *M*⁴, παράδαξος
Vatic. 1673, **** TC V || 18 aptā *A* | multo *A* | dicat *A*,
dixit *TC* || 19 A. V. O. P. *A*, amicos u. o. p. *V*, amicos ueritas
odium parit *TC* | ΔΜΦΙΒΟΛΟΣ. *A*, **** *TC, om. V* | et *om.*
TC || 20 aut *A*, et *TV, q2 C*

69 42 1 INTEREA MVLIER 'interea' est, cum habet instantiam et superiorum actorum. 2 MVLIER QVAEDAM sic dixit, <non> quasi ignoraret nomen eius paulo post (v. 58) 'Chrysidem' nominaturus, sed ideo, ut gratam expectationem faciat simulque audidum lectorem nominis audiendi reddat, ut Vergilius paulo post nominaturus ait (*Aen. II 57—58*) 'ecce manus i. i. p. t. r. p.' 3 INTEREA MVLIER hic digressio est, nam proposuit gnati uitam dicere. 4 ABHINC TRIENNIVM artificiose 'triennium' dixit, cum posset plus minusue temporis ponere, ut sit uerisimile unum annum fuisse pudicae parcaeque uitae, sequentem condicionis acceptae, tertium mortis. *primo ergo anno ignorata est Pamphilo domus Chrysidis, secundo est Glycerio cognitus, tertio nupsit Glycerium Pamphilo et pariter inuenit parentes.*

70 43 1 *HVC VICINIAE 'uiciniae' παρόικον est, ut (*Plant. Capt. II 3, 25*) 'adhuc locorum'.

71 44 1 INOPIA ET COGNATORVM N. laude impertita eius moribus, qui mox ducet uxorem, superest ut futurae quoque matronae, id est Glycerio, probitatem debitam pro persona reddat. quae quia honesta numquam esse

1 interea] hic ea A | est cum] = *interdum*, cf. *Auct. ad Her. II 26, 36* | instantiam A, instantium TCV || 2 et AV, .i. C, id est T | dixit sic V || 3 non *add. Lindenbr.* | ignoret V | eius] et A || 4 gratam V | expectationem V || 5 simul et V || 7 manus] magis V | i. i. — p.] iuenum i. t. p. r. p. T, iuenum interea post terga reuinctum C, et i. p. t. r. x. V ||

8 degressio V | p̄posuit C || 9 Abhunc A || 10 dicere (*corr. m. 2*) V | sit *sscr. C* || 11 nimium animum V | pudica C | parteq; A, parcaeque V | uitae] inte (*corr. Daniel*) A | tertium *sscr. V*² || 13 est *om. V* | dirisidis A | est *om. TCV* || 14 gluterium pamphilum A | et *om. TC* | pariter inueniat V | partium moenit A || 15 parentes A || 16 huic *codd.* | VICINIAE] nup̄e A | Vicine. A | Δ. ΡΕΛΚΟΝ. ē. A, n. a. p. e. a. c. o. n. e. TC, *om. V* | huic AV, huic uel huius TC || 18 INOPIA] int̄pta A | n.] .i. A, n. *in ras. V*², *om. TC* | laude impertita eius Goetz: laudeptas A, laudatis TC V; laudatis Pamphili Steph. || 19 superest (*ex subest corr. m. 2*) V || 20 matione A | id est] iā A, et V | glicino probitate A || 21 persono A | quae] Quoꝝ A

poterit, si sic eam constet ante nuptias impudice eductam esse, partim defendenda partim etiam laudanda est Chrysis, cum qua commorata est. quam quoniam necesse est meretricem fateri, in condicione turpissimi nominis mulierum sumitur excusatio uoluntatis.

- 70 43 2 HVC VICINIAE legitur et 'uiciniam'.
 71 44 2 ET COGNATORVM hic iam parat nos ad Critonis aduentum.
 72 45 1 EGREGIA id est eminenti praestantique. 2 ATQVE AETATE INTEGRATA integra aetas est, quae in flore consistit, 10 cui neque addendum iam sit neque adhuc quicquam sit imminutum, ut (*Verg. Aen. IX 255—56*) 'integer aevi Ascanius'. 3 Et contulit duo ad quaestum congrua meretricium.
 73 46 1 EI VEREOR NE QUID ANDRIA APPORTET MALI 15 'Andria' mire: audiuit enim excessisse ex ephebis Pamphilum illatamque esse mentionem mulieris peregrinae, adulescentulae pulchrae. 2 NE QUID ANDRIA eleganter (*v. 43*) 'ex Andro' <'Andria'> 'Andriae' (*v. 58*): nomen ostendit et mulieris et fabulae. 3 Et bene 'apportet', 20 quia apportare ignotis est.
 74 47 1 PRIMVM HAEC PVDICE v. defendit, ut diximus (*ad v. 44*), uitam Chrysidis, ut potuerit apud eam recte morata esse Glycerium, quae ex argumento matrona

1 eductam *Schopen*: ductam *ATC*, dilectam *V* || 2 est *om.* *V* || 3 comorata *A* | quam *om.* *TC* | quoniam *sser. V²*, *om. A* | est <et> *T* || 6 huic *codd.* | uicinę *A* | uiciniam *V*, uicinia *TC* || 7 ET | Pret *A* | iam parte *A*, parat iam *TC* || 9 et praestanti *V* | ATQVE *om. V* || 10 INTEGRATA *om. A* | integra *sser. V²* | est aetas *TC* | consistat *A* || 11 cui⁹ *C* | sit *om. V* || 12 <est> ut *V* | integere utas sumius *A* || 13 meretricium *T*, in *ras. A*, meretricium *CV* || 15 <Sosia.> Ei *ATC*, hei *V* || 16 Andriam mire *ATV* | efoeb; *A* || 17 illataq; (*ex -tam corr. m. 2*) *V* | mulieris *V* || 18 achulescentule *A* | ANDRIA | and (*rie in mg. m. 2*) *C* || 21 apportare *W.*: portare *codd.* | ignotis *ACV*, in grecis *T* || 22 <Simo.> Primum *ATC* | v. *om. TC* | ut diximus defendit *C* || 24 moratam *ATC* | matrone *A*, -nae *V*

erit. 2 PRIMVM HAEC PV DICE VI. bene 'haec', quasi dicat: illa quae coacta est. 3 DV RITER contra rationem regulae: 'dure' ab eo quod est durus dicere debuit. tamen est differentia: est enim duriter sine sensu laboris, dure autem crudeliter; illud ad laborem, hoc ad saevitiam relatum est. 4 Sed dure in alterum, duriter in nos aliquid facimus.

75 48 1 LANA ET TELA VICTVM Q. subdistingue 'tela': finis enim laboris est 'uictum quaeritans', ut Vergilius (*Aen. VIII 408—10*) 'cum femina primum, c. t. u. c. t. 10 m. i., c. e. s. s. i.' et deinde finem laboris intulit.

2 Non 'cibum' sed 'uictum' dixit. cibus est enim, qui etiam delicatis praebetur, uictus in paruis aridisque alimoniis est constitutus. unde Vergilius (*Aen. III 649—50*) 'uictum infelicem, b. l. c., d. r.' — 3 *Et post tantum 15 laborem 'uictum', non 'cibum' dixit, ut Vergilius (Geo. II 472) 'at patiens operum paruoque assueta i.'* — et non 'quaerens' sed 'quaeritans' dixit. quaerit enim, qui ad plenum et perpetuum reponit, quaeritat, qui uix cotidie inquirendo uictum inuenit. 6 LANA ET T. V. Q. artificiose, ut uideatur pudice apud eam futura mater familias educi posse, quam meretricem necessitas fecit.

76 49 SED POSTQVAM A. amator fingi potest, amans uere amat.

1 pudici C, p. T | vi.] iu. A, m. V, u. TC | bene om. V | quasi dicat *Daniel*: qđ A, qđ V, quidem idem TC || 2 iduriter A | contra sscr. C² (quam C¹) || 3 habeo C, habeo ab eo T | dure V || 4 <et> tamen TCV | drā C, drā V || 7 aliquid A, om. V || 8 uictum quaer. V, uictumq; A, uictumq; (q; del.) q. C, u. q. T || 9 enim om. TC | est laboris TC | ut ed. pr.: et *codd.* || 10 primo AV, primo (-a T) ante femina TC | c. <u>. t. C | u. c. t.] .V. T. A, u. t. TC, u. c. V || 11 i. c.] & c. A, r. t. V | e.] et T | et om. TC || 12 cy. bum A | dicit V | Cybus (*sic semper*) A || 13 pbert² C || 15 l. c.] s. t. V | tantam T || 16 labrem C || 17 ac C, ait V | i.] iuventus C || 18 qres (es ex is corr.) C || 19 quotidie TC, quotidie V || 20 inueniat V | er] i. A | t.] tela TCV || 21 uideat C, rideatur T | futura ex -rā corr. A, om. T | mater om. T || 22 & duci A || 23 A.] amator V, om. ATC

- 77 **50** 1 VNVS ET ITEM ALTER praeter unum duo, ex quibus alter, ut sint tres, nam 'hi tres tum simul a.' (v. 60). ut (*Verg. Ecl. VIII 39*) 'alter ab undecimo'.
2 Ergo 'alter' non est secundus sed tertius.
- 78 **51** PROCLIVE AD LIBIDINEM 'procliue' est porro inclinatum uel pronum inclinatumque.
- 79 **52** 1 ACCEPIT CONDICIONEM CUM UNO, QVAESTVM <O.> cum altero, hoc est cum multis.
- 77 **50** 3 ITA VT INGENIVM EST OMNIVM HOMINVM quanta defensio Chrysidis, ut quae antea fecerit, ipsius sint, quae 10 postea peccauerit, naturae hominum adscribantur!
- 79 **52** 2 CONDICIONEM condicio est cum uno, certam legem in se continens; 'postquam accessit alter', hoc est plures, quaestus iam meretricius factus est.
- 81 **54** 1 PERDVXERE ILLVC SECVM inuitum isse Pamphili- 15 lum his uerbis significat; perducuntur enim necessitate coacti. *hoc etiam uerbum iudices pronuntiare solent.*
2 Et hoc est quod supra (v. 36) ait 'his se dedere, eorum obsequi studiis'. 3 VT VNA ESSET M. et producte legitur 'esset', ut cibum capiat, et correpte, ut alibi 20 (*Eum. III-5, 26*). 4 VNA simul, id est: una cibum capturus. 5 PERDVXERE ILLVC SECVM secum duxerunt, ut secum esset.

1 ET ITEM] ut ~ A | praeter] pp T, p̄ C || 2 sint tres in ras. A | <inquit pp> nam TC | a.] amabant TCV || 4 est sscr. C || 5 PROCLIVE] Produe A || 7 o. add. W. || 8 cum altero hoc est W. (cf. 52, 2): cum altero non est AV, non est cum altero (cum altero bis C) TC || 9 ITA] fit AV, sit TC | hominum <h.> A, hominum <haec> V || 10 quae] quanta T | antea eam C, aut ea T, ante V | fecerit W.: fecerat codd. | sint V || 11 ascribantur TC, attribuantur V || 12 Conditio; conditio A | cum uno TC, om. AV | <certamen> certam TC || 13 insectinens A | posquam C | <unus et> alter id est V || 14 questum A, quaestum quaestus V || 15 inuitum ex -tium corr. C | esse C, in ras. V² || 16 hic TC || 17 iudices] ludiones Schoell | pronuntiare ex -auere corr. C || 18 his sedere A || 19 obsequi om. TC | et sscr. C || 20 esset sscr. V², esse T || 21 simul] cibum V | id est AT, et (del. et .i. sscr.) C, uel V | capturus Goetz: capimus codd. || 22 perduxerunt CV, -ant T | illud T, illud C | dixer A, duxere TC

82 **55** 1 EGOMET CONTINVO M. bene 'mecum', ut appareat nihil temere constitutum uel prolatum foras, (<sed> hoc ipsum satis quaesitum esse, quod statuit de falsis nuptiis, ut inoffensus esset filio. 2 EGOMET CONTINVO MECVM C. C. E. 'mecum': deest 'uoluebam' 'cogitabam' 'uersabam'. 3 CAPTVS EST tenetur et irretitur, ex translatione ferarum atque uenatus.

83 **56** 1 HABET id est uulneratus est; habere enim dicitur, qui percussus est. proprie de gladiatoribus dicitur 'habet', quia prius alii uident, quam ipsi sentiant 10 se esse percussos.

82 **55** 4 CAPTVS EST Sallustius (*Iug. 1, 4*) 'sin captus p. c.' 5 CERTE sine dubio, pro certo. 6 CAPTVS EST ἰδιωτισμός.

83 **56** 2 HABET sic dicitur de eo, qui letaliter uulneratus est. Vergilius (*Aen. XII 296*) 'hoc habet, h. m. m. d. u. d.' 3 Ergo quid sequitur captum nisi occidi? 4 HABET OBSERVABAM MANE utrum Pamphilum an illorum seruulos? 5 MANE aduerbialiter. 6 OBSERVABAM deest 'tamen', hoc est: quamuis captus erat et iam habebat, 20 tamen obseruabam.

84 **57** 1 ROGITABAM HEVS P. non 'rogabam' sed 'rogitabam', quia sedulo faciebat.

85 **58** 1 DIC SODES 'dic' imperatium est: ideo tempe-

2 sed *add. W.* || 3 esse quod *in ras. V²* | falso *TC* || 4 ut *W.*: et *codd.* || 5 *Ē·C·Ē·A, e·c·e·TC, c·c·ē·V* | metum *A, om. T* || 6 irretitur *A, irritetur (corr. in irretitur) C* || 8 id est] habet *in ras. V²* || 9 dicitur *om. TC* | est] est et *ed. pr., om. A* | gladiatoribus *ex grad- corr. C* || 10 primis *A* || 11 esse *om. TC* | percussos (os *ex us corr.*) *A* || 12 sin] seu *V* | capt². *A* || 13 c.] t. *V* | procertat *TC* || 14 ἰΔΙΩΤΙΜΟC *A, ἰδιωτισμός Vatic 1673, ἰδιωτισμός M⁴, **** TC, om. V* || 16 hoc *om. A* | h.] hoc *V* || 17 d·n·d·V, d·u·C, d·n·T | ἔγō quōd (*corr. m. 2*) *V* | occisi (d *m. 2*) *V* || 18 utrum — 19 MANE] utrum pamphilum an *A, utrum pamphilum TC, illorum seruulos mane in ras. V²* || 19 deest *ex de eo (sic T) C* || 20 &iā *A, et TV, et etiam C* | habebat *W.*: habet *codd.* || 22 P.] pu·C, *om. V* || 24 dic] Sic *A* | temporauit *A*

rauit iniuriam blandimento 'sodes'. est autem si audes, ut 'scilicet' scias <licet>, nam delirat, qui 'σῶος ζῆς' interpretatur 'sodes'. 2 DIC SODES exhortantis uox est, ut 'amabo' 'rogo'. 3 QVIS HERI CHRYSIDEM opportune intulit nomen Chrysidis.

86 59 Et bene 'illi', quasi dicat: quam tu Andriam nominasti.

85 58 4 QVIS HERI C. H. NAM A. I. Attico more peregrinis meretricibus a patria nomen imponit et simul celebrat nomen comœdiæ dicendo (v. 43) 'ex Andro commigrauit' et nunc 'Andriæ illi id erat nomen'.

88 61 1 QVID SYMBOLAM DEDIT non 'quid symbolam dedit?', sed subdistingue 'quid', ut sit uox quaerentis, quid dicat de Pamphilo. 2 EHO QVID PAMPHILVS primo sic egit, ut <non> de Pamphilo quaerere crederetur; ad ultimum adiecit nomen, ne quid reliqui faceret. 3 CENAVIT cetera in gestu sunt quaerentis, quid dicat de Pamphilo, nec inuenientis. 4 SYMBOLAM DEDIT c. mire nulla pro Pamphilo negatio facti est posita, sed per puerilem simplicitatem omnia gesta narrata sunt. et quod tacitum est, non celatum sed et non factum esse ita uidetur.

2 ut] et TC | scilicet scias licet (cf. Fest. p. 50, 10 M.)] sit (sic TC¹V) scias *codd.*; sis si uis *Lindenbr.* | deliberat *codd.*, corr. *ed. pr.* | quif. ΘΟCΕΗΟ · A, qui Νοξησ *Vatic. 1673*, quia (*in mg. δς ζῆσ m. 4*) M, quos · u · o · t · h · e · V, qui *** TC | interpretantur A TC || 3 exertantis A || 4 heri <habuit> TC | oportune *codd.* || 6 bene] ^{bñ} οἰδιῖ (corr. m. 2) V | dicatur AC, dicatur V || 8 c. om. TC | nam andriæ illi <h · e · n · > V || 9 nomen impositum a patria C | nomen celebrat C || 11 illi — nomen] i · e · n · T || 12 QVID — DEDIT om. TC | non — 13 dedit om. AV | symbolum utroque loco *codd.* || 13 quid 1. om. TC || 14 EHO] et *codd.* | <etiam> primo V || 15 non add. Schopen | de om. TC | crederetur quereretur² T || 16 adiciet A, addicit T, adicit C, adduciet (corr. m. 2) V || 18 Symbolum A, symbolum TC V | ^{c · mire} d · a · r · e (corr. m. 2) V || 19 puelilem A || 20 quod] quidem TC || 21 celatione C¹, celatum C²T | et *Rabbow*: ut *codd.* | esse *Steph.*: est *codd.* | uideatur TC

- 89 **62** 1 ITEM ALIO DIE 'item' similiter. 2 *Et* uide diligentiae tempus adiectum, quasi non suffecerit unus dies.
- 90 **63** 1 COMPERIEBAM N. A. P. uide, si non patris uerba sunt et de rebus ueneriis circa filii mentionem agentis. 5
2 NIHIL AD P. Q. *παρέλκον* tertium, nam abundat 'quicquam', <ut 'quisquam' (*Hec. I 1, 10*)> 'nam nemo quisquam illorum'.
- 91 **64** 1 SPECTATUM 'spectatum' ad Pamphilum, non ad exemplum refertur. 2 *Et* SPECTATVM probatum. 10
- 92 **65** ET MAGNUM EXEMPLVM CONTINENTIAE ὑπερβολή laudis: Pamphilus 'exemplum continentiae'!
- 93 **66** 1 NAM QVI CVM INGENIIS 'qui' animus scilicet. 2 Aut certe 'homo' subaudiendum, et 'neque commouetur animus' deest 'eius'. 3 NAM QVI CVM INGENIIS 15 ingenia pro hominibus posuit. 4 CONFLICTATVR id est atteritur. conflictatio est tactus inuicem corporum et collisus.
- 94 **67** 1 NEQVE COMMOMETVR utrum 'qui' animus an homo, ut nunc subaudiamus 'eius'? 2 NEQVE COM- 20 MOVETVR A. utrum deest 'eius' an ordo est: qui animus cum ingeniis conflictatur eiusmodi neque commouetur

1 diligentiae *ATC*, indulgentiae *V*; diligenter *Lindenbr. (D)* ||
2 sufficerit *A*, sufficeret *TC* || 4 Comperiebant *A* | N. A. P.] nil
a. p. *T*, nihil ad pamphilum *V* | uerba patris *TC* || 5 uener^o
(= -rus) *A*, ueneris *TCV* | filii *sser. C* || 6 AD] a. *C* | *παρέλκον*
tertium] Π. ΔΡΕ. ΜΟΝ. ΙΙΙ. *A*, *παρέκον Vatic. 1673*, *παρέλκον*
*M*⁴, n. a. *** *TC*, **** *V* | habundat *A*, hab- *V* || 7 ut
add. W., quisquam *Schoell* || 9 spetatum 2. *C* | ad 1. — 10 exem-
plum *in ras. V*² || 10 emplum *A* | spectatum *ex corr. C*, specta-
tum *V* | probatum *in ras. V*², -tur *C*, -tum <est> *T* || 11 et
magnum *in ras. V*² | e. c. *T* | ΥΠΕΡΠΟΛΗ. *A*, ὑπερβολή *M*⁴,
*** *TC*, yperbole *in mg. V*² | laudis — continentiae *in mg.*
*V*² || 13 ingeniis <conflictatur h.> q. animus *V* | silicet *C* ||
14 aut certe *in ras. V*² subaudiendus *V* || 16 homibus *C*, omni-
bus (*bis*) *T* | Confectatur *A* | id *om. A* | est *om. T* || 17 conflic-
tatio *A* | est *om. T* | inuicem *in ras. V*² || 18 collis *TC*, collisio
V || 20 ut] et *V* | nec *C* | a. (animus *T*) commouetur *TC* ||
21 a. utrum *om. V* | an] cui *V* || 22 conlectatur *A*

in ea re? 3 TAMEN ἀνακόλουθον, quod non praemisso 'licet' uel 'quamquam' subiecit 'tamen'. Sallustius (*Hist. II fr. 57 M.*) 'atque edita undique, tribus tamen cum muris et magnis turribus'.

95 68 SVAE VITAE MODVM moderationem, regimen. 5

96 69 1 CVM ID MIHI PLACEBAT 'cum' praeterquam quod.

2 TVM VNO ORE OMNES 'omnes', ne pater amore falli uideretur, et ideo mox (*v. 105*) ait 'bene dissimulatum a. et c. i.' 3 CVM ID MIHI P. T. V. O. O. <O.> B. D. ET LAVDARE F. M. ἐμφορτικότερον 'fortunas' quam 'fortunam'. 10

4 Et de more, ut (*Verg. Aen. I 606*) 'qui [te] tanti t. g. p.' et (*Aen. III 480*) 'uade, ait, o felix n. p.' Plautus (*Bacch. III 3, 51*) 'fortunatum, qui illum eduxit sibi'.

99 72 1 HAC FAMA I. an uere laudatus sit. 2 Et singula hic pro argumentis sunt. et excusatio est, non esse 15 stultitia falsum. 3 <****> sed impulsum. 4 IMPVLSVS bene 'impulsus': ultro enim uenire impulsus est, qui dat contra officium socieri.

1 in ea re] meare A | ANAKOΛOYΘOY. A, ἀνεκοῦθον *Vatic. 1673, ἀνακόλουθον M⁴, **** CV, i T* | praemissio C || 2 uel om. TC | quicquam C¹, corr. C² || 3 edicta A, dicta TC || 4 turris (ribus *sser. m. 2*) V || 5 moderatione C || 6 Tum (*in ras. V²*) id CV | placebit A | tum V | praeterquam quod *Steph.*: praeter quam (quamquam *ex quicquam corr. C*) *codd.* || 7 Tum *in ras. V²* | omnes u. (*om. C*) o. (ore C) TC || 8 bene dissimulatum a. e. o. c. i. A, bene amorem celatum et indicat dissimulatum a. c. t. t. i. V || 9 et] e. T | i.] in. TC | cum (*x sser. m. 2*) V | ID MIHI] idē A | r.] placebat V, place. T, pl. C | o. u. o. T || 10 lau. f. meas T | ΕΝΦΔΤΙΚΟΝ. ΤΕΡΟΝ; A, e. n. a. p. i. r. o. n. t. e. p. o. n. TC, ἐμφορτικότερον M⁴, **** V | quam fortunam] pro <me fortunatum *in mg. m. 2*> unam fortunam V || 11 Et de more] idē ore A | ut] et C | te A, t. V, om. TC, *Vergil.* | tanti] ta. V || 12 ualde A, ualde C, ualte (?) T, uade (*de m. 2*) V | n.] u. V | Plautus V || 13 eduxit] A, adduxit TV, adduxit C; prod- *Plaut.* | tibi V || 14 Ha. A | i.] impulsus V | an (*In T*) uerbo TC | sui glia C || 15 per C | executio C | esse *Steph.*: est ATC, ex V || 16 falsum (-us C) sc. *Simonem* | Et non dicit adductum *suppl. Rabbow* | impulsum (ut p. A) sc. *Chremetem* || 18 quid at². A, Quidam C, quedam T; qui daret *ed. pr.*, quod est *Daniel* | effectum T

- 100 73 1 VNICAM GNATAM <s.> abundat quidem 'suam',
sed tamen asseueratiuum est. 2 VNICAM G. S. quid si
taedio multarum filiarum? at 'unicam'.
- 101 74 CVM DOTE SVMMA quid si pauperem? at 'cum d. s.'
- 102 75 1 PLACVIT DESPONDI cum pronuntiatione 'placuit'. 5
2 HIC NVPTIIS D. E. D. utrum constitutus an dicatus,
ut (*Verg. Aen. VI 138*) 'Iunoni i. d. s.'? 3 DESPONDI ex
ueteri more, quo spondebat etiam petitoris pater. unde et
sponsus et sponsa dicitur. 4 PLACVIT *συτρούλα*: adeo
bona condicio fuit, ut quamuis ultro obiceretur, tamen statim 10
placeret. 5 DESPONDI proprie, nam desponsa dicitur,
quia spondet puellae pater, despondet adolescentis.
- 105 78 1 CHRYSIS VICINA H. M. commemorat nos quae esset
Chrysis, <cum> ait 'uicina haec'; supra enim (*v. 43*) 'ex
Andro commigrauit' huc uiciniae'. 2 VICINA HAEC *ἐνά-* 15
μνησις. 3 O FACTVM BENE animaduerte ubique a poeta
sic induci comicas mortes, ut cum ad necessitatem argu-
menti referantur, non sint tamen tragicae. nam aut
meretrix sumitur aut senex aut de duabus simul uxoribus
una uxor. itaque huiusmodi obitus aut mediocri tristitia 20
excipiuntur aut etiam gaudio.

1 habundat A, -det TC | quidem suam V || 2 asseuera-
tium C, -atum V, -antm T | g.] gnatam TV | si om. TC ||
3 multorum filiorum *codd.*, corr. *Westerh.* | at *Steph.*: ait *codd.* ||
4 quod AV | pauper est (est m. 2) V | at *Steph.*: ait (*in ras.*
*V*²) *codd.* | eum C | cum dote *in ras.*, summa — 6 nuptiis
dictus est dies *in mg.* V² || 6 constitus C || 7 Iunoni] m. noui
V | i. d. s.] is TC || 8 ueteri V | etiam] est T | petitor V,
pectoris (*bis*) A || 9 CYNTOMIA. A, *συτρούλα* *Vatic. 1673*, *ἐνά-*
τομα M⁴, *** TC V || 11 taceret C || 13 incina A | commemorat
nos A (*schol. Paris.*), c- nobis V, commemorat TC; commemora-
turus *Goetz* | esset] et C || 14 cum *add. Rabbow* | ait] ut V, om.
TC || 15 huic *codd.* | uicinee A | ΔΝΔαCHCIC. (a *in ras.*) A, *ἐνά-*
μωσις *Vatic. 1673*, *ἐνάληψις* M⁴, **** TC, om. V || 16 aduerte
V || 17 inducit C | comitas A | mortis A, om. TC | cum] non
in ras. V² || 18 nisi tamen sint *in ras.* V² || 19 sumitur *in ras.*
V² || 20 itaque V | eiusmodi V | obiturat A, obiturat TC,
obitus aut V | mediocriter V || 21 excipiuntur *Daniel*: excipiatur
codd. | etiam] et TC

- 106 79 1 METVI <A> CHRYSIDE[M] metuo illum dico <de eo>, qui mihi ipse aliquid facturus est, timeo ab illo, cuius causa possum aliquid mali pati, etiamsi ipse in me nihil mali consulat.
- 105 78 4 O FACTVM BENE quasi qui dixerit (v. 46) 'uereor 5 ne quid Andria apportet mali'.
- 106 79 2 BEASTI M. A. C. artificiose, quod gaudium subiecit, ne mors in comoedia luctus, <ut> in tragoedia, personaret. 3 METVI A CHRYSIDE ἀρχαίως.
- 107 80 1 VNA ADERAT FREQVENS sic 'una aderat frequens', 10 ut supra (v. 36) 'cum quibus erat cumque una'. 2 Et ADERAT FREQVENS possumus enim et adesse et frequentes non esse, si praesentes non adhaereamus his, quibus adsumus. 3 Et FREQVENS ut miles apud signa.
- 108 81 1 CVRABAT VNA FVNVS 'funus' est pompa exequiarum, dictum a funalibus: etenim noctu efferebantur propter sacrorum celebrationem diurnam. 2 INTERIM 'interim' discretio est huius rei, quae ad narrationem pertinet superiorem. 3 CVRABAT VNA F. utrum potuerit in exsequiis non uidere patrem. 20
- 109 82 1 NONNUMQVAM c. illis enim magis flendi causa fuerat, qui quam amabant amiserant: huic amore propter

1 a (sser. m. 2) chrisidem V, chrisidem ATC | de eo add. Rabbow || 2 qui ex quod corr. C | mihi ex cum corr. V² | ipse Westerh.: ipsi (ex ipso corr. V²) codd. | timeo] metuo? | ab in ob corr. C || 3 aliquid mali V | si om. C | nihil in me TC || 5 quasi] quare V || 6 app C || 7 beastin. m. d. e. C | Artificiose A | quod] qz C | gaudium subiecit in ras. V² || 8 mortis Schopen | ut add. Schopen | tragedie A || 9 Metua a chriside A, metui^a Crisidem C | Δ. P. ΧΔΙΘC A, a. p. x. a. i. u. (c. T) e. TC, ἀρχαίως M⁴, **** V || 10 sic — frequens om. TC || 11 eum C | cumque] cuius V, om. T | una om. T | Et om. TC || 12 enim et] enim C || 13 aderamus T | assumus C || 14 Et FREQVENS om. V || 15 exequiarum A || 16 noctu om. T || 17 diurnam <in coena> V || 18 interim C, om. TV | descriptio (e in i corr.) C | est om. T | quae] in T || 19 VNA] u. V, unus T | F.] funus TC | uirum C || 20 obsequiis V | non om. C || 21 Numquam A | causa flendi TC || 22 quicquam C | huic V, hunc A, hinc TC | amorem codd., corr. ed. pr.

Glycerium suam <collacrimandi>. 2 Collacrimat, qui alienis lacrimis suas commodat.

- 110 83 1 SIC COGITABAM [ac] si dixisset 'hoc cogitabam', sensum tantum cogitationis dicere debuit; sed quia 'sic cogitabam' dixit, ipsum gestum cogitantis exponit. est igitur *μῦθος*. 2 HIC PARVAE C. C. hoc est conuiuii tantum. 3 Et quia dixerat puer hoc solum egisse Pamphilum, nihil aliud: (v. 61) 'symbolam dedit, cenauit'.
- 111 84 1 HVIVS MORTEM TAM FERT F. 'familiariter' id est 10 grauiter, nam quae nobis sunt familiaria, grauius sunt animo nostro.
- 112 85 1 QUID HIC MIHI F. PATRI 'mihi' circa me. 2 Et postquam 'mihi' dixit, pondus intulit nominis dicendo 'patri'. 15
- 111 84 2 FAMILIARITER quasi familiaris. 3 An potius 'familiariter' <***>?
- 112 85 3 QUID HIC MIHI F. P. uide quam uenuste repetierit 'hic'.
- 113 86 1 HAEC EGO PVTABAM putare est eius, qui simplicitate pectoris aberrauit. Cicero (*pro Lig. 10, 30*) 'non putauit, lapsus est'. 2 HVMANI INGENII M. Q. 'humani ingenii' circa Chrysidem, 'mansueti' circa amicos.

1 suam glycerium C | suum A | collacrimandi *add. Rabbow* | quis T || 2 "alienis lacrimas" suas V | commendat V, commendabat (concen- T) TC || 3 sic] sic A | ac *secl. Rabbow* | dixisset <et> A, diceret TC || 5 "cogitabam" sic V || 6 est igitur W.: et dicitur ACV, idem T | MIMECIC; A, *μῦθος M*⁴, *** TC V | <hem> hic *codd.* | c. c.] c. A, consuetudinis TC | hoc — tantum *in ras.* V² || 7 conuiui A, cōi C, (*in ras. m. 2*) V || 8 onichil A | simbulum (sym- TC³) *codd.* || 9 c. T || 10 HVIVS] hoc T | FERT] f. T | F.] f. *post* id est A, om. CV | familiariter om. T || 12 nostro animo TC || 13 MIHI om. V | patri <q.> A, p. V || 16 quasi familiari V | "potius" familiariter V || 17 *lac. sign. W.* || 18 HIC] h. TV | michi A, m. TV | F.] fecit C | P.] patri C, om. AV | uide *in mg.* C || 19 hic] nec T || 20 HAEC] nec TC || 21 aberrauerit (ob- T) AT, aberrauit (ob- C) CV || 23 mansuetus TC

3 HAEC EGO PVTABAM ESSE cum adhuc nihil peccationis ostenderit, tamen dolor in futura prorumpit, ut (*Verg. Aen. II 344*) 'gener auxilium P. F. f.'

- 115 88 1 IN FVNVS PRODEO 'in funus' in pompam exsequiarum. 2 A funalibus dictum est, id est uncis et aculeis candelaborum, quibus delibuti funes et [ingenium] cerei fomites infiguntur.
- 116 89 1 NIHIL SVSPICANS ETIAM MALI 'etiam' adhuc.
- 117 90 1 EFFERTVR efferre Graecum est. quod uitans Vergilius, ne diceret 'efferunt', 'exportant tectis' inquit 'corpora luce carentum' (*Geo. IV 255—56*).
- 115 88 3 EGOMET QVOQVE ut et ipse Pamphilus. 4 An: etiam ego, quem quasi minus crederes? 5 IN FVNVS in ipsum officium. 6 EIVS CAUSA eiusdem mansuetudinis et humanitatis. 7 Et EIVS Pamphili. 15
- 116 89 2 NIHIL SVSPICANS ETIAM <M.> bene suspendit auditorem. 3 ETIAM <M.> alia suspensio audientis et excusatio.
- 117 90 2 EFFERTVR efferri proprie dicuntur cadauera mortuorum. 3 Et 'ire' proprie dicitur ad exsequias. 20 Vergilius (*Aen. XI 24—25*) 'ite, ait, egregias animas, q. s. n. h. p. p. s.'

1 p. esse T | peccatoris T || 2 ostenderet TC | prorupit TC || 3 genti T | P. ff; A || 4 IN] Pnu A | exequiarum A || 5 id est] et TC || 6 aculeis W.: acuneis (cun in ras. V²) codd. | delibutis TC | funes sscr. C² | et om. CV | ingenium ATC, ingenii V; secl. Rabbow. pice aut Schopen, pice uel (cera corr., fomites del.) Miller coll. Serv. Aen. I 727 || 7 infiguntur TC¹ || 8 suspicatus C | MALI] amali A, alia TC, mali et illud V | <pro> adhuc V | post adhuc Westerh., nescio unde, edidit HEM perculti ac metuentis || 9 efferte T, ἐκφέρεται ed. pr. | greci A, gratum V | est om. V || 10 diceretur V | effer. A, efferre V, effertur TC | exportante tis A, exportatur (-tat V) tectis TV, expotant testis C || 12 ut om. T || 13 quam V | crederis T || 15 humilitatis C | eiusdem T || 16 et 17 m. add. W. || 17 suspensio C || 19 EFFERTVR] effer. A, efferre V || 21 ita ait AV, om. TC || 22 n.] m. A | p. p.] p. q. C | s.] .I. A

118 **91** 1 VNAM ASPICIO ADVLESCENTVLAM ex consuetudine dixit 'unam', ut dicimus unus est adulescens. tolle 'unam' et ita fiet, ut sensui nihil desit, sed consuetudo admirantis non erit expressa. 2 'Vnam' ergo τῶ ἰδιωτισμῶ dixit. 3 Vel 'unam' pro quandam. 4 FORTE VNAM ASPICIO ADVLESCENTVLAM et hic duo sunt: aetas et forma, quibus additur pudor, quod meretrix non est.

119 **92** 1 FORMA . . . ET VVLTV SOSIA forma immobilis est et naturalis, uultus et mouetur et fingitur. 2 ET VVLTV SOSIA ADEO quia formae laudatio cum meretrice communis est, progreditur artifex poeta ad laudanda ea, quae honestiora quam forma sunt. 3 ET VVLTV SOSIA ADEO M. quid hic deest, ut eam nurum dignetur Simo nisi sola cognitio? et formam probat in puella Pamphili pater et matronalem modestiam miratur in uultu et uenustatem stupet. nonne ergo iam cernimus hoc praestruxisse Terentium, ut cum Chremetis filiam esse cognouerit, Simo hanc potius eligat quam Philumenam nurum? quamuis ex sororia pulehritudine et ex amore Charini et Dauī laudatione decoram ipsam quoque demonstrauerit nobis. 4 ET VVLTV SOSIA haec laus adiuuat post cognitionem futuram nurum.

1 consuetudinē A || 2 dī TC | <nam> ut ATC | diximus

TC || 3 fiat V | consuetudo ex -dine corr. C || 4 mirantis TC | una C | ΤΩΙΛΩΤΙΜΩ A, τῶ ἰδιωτισμῶ M⁴, * * * * * TC V || 5 dī T | una pro quadam TC || 6 u. a. T | adol. V,

a. T | <et> aetas TC || 7 aditur C | quo ATC | meretrix non est V || 8 imobilis ex mobilis C² || 9 et 2. om. TC | stringitur A | ET VVLTV — 12 sunt om. A || 11 communis Westerhov: commissa TC V (dett.) || 12 <ante (arte dett.)> quam forma sunt in ras. V² || 13 m.] modesto V, om. TC | ^{de} est C | eam mirum C | Simo nisi Steph.: simonis ATC, om. V || 14 forma V || 16 hoc om. C || 17 praestruxisse A, prostruxisse V, praescripisse C | ut] ^{et} (corr. m. 2) C || 19 nurum om. TC || 20 Dauī immo Byrriae, cf. II 5, 17 | decoram ipsam (sc. Philum.) Rabbow: ipsorum codd. | probe TV || 21 monstrauerit TC | ET VVLTV] Qum (quī T) tu TC || 22 futurarum. Mirum C

- 120 **93** 1 ADEO MODESTO A. v. modestus ad probitatem uultus et morum pertinet, uenustus ad naturam corporis. atque adeo uultum sibi fingere multi possunt, formam nemo. 2 VT NIHIL SVpra ἔλλειψις Terentiana, nam non necesse est subiungere duos uersus. 5
- 121 **94** 1 QVIA TVM MIHI excusatio necessaria.
- 123 **96** HONESTA AC LIBERALI 'honesta' ad formam, 'liberali' ad uultum rettulit.
- 121 **94** 2 PRAETER CETERAS id est: plus quam ceterae.
- 125 **98** 1 PERCVSSIT ILICO A. hoc est 'suspicio' uel aliquid 10 tale. 2 ATTAT 'attat' interiectio admirantis. 3 HOC ILLVD EST δεικτικόν eius est rei, quam in animo conceperamus. Vergilius (*Aen. IV 675*) 'hoc illud g. f.?'
- 126 **99** HINC ILLAE LAC. 'hinc' ex hac causa.
- 127 **100** 1 QVORSVM EVADAS 'euadas' exeas uel peruenias. 15
2 FVNVS INTERIM P. S. funus a funalibus dictum est, ut supra (*ad v. 81; 88*) notauimus. et est funus pompa exsequiarum. 3 Et bene 'funus procedit, nos sequimur' dixit quasi: post ipsum morituri. unde et exsequiae dicuntur. 20
- 128 **101** 1 AD SEPVLCHRVM VENIMVS 'sepulchrum' κατ' ἐπιφρασιν dicimus, quod sine pulchra re sit. 2 An quod

1 A. v.] adeo uenusto CV || 2 naturam in ras. V² || 3 sibi <sibi> A | multi (i ex o corr.) C || 4 nil T | ellipsis A, eclipsis TCV || 5 est om. C | coniungere V | duos uersus] sc. 94 et 95 || 6 MIHI] manet V || 7 ac liberalis TC | liberali ex -le corr. C || 9 id est] et V | ceteras C || 10 illico C, illico V | .ā. C, animum TV | h (= haec) A || 11 Atat V | attat] .i. V, om. TC | in Terentio (in mg. interiectio m. 2) C | hoc — 12 EST] uocē illud TC || 12 dicticon AV, disticon TC | rei est TC || 13 g. f.] .i. c. f. A, ē. i. c. f. TC, a. r. r. f. V || 14 LAC.] lac. T, lacrimae C, om. AV || 15 Quorum A | euadas 1. A | euadas 2.] idest TC | peruenias in ras. V² || 16 p. f. C, pro se V || 17 annotauimus? || 18 exaquarum A || 19 morit² C, moribus T | et om. TC || 20 dicuntur in ras. V² || 21 sepulchrum 2. sscr. C² | cata antiphrasin (-sim V) AV, Kata anthiphrasin (antifr- T) TC, κατὰ ἐπιφρασιν Vatic. 1673 || 22 dicimus (ex dix corr.; sic schol. Paris.) A, diximus TC | res A, res T

ibi sine pulsu sint, id est mortui? 3 An quod illuc animae a uiuis sepellantur, id est separentur? 4 *Et* 'sepulchrum' dixit futurum [†] ut in quinto, non quod iam esset; 'sepulchrum' enim a sepeliendo dictum. Vergilius proprie (*Aen. VI 232—33*) 'at pius Aeneas i. m. s. i. s. a. u.'

127 100 4 QVAM TIBEO QVORSVM non uidetur adhuc So-siae plenum amoris argumentum: adeo pendet ad ea, quae dicturus est Simo. 5 FVNVS INTERIM P. ἀσύνδετον.

129 102 1 IN IGNEM INPOSITA EST ἔλαιψις: non enim quae. 2 *Et* mire, cum 'funus' supra dixerit. 3 FLE-10 TVR bene hic impersonaliter 'fletur': ab omnibus; extrema enim quaeque mortuorum omnes commouent ad lacrimas.

4 INTEREA HAEC S. id est: quam dixi sororem esse Chrysidis.

130 103 1 AD FLAMMAM ACCESSIT IMPRVDENTIVS inuenit 15 affectum sororis, unde omnes uinceret: ceteri enim flent, haec flammae se ingerit. sic Vergilius (*Ecl. V 20; 22—23*) 'exstinctum n. c. f. D . . . cum complexa s. c. m. n., atque deos a. a. u. c. m.'

131 104 1 IBI TVM EXANIMATVS PAMPHILVS a uoluntate, 20 a facultate, a summo ad imum, ubi sunt dicta et facta, ubi est pathos. 2 *Et* mire 'ibi.'

1 pulsum *T* | An] aut *V* | illic *V* || 2 sepellantur *Rabbow*: sepelliantur *C*, sepell- *V*, sepel- *AT* || 3 *d̄r̄ in d̄x̄ corr. C* | † ut in quinto (*om. V*) | tumulum *Rabbow* | <iacet uel> iam esset *TC* || 4 <est> a *TC* | sepelliendo *CV* || 5 ingenti m. s. adeo

i. s. q. a. u *V* || 7 planum *Schopen* | ergo (*sser. m. 2*) *C* || 8 *P.* | procedit *V* | Δ. C. Υ. Θ. Η. Τ. Ο. Ν. *A*, ἀσύνδετον *Vatic. 1673*, a. c. y. o. t n. o. n. *TC*, ἀσύνδετον *M⁴*, *om. V* || 9 posita *V* | EST *om. ATC* | ΕΛΛΙΨΙC. *A*, ἔλαιψιC *M⁴*, eclipsis *TCV* | enim] er ** *TC* || 10 <ut> supra *TC* | dixerint *A* || 11 hic bene *TC* || 12 quoque *C* | commouerint *TC* | ad lacrimas *dett (ed. pr.)*: lacrimae (-me *TC*) *ATC*, *om. V* || 13 s.] soror *TV* || 14 crissidis *A* || 15 a. impru. *T* || 16 uincerit *TC* | fletu *C* || 17 sic *om. TC* | uirgo *A* || 18 n.] nympa *V* | cum complexa] f. o. c. (e. *T*) *TC* | c.] a. *TC* | n.] u. *V* || 19 atque deos] a. d. *TC* | a. a.] -A. *A* || 20 exani. *Pā. T* || 21 a] et *V* | facilitate *T* | unum *C* || 22 ubi *Rabbow (cf. Eugr.)*: ibi *codd.* | mire ibi <est> *V*

- 132 **105** 1 BENE DISSIMVLATVM 'bene' multum. 2 An quasi dolens, quia etiam negaturus sit Chremeti, dixit 'bene'? 3 ET CELATVM INDICAT omnia significanter: non 'ostendit' inquit sed 'indicat', non 'accedit' sed 'accurrit', non 'uestem' aut 'manus' sed 'mediam mulierem', 5 non 'tenet' sed 'complectitur'. 4 *Et* quia tribus rebus inducitur in alicuius rei gestionem persona: affectu facto dicto, affectus est, quod ait 'ibi tum ex. P.', factum quod ait 'accurrit m. m. c.', dictum quod ait 'mea Glycerium, inquit, q. a. ? c. t. i. p.?' 5 INDICAT indicium 10 proprie est oris et linguae. factis ergo indicat, non enim dixit 'amo'.
- 133 **106** ACCVRIT Vergilius (*Aen. IV 645*) 'interiora domus irrumpit limina'.
- 134 **107** MEA GLYCERIVM I. Q. A. 'mea' quasi amator, [hoc] 15 'Glycerium' quasi familiaris dixit, 'quid agis' quasi perturbatus, 'cur te is perditum' quasi consolatus.
- 135 **108** 1 VT CONSVETVM FACILE AMOREM C. mire non 'suspigarere' dixit sed 'cerneres'. et est ordo: facile cerneres. 2 Sed 'cerneres' sic ut supra (*v. 39*) 'laudem 20 inuenias et amicos pares'.

1 <.i.> bene V | An] aut V || 2 quod V, (*ex quia corr.*)

C || 3 indic^{at} (*sser. rubro*) C | significantur ATC || 5 methiam A || 6 amplectitur TC || 7 alicuius V | gestionem V | affecta

A | factu A, factu V || 8 dictu A, dictu V | est om. A | exani. Pā. T, exanimatus pamphilus C | factum <est> V || 9 mediam muli. (m. T) c. TC | gli. AT || 10 inquit] i. A | q. a. om. V | T. l. P; A, d. i. p. C, te is perditum V || 11 est proprie TC || 12 amo] imo V, uel aīo C, uel aiā T || 13 in-

terio^{ra} C || 14 inrumpit C || 15 glicit. A, gl. V | i. q. A.] .i. q. d. A, inquit .q. a. V, inquit quod TC | hoc del. Steph. || 16 perturbatur (-antur T) TC || 17 consolatus] ē solatus (-lu- C) TC;

-turus Steph. || 18 f. a. c. T | c.] cerneres C | Mēe non in ras. A || 19 suspicaretur TC V, (sus in ras.) A; corr. Schopen. -reris Westerh. | et est] est .N. V || 20 Sed (Et Schopen) cerneres om. TC || 21 inuenies C

- 136 **109** 1 REIECIT SE IN EVM F. Q. F. obicitur ei et quod a Glycerio factum est, ut (*Cicero divin. in Caecil. 7, 22*) 'ecquis umquam tam palam de honore, tam u. d. s. s. c., q. i. a. i. a., ut ne h. m. d. d.?'
- 137 **110** 1 QUID AIS non interrogantis est sed mirantis. 5
2 REDEO INDE IRATVS ATQVE AE. F. 'iratus' culpa, 'aegre ferens', quia praeter spem.
- 138 **111** 1 NEC SATIS AD OBIVRGANDVM mire expressit indulgentiam patris circa filium: erat, inquit, causa, sed pro amaritudine obiurgationis non erat satis, hoc est non 10 idonea uidebatur. 2 NEC SATIS AD OBIVRGANDVM CAUSAE deest 'habui' uel 'erat', ut Vergilius (*Aen. II 314*) 'nec sat rationis in armis': et hic 'est' uel 'habui' deest ad sententiam. 3 DICERET deest 'enim'.
- 139 **112** 1 QUID FECI mire fiduciam praetulit argumento, 15 quod est in sequenti uersu. 2 QUID FECI QUID C. *ἀξήσις* a minoribus ad maiora. 3 *Et* 'feci' quasi facinus dixit, — facere enim quis et homicidium dicitur —, 'commerui' minoris culpae est, 'peccaui' multo minoris uel leuioris. 20
- 140 **113** QVAE SESE IN IGNEM INICERE VOLVIT illic 'mea Glycerium', hic pronomen dixit: mira dissimulatio, tamquam illam praeter periculum nesciat.

1 EVM] e. TV | ei sscr. C || 2 a sscr. V² || 3 et quis *codd.* | um quantam A, nunquam tam V | ta · n · d · V || 4 q · a · i · a · V | h.] hoc TC || 5 AIS] ait T, aisunt A; AIS nunc? || 6 F.] · s; A | culpa <ē> V || 7 propter TC || 9 circa] erga TC ||

12 habuⁱ A, hūi *ex hūc corr. C* | ut *om. TCV* || 14 enim — 16 sequenti *in ras.* V² || 15 FECI *om. T* || 16 quid feci; quid · c · d · U · E · H · N · Cle A, quid feci aut sis (¬ *add. C*) Quid ē · c · TC, aut *quid commerui V*, quid feci aut quid commerui (*in mg. ἀξήσις m. 4*) M || 17 a maioribus ad minora V, *recte?* | quam facinus V || 18 d̄x *ex d̄r C* | et et dicitur *in ras.*

^{ci} V² | homidium C || 19 comerui A | maioris (*ex min- corr. m. 2*) V | peccaui V || 21 INICERE] ¬ nucere A, i · T | VOLVIT] u · T || 23 nescias T

- 142 **115** 1 NAM SI ILLVM OBIVRGES V. Q. A. T. argumentum ex coniectura per ratiocinationem a contrario, ut si dicas: forti uiro praemium debetur, si desertori poena constituta est. 2 TVLIT pro attulit. 3 Sed multa significat, et alias pertulit, ut ille (*Verg. Aen. II 407*) 'non tulit hanc s. f. m. C.', alias sustulit, ut idem (*Ecl. IX 51*) 'omnia fert aetas' *pro aufert*.
- 143 **116** 1 QVID FACIAS ILLI pro illo. 2 QVI DEDERIT DAMNV M AVT M. 'damnum' rei est, 'malum' ipsius hominis. 10
- 145 **118** 1 INDIGNVM FACINVS C. P. deest 'se'. 2 *Et* incerta distinctio.
- 144 **117** 1 VENIT CHREMES P. A. M. C. argumentum ex coniectura de testibus. 2 *Et* mire: supra (*v. 73*) 'ultro ad me venit'. ergo hic causa iusti doloris ostenditur, quando dolet etiam Chremes; nam potuit non daturus filiam non venire. 3 POSTRIDIE AD ME C. ut sine dilatione sciri possit. 4 *Et* CLAMITANS indignantis est, ut (*Ad. I 2, 11*) 'clamant omnes'.
- 145 **118** 3 INDIGNVM FACINVS distinguendum, ut per se intellegatur 'indignum facinus': et ipse dolet corrupti Pamphilum. 4 COMPERISSE ergo ab aliis, ut appareat euersum, quod ait (*v. 69*) 'tum uno ore omnes' et (*v. 72*) 'hac fama impulsus C.' 5 PAMPHILVM PRO VXORE <H.> H. P. 20

1 i. o. T | r.] ti. A, a. V || 2 ex coniectura om. TC | ratiocinationem A, rationationem V || 3 praemium in ras. V² ||

4 signat V || 5 Vergilius] ille *codd.* || 6 C.] e. TC | substulit CV || 7 fero A || 8 QVID] Quis C¹ | d. d. a. T || 9 m.] malum CV | <uel> ipsius V || 11 et incerta] et mira V, incertaque TC || 13 A. m.] t. a. *codd.* || 14 de] in TC | supra om. TC || 15 venit ad me TC || 16 quando dolet etiam W.: quam dolet etiam CV (T?), quando l'iciã A; quid (uel quia; sic *edd.*) d. e. *dett.* || 17 post tridie A, postridie V | c.] clæ. C || 18 scribi *codd.*, *corr. ed. pr.* | posset V | Et] Ex A | indignatis

A || 20 FACINVS] f. T || 21 et] ri A || 22 alteris V | apareat A || 23 euersum in ras. V², uersum T | cum A TC || 24 flama A | Pamphilus A | PRO om. AV | H. P.] hoc A

'Pamphilum' cum emphasi dixit, id est pudentem et bene moratum. 6 *Et* nec 'amicam' sed 'pro uxore'. mire ergo, quasi non hoc doleat quod amet, sed quod pro uxore habeat. et simul excusatio filiam denegaturi soceri.

146 **119** 1 PRO VXORE HABERE H. P. 'hanc' cum contemptu dictum est. 2 *Et* PEREGRINAM ut alibi (*III 1, 11*) 'adeon est d.? ex p.?' nam hoc nomine etiam meretrices nominabantur. 3 EGO ILLVD SEDVLO quanto affectu pater factum quod uiderat negabat! 4 SEDVLO 19 quomodo 'sedulo', si negabat? an 'sedulo' ὄσει <ἀπλωός>, id est simpliciter?

147 **120** 1 NEGARE FACTVM impersonaliter.

146 **119** 5 SEDVLO quia non semel negauit uel ille institit. 15

147 **120** 2 NEGARE FACTVM officium patris et simul per hoc expressio probationis. 3 ILLE INSTAT FACTVM Plautus (*Merc. II 1, 18*) 'instare factum simia'. et est ἀρχαϊσμός. 4 INSTAT FACTVM uetuste, id est: instat dicere factum esse. 5 DENIQVE quid 'denique'? ad 20 summam properat et ad finem dictorum. 6 DENIQVE id est postremo.

148 **121** 1 ITA TVM DISCEDO proprie, non enim 'abeo':

1 Pamphilus *A* | cum *om.* *A* | infasi *A* | prudentem *codd.*, *corr.* *Steph.* || 2 et nec amicam *sscr.* *C*² || 3 hic non *V* | sed *ex* si *corr.* *V*² || 4 excusatio *Rabbow*: excusat *codd.*; exc. <iram> *Schoell* | denagaturi *A* || 5 socii *T* || 6 HABERE] h. *V* | h. *A* | cum *sscr.* *V*², *om.* *ATC* | contu *A*, contētū *T* || 7 *Et om.* *C* | ut *ex* et *corr.* *C*, ait *T* || 8 Adeon *A* | d.] demens *TCV* | <ut> *ex TC* | p.] peregrina *V* || 10 effectu *T* | uideat *V* || 11 ὄσει *Rabbow*: sosie (-iae *V*, ut sosie *TC*) *codd.* | ἀπλωός *add.* *Schoell* | id est simpliciter *in ras.* *V*² || 12 simp^r *in simp*^x *corr.* *C* || 14 SEDVLO] sed *TC* | simul *V* | negauit *V* | restitit *T* || 16 per] pro *CV* || 18 plautus *V*, Plaut^{us} *in ras.* *A* | simia et *W.*: simile *codd.* || 19 Δ. P. X. Δ. C. MOC. *A*, a. p. r. a. c. m. o. e *TC*, ἀρχαϊσμός *M*⁴, ἀρκάσμος *Vatic. 1673*, * * * * *V* | INSTAT] instare *codd.* | idē *in ras.* *V*² || 20 factum dicere *TC* || 21 properat *ex* probat *corr.* *C*² | DENIQVE id est] Demum uel *V* || 23 discendo *A* | non] tum *in ras.* *V*² | ab eo *A V*

unde discessio. 2 VT QVI SE FILIAM NEGET DATVRVM ut ab eo disceditur, qui se filiam neget daturum. ergo probata res est, quando qui obtulit negat daturum.

3 Probauit quod uolebat senex Sosiae: adhuc superest, ut ostendat, quam non sit iracundum, <***> quin 5 iuste irascatur.

149 122 1 NON TV IBI GNATVM ἀποσιώπησις. 2 Vel ἔλλειψις: deest 'inuasisti' 'obiurgasti' 'adortus es'.

150 123 OBIVRGANDVM incusandum, inelamandum.

151 124 <TVTE IPSE> HIS REBVS FINEM modo non addidit 10 'diceret'.

152 125 1 PROPE ADEST CVM ALIENO MORE prope adsunt nuptiae, id est in proximo sunt metae libertatis et ideo auidius uoluptaria sub fine carpenda sunt. 2 CVM ALIENO MORE 'cum' pro quando. hoc enim significat 'cum'. 15

153 126 SINE NVNC MEO ME VIVERE I. M. 'meo modo' mea uoluntate, meo arbitrio.

154 127 QVI IGITVR RELICTVS EST OBIVRGANDI LOCVS mire 'obiurgandi', tamquam ignoscentior pater in filium uideretur; nam supra commotus plus per ἀποσιώπησιν signifi- 20 cauerat.

1 ·i· inde discedo in ras. V² | neget (den- C) filiam TC | negat (in -et corr.) V | daturam T || 2 ut — daturum om. V || neget filiam TC | negat daturum <ita tum discedo ab illo ut ab eo disceditur ... neget daturum> A || 3 attulit C | daturum (da in ras.) A || 4 Probauit V | quod om. T | uolebat V || 5 iracundum C, iracundus V | quod agit, quoniam non putat irascendum, suppl. Rabbow | qui V || 6 irascitur codd., corr. Steph. || 7 gnatum <obiurgare.> A | ΔΠΘCΙΩΠCIC UEL EMIYIC. A, ἀποσιώπησις (m. 4) uel eclipsis (in mg. ἔλλειψις m. 4) M, ἀποσιώπησις uel ecl- Vatic. 1673, **** uel eclipsis TC, eclipsis (sscr. m. 2) V || 8 ·i· (deest sscr. m. 2) C | adortus ex ad hoc corr. C || 9 -dum ter ex -di corr. V² || 10 non] eī V | addidit ex addit corr. C || 13 in sscr. C² | mete A, m^ethe C, met^he V | liberatus T || 15 'cum' — 'cum' in ras. V² | quando W.: quo codd. || 16 ME — M.] m · u · modo V, m · u · in · mō T, me uiuere · i · a · in C | meo] Δdeo A, adeo TCV || 17 uoluptate codd., corr. Steph. || 18 quis T | r · e · ob · l · T || 19 obiurgande T | ignoscentior Rabbow: in incensor A (schol. Paris.), incensus (-sus V) rell. || 20 motus T | aposio · pECIN A, aposiopesim V, **** TC

- 155 **128** 1 SI PROPTER AMOREM v. hoc erat secundum in diuisione 'et consilium meum c.' (v. 22). 2 SI PROPTER AMOREM VXOREM initium consilii sui demonstrandi. 3 NOLIT legitur et 'nolet'.
- 156 **129** 1 EA PRIMVM AB ILLO ANIMADVERTENDA INIVRIA 5 EST nota participium a passiuo 'animaduertenda', id est: castiganda ac uindicanda est. 2 AB ILLO . . . INIVRIA id est quam facit, non quam patitur. 3 EA PRIMVM AB ILLO ANIMADVERTENDA ut iam hoc sit peccatum, quod recusat nuptias, non quod amat adulescens. ideo ergo 10 'primum' dixit. 4 ANIMADVERTENDA INIVRIA EST uindicanda, exsequenda. 5 Et bene 'ea ab illo' dixit 'iniuria': certissimam enim notauit personam, quae debeat pro iniuriis poenas soluere. quod si dixisset 'iniuria eius', amphiboliam fecisset, utrum: quam passus est ab alio, 15 an: quam ipse aliis intulit.
- 157 **130** 1 ET NVNC ID OPERAM DO VT PER F. N. hic reddidit, quod dixerat (v. 22) 'consilium meum cognosces'. 2 ID propter id.
- 158 **131** VERA OBIVRGANDI ἀντιθετον: quia 'falsas' dixit, 20 intulit 'uera'.
- 161 **134** 1 MANIBVS PEDIBVSQVE prouerbiale, id est omnibus uiribus. 2 OBNIXE OMNIA cum conatu, instanter contra conantem.

1 u^{si}. C | v. om. C | hoc in ras. V² || 2 meum . C . M . C . A, meum . e . m . c . TC, m . c . m . c . V || 3 AMOREM om. T | uxorem V || 5 Ea sscr. C | AB — 6 EST] ad est ab. il. iniuria T | anima aduertenda A || 6 EST] Et AV | nota — 11 EST om. TC | a passiuo V | id est] uel V || 7 uindica A || 8 facio numquam A | EA] & A || 9 hic V || 10 amat Schopen: peccat codd. cf. Eugr. || 13 certissimum T | enim V | notatim (-tum T) TC || 15 amphiboliam (og sscr. m. 2) V, amphibologiam C | fecisse C | que T || 17 id] in T, om. V | operando AT | PER] p. T | f. <et> n. C || 18 cognoscet^a A || 20 ANTIΘEΤON, ἀντιθετον M⁴ (anthiteton M¹), antitheton TV, anthitetōn C | falsa ATC || 22 -que] quasi V | prouerbialē A || 23 uiribus W.: uerbis ATC (dett.), modis V; membris edd., neruis Lindenbr. | obnixte A | instanter V || 24 conante A

- 162 **135** 1 MAGIS ID ADEO 'id' propter id. 2 MIHI VT INCOMMODET NOCEAT, incommodum afferat. 3 MAGIS ID ADEO MIHI VT I. non enim, inquit, prodest filio amare meretricem.
- 163 **136** QVAPROPTER mire Sosia interrogat, quasi nulla 5 causa sit fallendi dominum.
- 164 **137** 1 MALA MENS MALVS ANIMVS <'animus'> uoluntas est, 'mens' etiam ratio. 2 MALA MENS MALVS ANIMVS argumentum a natura et an aliquis <sit> sine causa malus an ab impulsione. 3 MALA MENS MALVS ANIMVS quia 10 dixit: magis ut laedat, quam ut prosit (*cf. v. 135*).
- 165 **138** †SED QVID OPVS EST VERBIS† ἀποσιώπησις est grauissimam poenam ostendentis.
- 167 **140** 1 QVI MIHI EXORANDVS legitur et 'expurgandus'. si 'expurgandus', CVI lege, non QVI, quia et OVI per Q 15 ueteres scripserunt. 2 ET SPERO CONFORE ab eo quod est confit, id est perficitur, futurum tempus infinitiui modi 'confore' facit, id est perfectum iri. sic in Adelpis (V 8, 23) 'uerum quid ego dicam? hoc confit quod uolo'. 3 CONFURE confieri, perfici: unde confectum 20

1 ID — MAGIS *om. V* | propter] prope *A*, post *TC* || 2 nocētē *A* | offerat (*corr. m. 2*) *C* || 3 ADEO] ad et *A* | VT I.] uti *A*, ut incom] *C* || 4 mētricem *A* || 5 sosie *C* | quasinilla causa¹ *A* || 7 MALA — 8 ratio *om. TC* (*dett., ed. pr.*) | animus *add. W.* | uoluptas *AV*, *corr. Steph.* || 8 etiam] et *V* || 9 et] est *V* | aliquid *T* | sit *add. W.* || 11 prosit (*sit in ras.*) *A* || 12 *hoc schol. ad lemma QVEM QVIDEM EGO SI SENSERO pertinet; cf. Sacerd. Gr. L. VI 468, 15* | quod *A* | o. e. u. *T* | APO-SIOPESISE *A*, * * * * est *TC*, aposiopesis est *V* || 13 grauissima *TC* | poenam *om. TC* || 14 exeo. *T* | expugn^andus *C*, expurgandus est *V* || 15 sed expurgandus *T*, *om. C* | lege cui *V* | quia] qui *V* | cui per *q// A*, quoi pro qui (per *q* *m. 1*) *V*², per cui^b qui^a (*corr. m. 2*) *C* || 16 scripsere *TC* || 17 confidit *A*, confidit *V* | futuri t^vris (*corr. m. 2*) *V* || 18 rei (*corr. m. 2*) *C* || 19 utrum *codd.* | hoc *ex hic V*² | confidit *A*, confidit *V* || 20 confortare *A* | conferri *T*, confiteri *A*, <id est> confieri *V* | unde] ut *V*

- negotium dicitur uel confecta res, quae ad plenum perficiuntur. Vergilius (*Aen. IV 115—16*) 'nunc qua ratione quod i. cf. p., p. a. d.' *instat, confieri possit, pauis, ahenis, dorebo.*
- 168 141 1 NVNC TVVM E. O. H. hoc ad illud tertium respicit, quod dixit (*v. 23*) 'et quid facere in hac re te uelim.' 2 HAS BENE VT A. N. PTF. D. hoc erat tertium de his, quae dicturum se promiserat. 3 ADSIMVLES hoc est unum uerbum: 'adsimules', quod dixit (*v. 18*) 'quin tu uno uerbo dic: q. e. q. m. u.?'
- 169 142 1 PERTERREFACIAS uenuste et poetice. 2 OB-SERVES FILIVM obseruatio in duabus rebus est: in obsequio et in speculando.
- 171 144 1 CVRABO ut coquus. et supra (*v. 3*) sic 'nempe ut curentur recte haec'. 2 I PRAE figura ἀναστροφῆς, quod nos praei dicimus.

15

2.

- 172 1 1 NON DVBIUM EST QVIN V. N. F. peracta narratione iam persona Sosiae non erat necessaria; ergo substituit senex, per quem agenda sunt reliqua. 2 NON DVBIUM EST QVIN V. N. F. ad hoc certus inducitur Simo, ut et magis perturbetur inopinata consensione Pamphili ad ducendam uxorem et propterea nihil agat cum Chremete de tradenda filia confirmandisque nuptiis.
- 173 2 1 ITA DAVVM MODO TIMERE <s.> non recessit de

1 confecte T || 2 perficiuntur A, (per ex con corr.) C, -iuntur V | nunc — 3 ratione] neque rōē T, nequam C || 3 i. cf.] I. C. F. A, i. e. f. TC, instat confieri V | p. p.] p. q. C, possit p. V || 4 E. O.] est officium TC V | h. om. V || 5 dixit om. TC | quod V | re te] recte A || 6 A.] assimules V | p. t. f. A TC, p. V | D.] a. TC | hec C || 9 Quinti A | dic q.] dic quid C, d. q. T || 10 uenusto A || 12 in om. TC || 13 ut] et TC | sic supra T || 14 anastrofe A, anastrophe V, *** TC || 15 praei in ras. V², proprei A, pi TC || 16 QVIN] q. V | v.] uxorem T || 17 non] nunc T | substituit V, subscribit C¹ || 19 QVIN] q. V | v. n. om. ATC | certa A | Simo V | ut et] et ut A, ut T CV || 20 consensione C || 21 praeterea ATC || 22 trahenda A TC || 23 modo dauum timere (d. t. T) TC

Don. substituit
an. d. q. timere
sic spec
nicht verlass.
hat.

loco senex; 'sensi' ergo: antequam cum Sosia loqui coe-
pisset. 2 ITA DAVVM MODO TIMERE SENSI argumentum
quod supra, ab eo quod nostri faciunt. 3 MODO ante-
quam cum Sosia loqui coepisset. 4 Dauus ut recte
scribatur, Dauos scribendum est, quia nulla littera uoca- 5
lis geminata unam syllabam facit. sed quia ambiguitas
uitanda est nominatiui singularis et accusatiui pluralis,
necessario pro hac regula digamma utimur et scribimus
Da_uf_us ser_uf_us cor_uf_us. = ad 580

175 4 1 MIRABAR HOC SI SIC A. ET E. S. L. hic locus est, 10
in quo Dauus insinuat spectatoribus multa gesturus.

2 SI SIC ABIRET 'sic' pro leuiter et neglegenter, quod
Graeci οὔτω dicunt. 3 <SIC> significanter: αὔτως, id
est 'sic'. et est de his, quae gestu adiuuanda sunt, ut
(Ad. IV 2, 24) 'tantillum puerum' et (Ad. II 1, 9) 'huius 15
non faciam'. 4 LENITAS clementia et facilitas, cui con-
traria asperitas et difficultas. 5 ET ERI SEMPER LENI-
TAS 'semper uerebar' an 'semper lenitas', ut sit ὄφεν?
Lucretius (I 125) 'semper florentis Homeri'. 6 SEMPER
LENITAS ac per hoc simulata usque nunc lenitas. nam 20
nemo in diuersis actibus semper lenis est nisi forte

1 sensit V || 2 ITA — 4 coepisset om. A | SENSI om. V ||
3 qđ supra V || 4 <DAVVS SIMO> Dauus A, <dauus simo>
dauus (dauus bis TC) TCV | et recte scribitur (-bere T)
codd., at cf. III 4, 1 || 5 daus TC | est om. TC | quia] que
TC || 7 nitanda A, notanda (-dum T) TC | accessit ptr. A ||
8 necessarie T, necesse C | dignama A, dignāma T, digamma
V | utimur (i ex e corr.) C | et] ut A || 9 dauus seruus coruus
AV, ***** TC; corr. Steph. || 10 MIRABAR] noua scaena in
TC | si] sic A | a.] abiret V | e. s. l.] heri l. s. u. TC, h. l.
m. q. e. V || 11 spectoribus A, spectatoribꝫ C || 12 si] sic A |
pro] p C | leuiter V || 13 gci OΥΤΩ A, greci ** TV, .g. **
(οὔτως greci suppl. m. rec.) C, greci (οὔτω post dic- suppl. m. 4)
M, gr- dic- οὔτως Vatic. 1673; αὔτως? | sic add. W. | signifi-
cantē A, -tur T, -t C | ΔΥΤΟC A, εὔτως Vat. 1673, *** T
CV | id est V || 14 sic <leuiter> Rabbow || 16 non] uero V | <ē>
lenitas V | et om. TCV | facilitas C || 17 heri TCV || 18 semper
ante uerebar om. V | anne C | RΦEN; A, ὄφεν M⁴, ὄφεν Vat.
1673, ** TCV || 19 homori A, honori V || 20 usque V | nunc bis C

fictus adsimulator et callidus. 7 SEMPER LENITAS sine differentia est importuna lenitas.

176 5 1 QVORSVM EVADERET ad quam partem erumperet.
2 Et euadere est per quamcumque difficultatem ad aliquid peruenire. 5

178 7 1 VERBUM FECIT non dixit 'litigium' aut 'rixam', sed 'uerbum'. istae exiguitates adseuerationis <sunt> et dicuntur cum pronuntiatione, ut intellegatur: ne uerbum quidem. 2 NEQVE ID AEGRE TVLIT haec est 'semper lenitas'. 10

179 8 1 AT NVNC FACIET id est irascetur, denuntiabit, loquetur. 2 AT NVNC FACIET subaudiendum 'uerbum'. et est 'faciet' persona tertia pro prima. 3 NEQVE VT OPINOR SINE TVO et comminabitur tibi et minas contemnes, ut ad poenas peruenias. 15

180 9 1 ID VOLVIT aut absolute accipiendum 'id' aut opposite. 2 SIC demonstratio est et magis gestu quam sensu intellegitur, ut supra (ad v. 4) diximus. 3 NEC OPINANTIS ὑφέν. 4 DVCI ducere est exspectatione longi temporis malum prolatare. 5 Vel induci, ut feras in 20 retia. 6 FALSO GAUDIO uelut euitatae senis iracundiae.

181 10 1 SPERANTIS IAM AMOTO METV ista singula sunt.
2 Et 'amoto metu' sic dixit, quasi metus brutum

1 difictus A, ficator in ras. V² | assimulator TCV | et] ex A || 2 <semper> est C | est 'importuna] et in omni fortuna Teuber || 3 euadat AC(T?), euaderet V (Steph.) || 7 ^{ex} assiguitates (corr. m. 2) C | adseuerationis (ass- C) AC, -nes V(T?) | sunt et dicuntur Rabbow: dic- et codd. || 8 ne] nec codd. || 9 id] id A | hæc V, hoc TC || 11 AT—12 loquetur om. C || 12 faciãt (corr. m. 2) C || 13 et sscr. C² || 14 opinior A | tuo <magno malo> V | et 1.] id est TCV || 15 ad om. A || 16 aut om. ATC || 17 opposite A, ob C, ob*** T, id quomodo V || 18 intelligatur T || 19 ὕφην; A, ὑφεν Vatic. 1673, *** TC, om. V | <falso gaudio> duci V || 20 prolattare A, prolatari T | induc A || 21 euitatae senis W. (duce Hartm.): ex ira (ira CV, ora T) et te (om. T) uite senis (uitae s- V, s- uite TC) codd. | iracundia V

- corpus sit, quod cum molimine moueatur. 3 OSCITANTIS oscitatio est animi otium et securitas, dicta ab ore ciendo. 4 OSCITANTES securi, id est nihil prouidentes.
- 182 11 NE ESSET SPATIVM C. A. D. N. miranda locutio, ut si dicas: cogitat ad dicendum. 5
- 183 12 1 ASTVTE hoc et gestu et uultu seruili et cum agitatione capitis dixit. 2 CARNIFEX aut excarnificans dominum aut ipse dignus carnifice, ut caro fiat, id est lanietur. Lucilius (*l. inc. fr. 107 M.*) 'carcer uix carcere dignus'. 3 NEQVE PROVIDERAM prouidentia 10 duplex est: etenim aut animo aut oculis prouidemus.
- 184 13 1 HEM quasi correptio totius corporis. 2 EHO nutus est intentionem animaduersionemque desposcens eius, cum quo uult loqui. 3 EHODVM AD ME 'dum' *παρέλκον* est hoc loco. 4 QUID HIC VULT more seruili et uernili 15 gestu: sic enim uocati a dominis secum uultuose agunt.
- 5 QVA DE RE negantis uim habet haec interrogatio; plus est enim 'qua de re?' quam 'nihil'. 6 ROGAS hoc cum interrogatione indignantis.
- 185 14 1 MEVM GNATVM R. E. A. mire apud seruum dis- 20
- 1 "corpus sit" metus brutum V, corpus sit metus (mot- T) brutum ATC | eum A | moueatur W.: mouentur A, mouentur V, mouetur TC | Oscitantes TC || 2 oscitatio om. T || 3 sciendo cōmouendo
AV, ciendo (sscr. m. 2) C | obscitantes C | id est] uel TC || 4 SPATIVM] s. T | imitanda A, miranda V || 5 sic V | dicentiū C || 8 dominum V, dēum (*del. et dñum sscr. m. 2*) C || 9 laniatur (e rubro sscr.) C, lenitatur A | carcereis uix A, carcere vix T, carcere *** C¹ (iure suppl. m. 2) || 10 puideram C, prouideram (e ex o corr. m. 2) V | prouidentia (p̄ in ras. V²) CV || 11 aut enim TC | puidemus (p̄ in ras. V²) CV || 12 HEM] itē A, nunc TC | eho nutus in ras. V² || 13 nupt⁹ (p̄ del.) C | animo aduersionem A, animaduersionem V | desposcens A, poscens T || 14 Ehodum V | dum om. TC | p̄arelcon AT, in ras. V², p̄areleon C || 15 est in ras. V² | hic uult V | mō C | uernili in ras. V² || 16 ab domini A | secum C (*dett.*), efficiū A, serui schol. Paris. (T²), om. V | uultuose in ras. V², inuidiose schol. Paris. || 17 negant suim⁹ hab oe hęc A | int- hec T || 18 est] tibi A | enim sscr. V² | hoc ūcum A || 19 in- dignans A || 20 MEVM] at eū A | gnatum E. C. Δ; A, gn. e. a. T, g. r. est a. V | mire — E. A. om. TC

simulat id, quod iam probauit. 2 MEVM G. R. E. A. grauitur constanterque senex nondum se fatetur credere nec uerum scire, ne amittat uel uindicaturi, si rescierit.

3 ID POPVLVS CVRAT SCILICET quia rumigeratio populi est. 4 Sed hoc auersus ab illo contumaciter. sic 5 Vergilius (*Aen. IV 379*) 'scilicet is superis l. e.' 5 'scilicet' semper cum ironia ponitur.

186 15 1 HOCINE AGIS id est audis. alibi (*Eum. I 2, 50*) sic 'hoc agite, amabo'; Plautus (*Asin. prol. 1*) 'uos hoc agite spectatores nunc iam, si uultis'. 2 Demonstratiue 10 ueluti aurem suam tangens. 3 EGO VERO ISTVC deest 'ago' uel 'audio'.

187 16 1 INIQVI PATRIS EST iniquum est, si nunc uelim quaerere actus liberos adulescentis. 2 NAM QVAE ANTEHAC FECIT 'antehac' pro ante haec consuetudine quam 15 ratione dicitur. 3 NIHL AD ME ATTINET id agit, ut superius consilium seruare se ostendat.

188 17 1 DVM TEMPVS AD EAM REM T. deest 'se', ut sit: dum se tempus praebuit, quia supra (*I 1, 124*) dixit 'tute his rebus finem praescripsi, pater'. 2 SIVI ANI- 20 MVM VT EX. S. mira ratio, cur siuerit, ut et hoc, quod

1 MEVM] mirum A || 2 nundum A || 3 nec amittat A |
nim in ras. V² | uindicaturi (uend- C) si rescierit TC, uin-
dicaturus ire scierit A, uindicatura si rescierit V || 4 Id A |
silicet C | quia in ras. V², om. T | rumorigeratio C, rumi-
geratio ex corr. V² || 5 sed] si TCV | cont***** (sscr.
m. 2) V | sit V || 6 silicet C | his TC | l. e.] labor est TCV |
s. semper in ras. V² || 7 cum in ras. V², eum A | yronia C,
roma A | porro C¹, ponitur in mg. C² || 8 Hoccine semper
codd. | <agis> hoccine agis TC | est om. T || 9 sic] si TC |
age codd. | hic V || 10 nunc] Non TC | si uultis] simul TC,
(sultis Daniel in mg.) A, sumitur in ras. V² || 11 uero in ras.
V² || 12 uel] id est V || 14 liberos om. V | QVAE] q. T, quod
C | a. h. f. T || 15 pro om. T || 16 ratione A | age A || 17 su-
perius om. TC | se om. T || 18 EAM REM] e. e. T | t.] tulit C,
in mg. V² || 19 <tulit id est> praebuit? | quia ex quare corr. C² |
dixit V || 20 tu T | praescripsisti V, descripsisti TC¹ | Siui V |
a. u. T || 21 ex. s.] e. s. T, expleret (e sscr. m. 2) suum C | mi-
ratio A TC, miratio (ra sscr. m. 2) V | siuerit C | qua A

permisit, ad bonam frugem permiserit, non ad luxuriam. 3 AD EAM REM TVLIT 'tulit' absolute. 4 *Et* deest 'se'. 5 SIVI autem distingue; est enim modo 'sivi' permisi, cessavi. 6 SIVI antique. aliter in Adelpis (I 2, 24) 'non siit egestas facere nos'.

189 18 1 NVNC HIC DIES A. V. A. hoc est: certe et se-
uere et inexorabiliter denuntiat. 2 ALIAM VITAM pro
diuersam et contrariam. sic Vergilius (*Aen. II 428*) 'dis
aliter uisum'.

190 19 1 TE ORO DAVE grauius illud fecit nomine appel-
lando. 2 VT REDEAT IAM IN VIAM 'iam' modo tardi-
tatis signum est. 3 *Et* 'in uiam' dixit quasi ex deuiss
erroris ad rectam uitam. 4 DEHINC POST. ἐπανόρθωσις.

5 VT REDEAT IAM IN VIAM 'in uiam' prouerbiale.
191 20 HOC QUID SIT ἔλλειψις, deest enim 'queris'.

192 21 1 ITA AIUNT hoc credunt et locuntur uniuersi.
et est tepida consensio et quasi inuiti responsio, ut in
Heautontimorumeno (I 2, 37) 'ita credo' monente patre
filium. 2 TVM SI QVIS MAGISTRVM μεταφορικῶς. 3 An
quia et paedagogus est, <ut> Geta? 4 AD EAM REM id
est super eam rem, hoc est super amorem.

1 praemisit *V* | frugem *om.* *TC* || 2 tulit *om.* *TCV* ||
3 fui autem *A*, siuit autem *T*, siuit *C*, siui animum *in ras.*
*V*² || 4 siui modo *TC* | promisi *C* | sivi] siue *A* || 5 adelfis
A | siit] sit *A*, siuit *TV*, fuit *C* || 6 h·d· *T* | v. a. *om.* *TC* |
certe *Rabbow*: recte *codd.* || 7 pro diuersam] pro (per *C*) uersam
TC || 8 diis *CV* || 10 grauius⁹ *A*, gratius *T* | fecit] *fēō C*, *fētō*
T | appellando *om.* *TC* || 11 reddeat *A* | modo] uero *A* || 12 est
signum *TC* | inuidiam *C* | ex deuiss erroris *W*: exinde iussit
erroris *ATC*, ex errore *V* (= *dett.*); *in altero commento* 'IN VIAM
quasi in deuiss sit erroris.' *fuisse videtur* || 13 postulo *TC* |
ἘΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ. *A*, ἐπανόρθωσις *M*⁴, * * * * *TCV* || 14 in
uiam *in mg.* *C*², *om.* *C*¹ *V* || 15 quod *V* | ΕΑΝΥΙC. *A*, ἔλλι-
ψις *Vatic. 1673*, ἔλλειψις *M*⁴, .e. * * * *C*, * * * *TV* | *deēē T* ||
17 inuiti] inuia *A* || 18 eautontimorū menonon *A*, eutantū
(a *in o corr.*) *C*, eutontum *T*, eautontū. *in ras.* *V*² | monentem
patrem *C* || 19 filiam *V* | Cum *A* | MAGISTRVM] m. *V* | meta-
foricos *AV*, methaf- *TC* || 20 et paedagogus est *Steph.* (*ed. pr.*
om. et): ex (et *TC*², in *C*¹) pedagogo est *codd.* | ut *add.* *Steph.* |
ad] at *T*

193 **22** IPSVM ANIMVM AEGROTVM pro aegro, nam animus aeger, corpus est aegrotum.

194 **23** 1 NON HEM 'hem' interiectio est irascentis.

2 DAVVS SVM NON OEDIPVS multiplex contumelia: potest enim senem quasi sphingam dixisse, id est deformem monstrique similem; potest etiam inhumanum et ferum ut sphinx; potest etiam per Oedipodem se ultorem promittere futurum atque oppressorem sapientiae senis.

3 DAVVS SVM NON OEDIPVS facete se negat Oedipodem, ut senem sphingam esse confirmet. 4 †NON OEDIPVS †10 imitationum duo genera sunt: quaedam necessitas introducit, quaedam uoluntas. 5 NON OEDIPVS si Latine pronunties, genetiuis Oedipi faciet, si Graece, Oedipodis.

195 **24** SANE QUIDEM 'sane' ualide, quia qui sanus, et ualidus est.

196 **25** 1 SI SENSERO HODIE QVICQVAM comminatio. et sic pronuntiat, ut <in> singulis uerbis ardeant minae.

2 HODIE 'hodie' ad comminationem, non ad tempus plerumque refertur, ut Vergilius (*Aen. II* 670)

2 est *om.* TC || 3 NON] nam C | hem *om.* C | est interiectio V || 4 oedippus A, edippus V, edipus TC || 5 fingā A, sfingam V, spingam TC || 6 monstroque (ro ex ri corr. m. 2) V, ministrique TC | etiam *ed. pr.*: enim *codd.* | et *sser.* C² || 7 sfinx A, sfinx V, spinx T, pinx C | etiam] ·N· C, esse T | oedyppodem A, edippodem V, edippum T, editum C | se *om.* T | permittere (*corr. m. 2*) C || 8 furtum TC | oppressore T, (*ex a pressore corr.*) C || 9 oedippus A, edippus TCV | oedyppodem A, edippodem V, edippum TC || 10 sfingam AV, spingam TC | confirmem C | non oedippum (*ed. TCV*) *codd.*, *corr. W.*; *schol. ad v. 21* TVM SI QVIS *etc. pertinet* || 11 imitationum V | sunt genera C | quaedam V || 12 quaedam *in ras.* V² || non edippus CV, non edipus T, noīe dippus A || 13 pronuntias T | oedyppi A, edippi CV, edipi T | oedyppodis A, edippidis V, edipodis T, edipidis (pi *in po corr. m. 2*) C || 14 ualidē A, ualīde (i *sser. m. 2*) V | qui] quid A | et] est V, *om.* TC || 16 sic] sic C, sit V || 17 pronuntiat *W.*: pronuntiatio *codd.* | *in add. Steph.* | singularis C | minae] nunc ē V || 18 ad commin-, non ad tempus plerumque *Rabbow*: ad tempus non plenum quam (*sed in ras. V², om. C*) ad commin- (*continuum in ras. V²*) *codd.*; *an pler-* non ad tempus <sed> ad commin-?

'numquam omnes h. m. i.' 3 *Et dies pro nocte accipitur, ut hoc ipsum 'numquam omnes hodie moriemur inulti.'*

197 26 QVO FIANI MINVS hoc est: quominus <fiant> impediturum. 5

199 28 1 VERBERIBVS CAESVM TE IN PISTRINVM uult et pronomine et nomine exagitare comminatione seruorum, ne quid relinquat inultum iracundiae. 2 DEDAM dare est quod repetas, dedere ad perpetuum. 3 *Et damus etiam amicis, dedimus tantum hostibus.* 10

200 29 1 EA LEGE ATQVE OMINE 'lege' ad homines, 'omine' ad rem diuinam refertur, *id est firmamentum per humana et diuina.* 'omen' autem est, quicquid ore dicitur. 2 EA LEGE ATQVE OMINE bene 'lege atque omine', quia leges auspiciis seruatis ferebantur — 3 *Ergo sic intellege, quasi diceret: ea condicione.* — et antiqui auspiciato omnia faciebant, quae rata esse uellent. 15

201 30 AN NONDVM ETIAM quartum *παρόλκον*, quia abundat 'etiam'.

202 31 1 IPSAM REM MODO LOCVTVS 'ipsam rem' id est uoluntatem suam. an interminationem, hoc est pistrinum et poenas seruales? 2 NIHIL CIRCVITONE 'nihil' pro non.

1 iniquam A | h. m. i.] moriemur inulti V || 3 multi A || 4 MINVS] munus A, m. T | <minus> quo minus hoc est <quo> T, (quo 2. sser.) C | fiant *add. Goetz* | impeditum A, impeditus C (T?), impeditus V (*dett.*); *corr. Goetz* || 6 c. t. in. pi T | pristinum A | et] ut TC || 7 et nomine om. T | ne quid] neque id est A || 8 inultum om. AV (*schol. Paris.*) || 9 dederō uel id est A || 11 lege] legem V | omnē A, omen CV || 12 id est] quod A | humanā A || 13 autem est] aut est V, autem C || 14 ATQVE] et TC | omne A, o. T | omne A || 15 auspiciis (is ex ti *corr.*) C | seruatus A, seruatus T, seruatis C, seruatis V | sic <sic> A || 16 dixerit (x ex c *corr.*) C | ea] se a TC | et om. C | auspiciat A || 18 nondum A | quartum om. V | ΠΔΡ-ΕΑΚΟΝ A, *parelcon TC, in ras.* V² | quia — 21 uoluntatem] in ras. V² || 20 rem ipsam modo V | loquutus AC || 21 uoluptatem T | an] aut C | interminationem V || 22 nil bis TC

3 CIRCUVITONE τῆ περιφράσει. 4 VSVS ES legitur et 'usor es'.

203 **32** 1 VBIVIS FACILIVS admonitio. 2 VBIVIS FACILIVS P. S. Cicero (*in Verr. act. II, I 4, 10*) 'non est in hac causa peccandi locus, iud.'

204 **33** 1 BONA VERBA QVAESO hic εἰρωνεία est. 2 Εὐφημισμός, quasi dicat: meliora loquere, rogo te. 3 Ergo cum admonitione 'bona uerba' inquit 'rogo te'. 4 NIHIL ME FALLIS id est: non te ignoro, non me decipis. sic Menander 'νῦν δ' οὐ λέληθάς με ἄν.' 5 NIHIL ME FALLIS figura ἔλλη- 10 νισμός: οὐδέν με λανθάνεις ἄν. 6 FALLIS lates, ut sit: οὐδέν με λέληθας. 7 NIHIL ME FALLIS 'nihil' pro [etiam] non.

205 **34** 1 NEQVE TU HAVT DICES TIBI NON PRAEDICTVM duae negatiuae unam consentiuam faciunt; tres negatiuae pro una negatiua accipiuntur, ut hic 'neque haud non'. Sal- 15 lustius (*Hist. IV fr. 41 M.*) 'haud impigre neque inultus occiditur.' uera ergo lectio est 'neque tu haud dicas', quod plurimi non intellegunt, <cum> 'hoc dicas' legunt.

1 τῆ — vsvs] ti peri fra sensus A, te peri frasin (-im T) usus TC, peri frasin usus V | es] ~ A || 2 usor T, in ras. V²; uxor AC || 3 VBIVIS — admonitio om. C | FACILIVS] f. (bis) T || 4 in hac causa] in hoc homine cuiquam Cic. || 5 locus ante in C | iud; A, om. TCV || 6 ei; punia ~ ΕΥΦΗΜΙΣΜΟΣ A, εἰρωνία εὐφημισμός Vat. 1673, εἰρωνία M⁴, * * * * * TCV || 7 quasi dicat] si de T | ergo cum admonitione in mg. V²(DP), ergo cum admiratione ATC(L); an adiuratione? || 8 bona uerba om. V | inquit in mg. V² | rogo te] rogo TC, om. V | nil TC || 9 falsis A, f. T | te non C || 10 ΝΥΝΔ·ΟΥΛΕΝ·ΘΑΔΜΕΝΔΜ A, νῦν δε ου λέληθας με M⁴, νῦν θουαθλήθας ἄλενα Vat. 1673, * * * * * TCV; με ἄν Lindenbr., μὴν ἐμέ Dziatzko | nil TC | falsis A | ἔλλημισμός Steph.: ~ ΜΗΝΙC aloco. A, * * * * * a loco V, * * * * * TC || 11 ΟΥΕΝΛΙΕΛΔΝΘΔΝΙCΔΝ A, οὐδέν με λανθάνεις M⁴ (= ed. pr.), ἄλεν ἄλνις Vat. 1673, * * * * * TCV; corr. Steph. | ΟΥΔΕΝΜΕΛΕΛΗΘΔC A, οὐδέν με λέληθας M⁴, * * * * * TCV || 12 "pro etiam" nunc V | etiam secl. W.; fuisse uidetur INRIDES deest 'etiam' uel sim. | non W.: nunc (uel non add. T) codd. || 13 haut V, hoc TC | DICES om. T | <haud> tibi V || 14 faciunt unam consentiuam TC | confercinam A || 15 accipiuntur ex corr. C || 16 inpigro A, impune V | multus A || 17 haud tu TC || 18 quia plurimum C | intelligitur TC; intelligentes Steph. | cum add. W.

2 NEQVE TV HAVT DICAS TIBI NON P. uera lectio 'neque haut dicas': est enim quintum *παρέλκον*. Plautus in Bacchidibus (*I 1 fr. 11*) 'neque haud subditiua gloria opidum arbitror'.

3.

206 **1 1** ENIMVERO DAVE NIHIL L. E. S. hic breuis et co- 5
mica deliberatio est magna expectatione populum rerum
imminentium commotura, aestuantis Dauī consideratione
proposita. **2** ENIMVERO DAVE N. persona aut ab altero
commendatur aut se ipsam populo commendat aut et ab
altero commendatur et a se ipsa, ut hic Dauī et per 10
Simonem supra (*I 1, 137*) descripta est, ubi dixit 'mala
mens m. a.' et hic per se, dum hoc gestu ac sermone
agit ac disputat secum. **3** ENIMVERO DAVE 'enimvero'
significationem habet nimium permoti atque irritati animi.
Cicero (*in Verr. II, I 26, 66*) 'hic tum alius ex alia 15
parte: enimvero ferendum non est; u. m.' **4** SEGNITIAE
ad agendum, SOCORDIAE ad consulendum.

207 **2** QUANTUM I. 'quantum' pro in quantum.

208 **3 1** QVAE SI NON ASTV P. exhortatio a periculo.

1 tu haud V, haud tu TC | P.] praedictum TC, ē V, om.
A || 2 haud TCV | enim] est C, om T | quintum in ras. V², om.
T | ΠΑΡΕΛΚΟΝ A, παρέλκον M⁴, pareleon TC, in ras. V² ||
3 hac chidibus A | haud] hoc codd. | opidum C || 4 post arbi-
tror add. A: salustius haut impigre neque multus occiditur (cf.
supra) || 5 Enimvero V | NIHIL L. om. TC | et comica in ras.
V² || 6 deliberatio ex corr. C | expectatione V, -tionem T | popu-
lum] plurimarum TC, in ras. V² || 7 imnūtium C¹ | commo-
tam V | excitantis TC, exitantis in ras. V² | considerationem
propositam V || 8 Enim in ras. V² | n.] n̄; A, eim T, om. V |
aut persona V || 9 ipsa C (Schopen) | et] ex A, om. T || 10 com-
mendat T, om. AV | et a] a C | hic ex hic corr. C | dane V ||
11 scripta TC | dī C, di² T || 12 m. a.] malus animus TC |
aut V | sermone (-nē m. 2) C || 13 Enim bis in ras. V² || 14 in-
ritati A, irati C || 15 // Cicero V | tum] cum ACV | aliis codd. |
ex] et C || 16 enim in ras. V² | ferendum hoc quidem non est
Cic. | non om. TC | u. m.] enim in V || 17 et considendum C ||
18 quanto .i. V, quantum u. T, quam^{tum} .i. C || 19 quae in
ras. V², q A | P.] prouidentur C, in ras. V²

2 QVAE SI NON A. P. prouisio rerum duas significaciones habet: prouidemus enim nobis tam bonum negotium quam malum; malum sicut si quis eminus ueniens telum prouiderit atque cauerit. 3 Ergo hic 'prouidentur' cauentur, uitantur. 4 Et nuptias ueluti undam nauigio imminentem 5 fecit, quod si quis non undam, scilicet ex aduerso uenientem, prora exceperit, demersus undis in pessum abit. est ergo μεταφορά. 5 ME AVT ERM 'erum' hic: erilem filium.

209 4 PAMPHILVMNE ADIVTEM AN AVSCLVTEM SENI semper deliberatiua uerba habent quendam sonum, per quem exitus 10 rei demonstratur, ut hic ostendit Pamphilum se magis adiuuaturum quam uerbis senis obtemperatum.

210 5 1 SI ILLVM RELINQVO partium tractatus, quae supra sunt 'Pamphilumne adiutem an auscultem seni'. 2 EIVS VITAE TIMEO ut alibi (*Heaut. III 2, 20*) 'Syre, tibi timui 15 male'. 3 SIN OPITVLOR opem ferre dicitur in malis rebus et his, qui de salute dubii sint, ut (*III 1, 15; Ad. III 4, 41*) 'fer opem! serua me, o!' 4 OPITVLOR opitulatio dicta ab opem tollendo, hoc est ferendo.

5 HVIVS MINAS subauditur 'timeo'.

211 6 1 CUI VERBA DARE 'uerba dare' fallacia scilicet: ad illud spectat (*I 2, 33*) 'nihil me fallis'. 2 PRIMVM <IAM>

1 QVAE] q A | P.] pro. C, om. T | significatiōēs A || 2 habeo A | praeuidemus V || 3 malum 2. sscr. C² | si om. TC | prouidit TC, praeuiderit V || 4 at T | <hic> cauerit TC, caueat V | prouiderit² A, praeuidentur V || 5 utantur A | uelut in unda TC || 6 scilicet W.: sed AV, si C(T?) | aduersio A || 7 prora Steph.: proram codd. | in possum abit A, impessundabat TC, impressum abit (in mg. uel impessum dabit) V; pessum ibit Klotz || 8 metafora A, metaphora (metha- TC) TC V | ERM] herum TC, (um in ras. m. 2) V | herum TC, (um in ras. m. 2) V | herilem TC, in ras. V² || 9 -NE] enī T || 10 deliberatam uerbam T | exitur A || 11 adiuuaturum V, adiuturum TC || 13 illud A | r. <e. u. t. > T || 14 aduite manas cultem A || 15 syre in ras. A | tibi timui V, timui tibi TC || 16 <quod est> opem V || 17 dubi A | sunt TC || 18 o.] obsecro TC, om. V | OPITVLOR] opitul. C, om. AV || 19 opem dett. (ed. pr.), ope ATCV | tolenda V | ferenda V || 20 HVIVS] Haec sunt A, has TC || 21 uerba] uerbum AV, om. T | dare om. T | scilicet Rabbow: est codd. || 22 fallis C

DE AMORE HOC COMPERIT primo, inquit, iam infensus est senex, deinde grauida e Pamphilo est Glycerium. 3 DIFFICILE EST non dixit 'impossibile est'. ergo ostendit partem se sequi, quae pro Pamphilo est. 4 PRIMUM IAM 'primum iam' ὑφέν: est enim ἀναστροφή pro iamprimum. 5 DE AMORE HOC COMPERIT 'hoc amore' sic, quasi cum taedio et reprehensione eius amoris loquatur.

212 7 1 ME INFENSVS S. scilicet de amore filii. senex me seruat et reuera timendus est; ad hoc in ipsa re maior est difficultas, quia grauida Glycerium. 2 SERuat φυλάττει. 3 NE QVAM FACIAM NVPTIIS FALLACIAM hoc ad illum spectat (I 2, 21) 'tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum, ipsum animum ae.' etc.

214 9 QVO IVRE QVAQVE INIVRIA prouerbiale hoc est, qualia sunt fas nefas, uelis nolis. 15

216 11 SIVE ISTA VXOR SIVE AMICA EST et hoc cum quodam taedio et indignatione stomachi interruptit.

217 12 1 AVDIREQVE EORVM EST OPERAE PRETIVM 'operae pretium' dicitur de mirificis et laudabilibus, nam et ea quae magna sunt, etiamsi mala, tamen admirantur et libenter audimus, et hoc 'pretium est operae', id est audiendi.

2 Et AVDACIAM proprie dixit, ut in Eunuchō (V 5, 24) 'audaciam meretricum specta'.

1 inquit V || 2 e pamphilo A, ex pamphilo V, a pamphilo (ante grauida) TC || 3 dicit TC | est om. A | partem T, patrem ACV || 4 se sequi quae Steph.: esse quae (qui in ras. V²) codd. || 5 iam om. TC | YΘHN A, ὑφέν M⁴ Vatic. 1673, *** TC V | est om. T | anastrophe (in ras. V²) codd. | pro sscr. V² || 6 coeperit A | hoc] si V | sic] si A || 7 cum] ad T | loquitur (corr. in loqueretur) C || 8 infessus T | s.] seruat in ras. V² | scilicet] scit A, sed C, s. in ras. V² || 9 in om. TC || 10 grauida (add. est) Steph.: grauidam codd. | ΦΥΛΑΤΤΙC A, φιλατις Vat. 1673, φυλάττει M⁴, *** CV, om. T || 11 neque "fallaciam nuptiis" faciam V || 12 coepit A || 13 ae. etc.] a. e. TC, e. V, est A || 14 est hoc V | qualia Steph.: quae codd. || 15 nephas TC | nolis uelis T, uelis nolis C || 16 ipsa T | "ista" uxor V | amica <mea> A || 18 opere precium sscr. V¹, om. TC || 20 etiamsi] etiam V | admirantur V, miramur TC | et Rabbow: quia codd. || 21 audiamus TC | hoc post operae in TC || 22 audatiam A, audiat iam C || 23 spectat C

- 218 **13** NAM INCEPTIO EST AMENTIVM HAVT AMANTIVM amabant veteres de proximo similia dicere, ut Cicero (*in Verr. act. II, IV 12, 27*) 'minus clarum putavit fore, <quod> de armario quam quod de sacrario fuisset ablatum'. et quidem si in verbis sunt, *παρόμοια* dicuntur, <si> in nominibus, *παρονομασία*.
- 219 **14** 1 QVICQVID PEPERISSET maiorem reprehensionem sonat 'quicquid peperisset': paritur enim aut mas aut femina, et solet iustior causa esse tollendi, si marem uxor peperit. sed amoris nimii est non exspectare quid tollas.
- 2 QVICQVID PEPERISSET DECREVERVNT TOLLERE decernere est de magnis rebus certam proferre sententiam, unde etiam senatus decretum.
- 220 **15** 1 ET FINGVNT QVANDAM et argumenti partem narrat et non credit factum esse quod dicit, ut supersit errori locus. 2 *Et* 'fallaciam' et 'quandam', ut nec uerisimilis sit ipsa fallacia: <in> toto uis contemptationis et utilitatis.
- 221 **16** 1 FVIT QVIDAM OLIM SENEX MERCATOR modo totius summae argumentum populo narratur, sed ut restet aliquid ad errorem, abrogatur fides. 2 FVIT QVIDAM OLIM SENEX mire a diegematico ad mimeticum transit.

1 amatium (*corr. m. 2*) C | haud (d *ex t corr.*) C, haud V, h. T || 3 carum TC V, earum A | fore] siue TC || 4 sacratis V | fuisset] esset Cic. | ablatum *ex obl. corr. V²* | et *om. TC* | quidam TC | si in] sum A || 5 para mo ea A, paromea TC, pari modo ea V | dicitur V | si *add. W.* | ΠΑΡΟΝΟΜΑΣΙΑ A, *παρονομασία M⁴, **** CV, om. T* || 6 reperisse (*in pep. corr. m. 2*) C || 7 peperisse C | pariter TC, parit V | mas V, mas, culinum (*sic*) A, masculina C, masculis T | et] ex A | tollenda TC || 8 uxōr pepēr C || 9 sed] si V | nimii amoris est TC, amoris nimii A | quod V || 10 quicquid] qui^oquid A, aut quid C | decre. toll. (tol. T) TC | est decernere T || 12 decretū (*ū ex corr.*) C || 13 fingit C || 14 et *om. T* | factum *dett.*: facturum V, facturum ATC; futura Steph., uera Westerh. | suprasit C | errori (*sscr. m. 2*) locus V, irori locus A, locus errori TC || 15 Et] in (*et sscr. m. 2*) C | et *om. TC* | ut] et A, *om. TC* || 16 fallatia A | in toto uis Rabbou: totius *codd.* | contentionis TC || 17 q. o. T | mercat² A, *om. T* | modo] non T || 18 sūme A, sniāe V, summum T | narratur (-at C) populo TC | restet] res & A, res^{et} C || 19 abrogētur (*corr. m. 2*) V || 20 minuēti cum A, numeticum V, immeticum (*e ex ē*) C

- 223 18 1 IS OBIT MORTEM plene dixit, quod nos obiit tantum. Vergilius (*Aen. X 641*) 'morte obita'. 2 CHRYSIDIS PATREM fama est.
- 224 19 1 RECEPISSE ORBAM PARVAM 'paruam' dixit, ut sit uerum non posse eam facile suos agnoscere. 2 FABVLAE 5 redit ad narrationem.
- 225 20 1 ATQVE IPSIS COMMENTVM P. 'atque' pro at, ut sit tamen. 2 COMMENTVM PLACET quod comminiscuntur, probant.
- 226 21 1 SED MYSIS AB EA EGREDITVR παρασκευή alterius 10 scaenae. 2 EGO ME HINC AD FORVM nihil adhuc inuenit Dauus consilii, nisi ut quaerat Pamphilum moneatque. 3 EGO HINC ME AD FORVM uultuose hoc pronuntiat, ut desit 'pergam' aut 'ducam me'. 4 MYSIS semper nomina comitorum seruorum aut a nationibus sunt indita, 15 ut Mysis Syrus, aut ex accidentibus, ut Lesbia uelut ebriosa a Lesbo insula, quae ferax est suauissimi candidissimique uini, aut a moribus et uernilitate, ut Pseudulus, aut ex negotio, ut Chrysalus, aut ex qualitate corporis, ut Thylacus, aut ex specie formae, ut Pinacium. 20

4.

- 228 1 1 AVDIVI ARCHYLIS IAMDVDM haec sunt inuentionis poeticae, ut ad οἰζονομίας facetiae aliquid addant. nam

1 OBIT] obit *ATC* | obit *TC* || 2 obitā *A*, obita <est> *V* || 3 phama *V* || 4 paruam *Steph.*: prae(dixit) *codd.* | fit *C* || 6 reddit *AC* || 7 commentum *in ras. V*² | *p.*] placet *TC*, *in ras. V*² | at *A TC*, ac *V* | ut *om. TC* || 8 cominiscunt² *A*, comminiscuntur *V* || 10 parascene *AV*, passcuae *T*, Parescuae *C* || 11 cēne *A* | me hino *A*, me hic *C*, me h. *T*, hinc me *V* | dauus inuenit *TC* || 12 moneatque *V* || 13 huic *T* | hoc *om. T* || 14 desit *etc.*] *cf. Spengel ad h. l.* | *MYSIS*] hic scaenae initium *in A* || 15 nomina] nōa (*ex non corr.*) ≈ *A* || 16 ut Lesbia uelut] utiles · ina uelit *A* || 18 iuni *A* | uernilitate] non uillitate *V* | et scudulus (*stud- T*) *TC* || 19 chrysalus *AV*, Crisalus *TC* || 20 chilacus *A*, thila//tus *C* (*T?*), thilaçus *V* | pinacium *CV* || 21 hic *in codd. scaenae initium non est* | he *TC* | inuentiones *TC* || 22 ut *om. TC* | adeo iKONOMIΔN *A*, ad *** *V*, **** *TC* | facetiae *ed. pr.*: facere *ATC*, *om. V*

οἰκονομία est, ut accersatur obstetrix et conueniatur Pamphilus; facetia scribentis in his uerbis est, quod Archylis compotricem potissimum adduci iubere fingitur. 2 AVDIVI A. I. frequenter hoc modo Terentius compendium facit, ut egrediens loquatur persona de eo, quod est gestura, et simul 5 doceat, quid ab altera gestum sit. 3 AVDIVI A. I. utrum 'iamdudum audiui' an 'iamdudum iubes', incerta distinctio est. 4 *Et* sunt qui 'iamdudum' quamprimum intellegunt, ut (*Verg. Aen. II 103*) 'iamdudum sumite poenas'.

229 2 1 SANE POL 'sane' multum, ualide; namque ualidus est, qui multum rerum necessariarum habet ad salutem. 2 TEMVLENTA produc primam syllabam TE. 3 TEMVLENTA uinulenta, hoc est ebriosa, quia temetum uinum, unde abstemius sobrius. dictum autem temetum ab eo, quod temptet mentem. 4 TEMVLENTA 15 uino, TEMERARIA natura.

230 3 1 NEC SATIS DIGNA CUI C. P. bene in conclusione illa specialiter probauit dicendo non idoneam, cui committatur primus partus mulieris. 2 Sed mire signateque dixit 'committas': etenim committimus magna et quae 20 salutem in dubio habent. 3 NEC SATIS DIGNA CUI COM-

1 OIKONOMIA A, oikonomia T, οἰκονομία C, οἰκονομία M⁴, * * * V | accersetur AV, -itur TC | obste//trix C || 2 fac &iā A | scribendi V | quod] quia C || 3 iubere Steph.: iubet et codd. | finger T || 4 A.] archilis V || 5 egrediens V | loquitur TC | quod] quae TC || 6 quod T | altero V | archilis T | i. om. V | uerum C || 7 iubes — 9 ut iamdudum in mg. V² || 8 qui] quod A | quam primum W. coll. Serv. Aen. II 103: iam primum codd. An nunc pr.? sic schol. Bemb. Eun. III 1, 58 | intelligant TC || 9 sumite A, sumit T, sumite (ite in ras. m. 2) C || 10 ualide sscr. V², alias TC V¹, alios A || 11 multum V | necessariarum ex -orum corr. C² || 12 <et> temulenta C | produc A, -cit V | TE om. V || 13 uinolenta C, uiolenta T, om. V || 14 abstremuis A || 15 ab eo sscr. C¹ | tentet V, ten//tet ex temptet corr. C, tpōē T | Temidenta C || 16 uino] uero TC | natura] nam C || 17 dignum T | c. p.] C. P. primum A, comm. primum TC, committas p. duas res V (cf. infra) | in9clusiēs (conclusionē sscr. m. 2) C, inclusionē V || 19 primum T | mire] muri A || 20 cōmitas A | quae ex quia corr. C || 21 cui A

- MITTAS PRIMO duas res: nec parientem nec primo partu. figura δύο δι' ἐνός, ut Vergilius (*Aen. III 42—43*) 'non me tibi Troia e. t.' et (*IX 448*) 'dum domus Aeneae C. i. s.'
- 231 4 1 TAMEN <EAM> ADDVCAM redit ad illud, 'quamuis coacta'. 2 IMPORTVNITATEM SPECTATE importunitas 5 neque loci neque temporis habet commoditatem. 3 ANCVLAE Archylidis scilicet.
- 232 5 QVIA COMPOTRIX EST in uultu remansit oratio; deest enim per figuram ἔλλειψιν 'ideo illam uult accessi'.
- 233 6 IN ALIIS POTIVS PECCANDI utrum in aliis mulieribus an in aliis rebus?
- 234 7 1 SED QVIDNAM PAMPHILVM E. exanimatus est perturbatus, ut Vergilius (*Aen. V 805*) 'exanimata sequens inp. a. m.', exanimus mortuus, ut idem (*Aen. XI 30*) 'corpus ubi exanimum p. <P.> A.' 2 VEREOR QVID SIT 15 'quid' ob quid, propter quid sit exanimatus. 3 Aut aliter 'quid sit' id est: quid sit negotii. 4 Sed quidam putant 'quid' pro quare, ut (*Verg. Aen. I 518*) 'quid ueniant'. 5 Aut deest 'propter', ut sit <propter> quid.
- 235 8 NVMQVIDNAM hoc comicum est et Terentianum 'numquidnam', cum exceptis 'num' et 'nam' sufficere ad interrogationem potuisset τὸ 'quid'.

1 primum AC | res] ines (res sscr. m. rec.) A | nec 1.] neque V || 2 ΔΙΟΔΗΝΟC. A, ἔλλειψιν M¹, **** TC V || 3 e. t. om. TC V | et dum om. C | c. i. s. V¹, capitolii immobile saxum V² || 4 reddit illum TC | quamuis Rabbow: quod AV, quia in TC || 5 quo acta <est> TC | SPECTATE] s. T || 7 archilias A || 8 uultu /// A || 9 Ε. ΛΛΙΥΙΝ A, ἔλλειψιν M¹, **** CV, om. T; ἀποσιωπησθῶν ed. pr. | accersiri TC || 12 pamphilum V, p. T | E.] ~ A, ex. u. TC || 14 inp.] in. P. A, m. p. CV | <et> exanimis AV, (-us) T, (-is ex -us corr.) C || 15 corpus (sscr. m. 2) C || 16 quid om. TC | ob quid <sit> TC || 17 quid sit in ras. V², quid A | est om. A | quod sit negotium V | Sed] si TC | quidnam putat TC || 19 ueniat TC | deesse T | propter W.: poste A, post TC, nam in ras. V² | ut in mg. V² | propter add. W. || 20 num ex nam corr. C² | et] ex A | nunquidnam V || 21 num et nam V, nunc etiam A | sufficeret A, quid sufficere (sscr. m. 2) V || 22 to TC, & A, om. V | quid om. V

5.

236 1 1 HOCINE EST HVMANVM FACTVM A. I. hic inducitur
adulescentis animus circa nuptias, ut ex magnitudine metus
ingens gaudium comparetur in fine fabulae cognita Gly-
cerio. et simul id agitur, ut magis magisque per Mysidem
Pamphilus excitetur ad resistendum patri nuptias indicenti. 5

2 HOCINE EST H. F. A. I. ab iracundia et dolore coepit:
iracundia ex iniuria descendit, dolor ex miseria. 3 HO-
CINE EST H. F. A. I. quasi deliberatio est, in qua duae partes
sunt, una patris, altera amicae; pro suasore Mysis est.

4 Principium ab iniectione est, in qua primo ut hominem 10
accusat, deinde ut patrem. 5 HOCINE EST H. F. hoc est
dilatare orationem, ne diceret quod fecit. et est peruersa
αὐξήσις a maioribus descendens ad minora per ampli-
ficationem accusationis. 6 FACTVM AVT INCEPTVM in aliis
'factu aut inceptu' fuit. 7 HOCINE EST OFFICIVM 'offi- 15
cium' dicitur ab efficiendo, ab eo, quod quaeritur in eo, quid
efficere unum quemque conueniat pro condicione personae.

237 2 1 QUID EST 'SI HAEC NON CONTVMELIA EST sic dici-
mus de his, quae necessario hoc sunt, quod dicimus.

1 Heccine A, hoccine TCV || 2 animus in ras. V²; metus
Schopen | circa in mg. V² | metus Rabbow: eius codd. || 3 com-
paretur V || 4 et] et A || 5 indicentis (tis in ras.) A, indi-
centis C || 6 hoccine codd. | ε·h·F·XI·A, est h·f·T, est
hoc factum C || 7 hoccine codd. || 8 EST] ·x·A || 9 pro suasore]
persuasorie in ras. V² | est <est> V || 10 ab] ad A | inuentione
codd., corr. Steph. | primo om. C | ut in ras. V², & A | homines

A, hominem V || 11 accusat C | ut in ras. V², in A | hoccine
TCV, heccine A | EST] x·A | h·F·] hoc f·C, h·A, om. V ||
12 quid T, quia C || 13 auxesis A, in ras. V², ausesis T,
auresis C | a maioribus V, amatoribus T | minora V || 14 acu-
sationis A | aut inceptum in aliis V || 15 factum V | inceptū A,
inceptum V | hoccine codd. || 16 officiendo A, efficiendo V |
quaeritur V | in eo post efficere codd., transp. Rabbow | quid om.

|||||||
C || 17 conueniat in mg. V², conueniat C || 18 Quod A | si
hec non contumelie? A, si contumelia non est hec TC | si^c C ||
19 quae] qui TC | haec sunt V | quod L (ed. pr.): quid TCV,
quid^d A

2 SI HAEC NON CONTVMELIA EST 'haec' cum stomacho *δεικτικόν* quasi aliquo contradicente non esse contumeliam. Cicero (*in Verr. I 10, 28*) 'quid est, quaeso, Metelle, i. e., si hoc non est?'

238 3 1 VXOREM DECREVERAT DARE SESE MIHI H. decer- 5
nere est de magnis rebus certam proferre sententiam.

2 VXOREM DECREVERAT propositio iniuriae. 3 NONNE OPORTVIT oportuisse ad patrem refert, nam nec sic consentiret ad nuptias: sed fac tu me uelle: nonne oportuit p. m. a.? dolet autem se spatium non habuisse 10 consilio.

239 4 1 NONNE . . . . OPORTVIT quam de stomacho repetitum est 'oportuit'! 2 Et de more 'praescisse me ante'. 3 <PRAESCISSE ME ANTE> 'praescisse' proprie ad eum refertur, hoc est ad Pamphilum. 4 COMMVNICATVM 15 quod neque huius proprium neque illius est. 5 Et 'ante' abundat aut certe 'prae', cum sufficiat 'scisse'. 6 COMMVNICATVM quia nuptiarum non omnis potestas in patre est.

241 6 1 QVID CHREMES transit a patre nunc ad socerum. et redit τὸ 'quid' non ad Chremetem, sed ad illum trans- 20 euntis [dicitur] est et non considerantis, quid dicat.

1 non contumeliaꝝ A, contumelia non TC | hec dett., hoc ATCV || 2 dicticon A, dictum TCV (schol. Paris.) | contumelia A || 3 quid est] quidē AC, quid V | me tolle T || 5 sese mihi dare C | κ.] hoc; A, hoc ē V | decreuere A || 6 est om. V || 7 propositio ex prep- corr. C, om. A | iniureꝝ A, iniure C | nonne V, sine A || 8 oportuisse] oportuit scil. Lindenbr. || 7 nec si contiret T, nec si concitet C; consentirem Steph. || 9 factum /// (m eras.) euelle A, factum me uelle TCV || 12 none A | OPORTVIT] oportuit o. TC, oportuit communicatum V || 13 praescisse me ante om. V || 14 PRAESCISSE ME ANTE add. W. | precisse A | proprie V | ad in ras. V², om. ATC || 15 refertur <qui queritur>? | pamphilum (pam in mg. m. 2) V, pamphilus A, pamphili C(T?) || 16 huius in ras. V², hec sunt A, hēs TC | est neque illius TC || 17 scisse sscr. C² || 19 QVID — p. 103, 2 quod ait om. C¹, add. in mg. C² | transit] transitio Schoell || 20 et ante 19 ad A, om. rell. | reddit T | .to. TC, om. V | ad om. TC || 21 dicitur secl. Rabbow | est D (Steph.), om. rell. | non ATV, cum C²; del. Schopen. An nunc?

- 240 5 QVOD VERBUM AVDIO 'uerbum' pro ἀξιώματε more suo posuit, id est 'uxorem dare' quod ait (v. 3).
- 241 6 2 QVID CHREMES irascitur patri, quod cogat, Chremeti, quod non neget uxorem. 3 Noue: dolet non odio haberi, non repudiari. 4 QVID CHREMES QVI D. non latuerat Pamphilum repudiasse Chremetem. unde et Dauus ait (I 2, 6) 'qui posteaquam audierat non datum iri filio uxorem suo'.
- 242 7 1 ID MUTAVIT noue dixit 'id': τὸ 'id' enim ad 'denegarat commissurum mihi gnatam uxorem'. 2 <***> 10 parauerat nuptias, et Chremem mutare sententiam. 3 ID MUTAVIT QVONIAM <ME IM.> παρόμοιον. nam quotiens uerba sunt, παρόμοιον dicitur, quotiens nomina, παρονομασία.
- 243 8 1 ITANE O. 'obstinate' facere est aliquid in alterius 15 malum cum conatu facere perseueranter et in alterius perniciem nimis niti. 2 VT ME A GLYCERIO MISERV M A. magna ui usus est uerbi et proprietate. unde est illud

1 QVOD] quia TC | pro ἀξιώματε morose suo A, pro ἀξιώματε more suo (ἀξ- m. 4) M, *** pro more suo V, more suo *** T, *** more suo C || 2 id est om. C | darē T || 3 chremeti/// V, chremetem ATC || 4 quod] quia C | neget] ueget²; A | Noue] nonne V || 5 repudiari C | qui d.] quid TC V, in ras. A | non] eius in ras. A | latuerat Steph. (latuerāt ed. pr.): latura (latera TC) erant TCV, in ras. A || 6 pamphilum repudiasse] in ras. A || 7 audierat] auditus (-um T) fuerat TC || 8 suo uxorem C || 9 id] Id ~ A | mutauit noue V, mutauit an q̄ T | τὸ] to V, tu TC | adde negarat AC, (-at in ras. m. 2) V || 10 m. g. u. T | lac. sign. W.; suppl. id MUTAVIT necesse fuerat, quoniam pater vel sim. | parauerat C, -ratur T, parauerat V, putauerat A || 11 chremes A, chremetem TCV || 12 id] id ~ A | QVONIAM] quō; A, quoniam TC, (am in ras. m. 2) V | ΠΑΡΟΜΟΙΟΝ A, παρόμοιον M⁴, *** TCV | nam — 13 dicitur om. TC || 13 sunt ΠΑΡΟΜΟΙΟΙ A, *** sunt V | nomina in ras. V² | ΠΑΡΟΝΟΜΑΣΙΑ A, παρονομασία M⁴, **** TC, om. V || 15 ITANE O.] ita nec A, itane TCV | obstinare A | est facere V || 16 facere ante 15 aliquid C, om. T | perseueranter (corr. m. 2) C | et sscr. C² || 17 niti] uti V, om. TC | glicere A, gl. T | m. T | A.] abstrahat V, om. A || 18 est om. TC | illud est TC

(*Verg. Aen. II 435*) <diuellimur inde> Iphitus et Pelias mecum'. 3 ABSTRAHAT magna indignatione usus est, tamquam Chremes non tam filiae consultum uelit quam laesum Pamphilum.

- 245 10 1 ADEON HOMINEM E. I. neminem putat esse in 5
 genere humano ita infelicem ut se, quod est commune
 omnium, qui in aliquo maerore consistunt. itaque non
 se, sed condicionem humanam dolet et queritur natum esse
 quemquam, qui possit esse tam miser ut ipse est, ac per
 hoc: se. 2 ADEON HOMINEM E. I. amatorie amore nomi- 10
 nato exsiluit in gemitus. sic Vergilius (*Aen. III 311—12*)
 'aut, si lux a. r., H. u. e.?' 3 INVENVTVM AVT I. Q. in-
 uenustus est sine uenere, id est sine gratia, quem
 omnes respuant repudientque pulchrae et quem deformes
 appetant. 4 INVENVTVM AVT INFELICEM inuenustus, 15
 cui displicens obicitur, infelix, cui placens negatur.
 5 AVT INFELICEM QVEMQVAM VT EGO SVM adeo se miserum
 dicit, quod sibi repudiare non licet, ut propter se doleat
 humanum genus, in quo sit aliquis tam miser. ut (*Verg.
 Ecl. IX 17*) 'cedit in quemquam'. 6 VT EGO SVM 20
 ἀνακόλουθον est 'ut': 'quam' enim inferre debuit, non 'ut'.
 246 11 PRO DEVM ATQVE H. F. quam ferueat indignatione,
 hinc aspice, quod frequenter exclamat. 2 PRO DEVM
 A. H. F. alia exclamatio est aduersum socerum.

1 diuellimur inde *add. W. (post mecum ed. pr.)*, cf. *ad Andr. III 2, 39* | infixus *T*, (x in t corr.) *C*, infitus *V*, iste *A* | et] ē in ras. *V*² | pelias *C* || 2 abstrahit *A* || 3 tamque *C* || 5 ADEON — 10 hoc se *om. A* | HOMINEM] h. *V* || 9 quemquam qui possit *V* | miser *V* | ac] et *V* || 10 adeo n̄ *A* | amatoris *TC*, (s in ras. m. 2) *V* | amore ex amare *corr. A* || 11 exhibuit *TC*, exhibuit *V* | sic] si *C* || 12 aut si lux] aui si lux *TC*, aui silice *A*, *om. V* | Inuentum *TC* | inuentus *TC* || 14 respuant *A* | repudiant- que *TC* || 15 inuentus *TC* || 17 ut e. s. *T* || 18 dix^{cit} (*corr. m. 2*) *C* | quod] quia *TC* || 20 in *sscr. A* | quemque *C* || 21 ἀΝΑΚΟΛΟΥΘΟΝ. ut *A*, ἀνακόλουθον (*m. 4*) est ut *M*, **** est ut *TC*, (est in ras. m. 2) *V* | inferre *V* || 22 proh *V* | atq; (*in ras. pro fid m. 1*) *A*, a. *V* | H. F.] hominum fidem *C* | qm̄ *T* | indignationē *C* || 23 quod] qui *A*, p *TC* | proh *V* | DEVM] d. *V* || 24 h. a. f. *C* | aduersus *V*

- 247 12 EFFUGERE 'effugere' in totum fugere.
- 248 13 1 QVOT MODIS c. s. si 'Chremes spretus', intel-
geremus Pamphilum dicere, quod operam dederit, ut se
repudiaret Chremes, ut supra (v. 7) dixit 'mutauit, quia
me immutatum uidet'. 2 QVOT MODIS c. Pamphilus an
Chremes? 3 ACTA AC TRANSACTA prouerbiale est in id
negotii, de quo nihil supersit ad agendum. 4 FACTA
a Pamphilo, TRANSACTA a Chreme.
- 249 14 1 REPVDIATVS R. quasi et haec iniuria sit, repu-
diare et repetere. 2 *Et* tale est in Eunucho (*I 1, 4*)
'exclusit: reuocat'.
- 250 15 1 ALIQVID M. A. duplex contumelia est: et 'monstri'
et 'aliquid'; minus enim esset 'aliquod monstrum'. sic
alibi (*Hec. IV 4, 21—22*) 'quid hominis uxorem habes?'
2 *Et* mutauit genus dicendo 'ea', quod femina est. sic 15
in Eunucho (*IV 4, 28—29*) 'taces? monstrum h., n. d.?'
3 ALIQVID M. A. EA dum 'monstrum' dixerat, 'ea' sub-
iunxit tamquam non uerbis sed sententiae seruiens.
- 249 14 3 NISI ID EST QVOD SVSPICOR coniecturale argumentum.
- 250 15 4 EA QVONIAM NEMINI OBTRVDI mire 'obtrudi' quasi
inuito. et totum cum iracundia. 5 OBTRVDI infligi, impingi.

1 EFFUGERE] effugare ut uid., in ras. A | effugere om. V ||
2 quod TC | s.] f. TC || 3 quod] quia TC | opem C || 4 imi-
tauit T || 5 me om. TC | immut- uidet] mimis T | quod modis
s. c. C, quo modis e. T | an V || 6 acta ac (an TC) transacta
TCV, & uecta astrans acta A | est om. A | in id in ras. V²,
in A || 7 FACTA a] facta A, acta^a (sscr. m. 2) V, facta autem a
TC || 8 <et> a C | chremete V, cremetis T || 9 r.] .i. V ||
10 ac repetere V || 11 exclusus A || 12 est om. TC | monstret
aliquid (d ex t corr.) A || 13 enim minus TC | aliquid TC | mon-
strum — 16 taces om. T || 14 hominis] mulieris Ter. *Hec. et*
Don. ad h. l. | habeas A, habeas V || 15 mutu ut A | dicendo
ex -da corr. A | ea] et C | quod] quoniam CV | feminaru sic
A || 16 n.] u. V || 17 m. om. T | EA] e. a. C | dixit TCV ||
18 sententiae] sensui V || 19 ID EST] id TC, idem/// (q; eras.)
A | q. T | SVSPICOR] spiritupicorus A, s. T | argumentum <est>
V || 20 memini C | obtrudi A, obtendi T | mire obtrudi om.
V || 21 et ed. pr.: ei codd. | totam C, tototum T | infligi V,
infringi TC | impingi ITUR] impingitur A, impingui Itē T

251 16 1 ITVR AD ME dotem amator non cogitat et ad utilitatem trahit, quod ultro uenit et quod se repetit Chremes. 2 ITVR AD ME quasi ad hostem. Plautus in Pseudulo (*I* 5, 38) 'itur ad me' et Vergilius (*Aen.* IX 423—24) 'simul ense recluso ibat in Euryalum' proprie. 5
3 ORATIO HAEC ME M. etiam pauca uerba ueteres orationem dicebant.

252 17 1 NAM QUID EGO DICAM DE PATRE quasi dicat: quid ego de patre dicam, qui alienum accusauerim Chremem? 2 NAM QUID EGO DICAM DE PATRE redit ad 10 patrem, in quo noue hoc accusat neglegenter eum agere, quod nolit fieri.

253 18 1 TANTAMNE REM T. N. summum uoti ac nuptias. 2 PRAETERIENS MODO hic specialiter ostendit, quid peccauerit pater. 3 PRAETERIENS MODO M. A. F. undique 15 conflatur accusatio: ex facto, quod 'praeteriens'; ex tempore, quod 'modo'; ex loco, quod 'in foro'; ex modo et uerbis (<'uxor tibi d. e. h.').

254 19 VXOR TIBI D. E. H. mire 'ducenda': semper hoc genus declinationis necessitatem ostendit, ut Vergilius 20 (*Aen.* XI 230) 'aut pacem T. ab r. p.'; Sallustius (*Hist. I fr.* 55, 7 M.) 'agendum atque obuiam eundum est, Q.'

255 20 ID MIHI VISVS EST D. A. C. A. S. T. ad 'hodie' 'cito' rettulit, ad 'uxor tibi ducenda est' 'suspende te'.

1 anator A || 2 utilitatem] *sc.* Chremetis; uilitatem Steph. || 4 psedubo T, sedulo C | itur] int̄ A | ad te Plaut. || 5 simul *om.* C | reclusa TC | eurialum (aur- T) *codd.* | proprieg; V || 6 ME] me me C | orationem V || 8 NAM — 9 Chremem *om.* V | dicam *in mg.* A | quasi dicam C || 9 dicebam ATC || 10 PATRE] p̄? A | reddit C, redidit T || 11 noue V | accusat hoc T | eum *sscr.* C¹ || 12 uoluit TC || 14 modo — 15 peccauerit *in ras.* V² | hec A | ostendit *om.* T | quod C || 15 pater praet. modo. undi- (que) *in mg.* V² || 16 conflatus A | ^{ac}excusatio (*corr. m. 2*) C | ex facto *om.* T | ex tempore V, extēps A, eo tempore TC || 17 ex loca A, ex hoc loco TC | quod] quia TC | et] et in A, ex TC || 18 uxor — h. ^{add.} W. || 19 E. H.] ē. TC | semper *in ras.* V² || 20 dedonis A || 21 aut] ut ATC, et V | t.] t̄ C, tibi T | ob C || 22 eundum C | Q. id] Q. id A, Quod T || 23 usus e. V, uis et est TC | A. c.] abi c. T, abi cito C | A.] a. c. TC | t.] te V

- 257 **22** 1 AVT VLLAM CAUSAM I. S. F. duo patent in defensione: aut uera aut ad tempus commodata.
2 Ineptum est, quod a quouis reprehendi potest, falsum est, quod etiam prudentem possit fallere.
- 258 **23** 1 QVOD SI EGO RESCISSEM ID P. si mecum comunicasset prius. 2 QUID FACEREM SI QVIS M. R. ipse se reprehendit. 3 QVOD SI RESCISSEM ὑποφορά.
- 259 **24** 1 VT HOC NE FACEREM ut tacerem. 2 *Et* nota 'facerem' pro tacerem. 3 SED NVNC QUID PRIMVM E. deliberatio et partes eius. 10
- 261 **26** 1 AMOR MISERICORDIA haec oratoria sunt, cum unum negotium in multas distrahimus partes. 2 AMOR a necessario, MISERICORDIA ἐπὶ τοῦ ὀσίου, — 3 MISERICORDIA <H.> ἀμφιβολία. — NVPTIARVM SOLLICITATIO a perturbatione; quibus colligit consulere se non posse. 15
- 260 **25** DIVERSAE TRAHVNT pro in diuersa.
- 261 **26** 4 SOLLICITATIO sollicitudo est, quae inhaeret mentibus, sollicitatio, quae ab alio fit.
- 262 **27** 1 TVM PATRIS PVDOR QVI ME TAM L. P. hoc ad illud spectat (*I* 1, 124) 'tute his rebus f. p.' 2 TVM 20

1 aut /// *V* | CAUSAM I.] causa ~ *A* | I. S. F.] ineptam saltem falsam *C*, inepta s. f. *T*, i. f. *V* | patent *Rabbow*: tempora *codd.*; comparantur *Steph.* || 2 defensione *CV*, defensionem *AT* (*dett.*) | commendata *TCV* || 3 quouis *V* | reprehendat. Post *TC* || 5 rescissem *V*, rescisse *A*, r. *T* | id. *id.* *A*, i. *T* | metum *A* || 6 m. r.] me roget *TC* || 7 quod] qui *TC* | RESCISSEM] rescisceret *A*, resciret *V*, rescierit *TC* | ΥΡΟΦΟΡΑ, ὑπόφορα *M*⁴, * * * *TCV* || 8 NE] me *TC* | tacerem] facerem *TC* || 9 quid <hoc> primum ē *TC*, quod primum ē *V* || 12 in *om. C* | detrahamus *C* | ἐπὶ τοῦ ὀσίου *Lindenbr.* (*cf. Eugr.* 'humanitas'): ΔΠΟΤΟΥΟΥΙΟΥΙΟΥ *A*, * * * * *TC*, a * * * *V*; ἐπὶ τοῦ ὀσίου *Steph.* || 13 MISERICORDIA] mira *C*, mire *T* || 14 *H. add. W.* | ἀμφιβολία (*Φ in ras.*) *A*, ἀμφιβολία *V*, ἀμφιβολία *TC* | solitatio *C*, sollicitudo *V* || 15 colligat *V* || 16 diuerse *ATV*, diuersa (*sser. m. 2*) *C* | in diuersa <trahunt (-hit *C*)> *TC* || 17 ineheret *C* | inhaeret — 18 quae *om. T* || 18 ab illo (*fit om.*) *T* || 19 TVM — 20 f. p. *om. TC* | TVM] cum *A* | L. P. *om. V* || 20 tute] *T. V. te A*

PATRIS PVdor ἀμφιβολία. 3 QVI ME TAM LIBERALI P.
explanatio, in quo pudendum sit apud patrem.

- 263 28 1 EINE EGO VT ADVERSER pronomen hoc uim quali-
tatis habet et est tali, tam bono.
- 262 27 4 QVI ME T. L. P. atqui accusabat eum: sed 5
amator est.
- 263 28 2 EINE EGO VT ADVERSER uidetur inclinasse, ut
secundum patris animum consisteret, sed amore ad incerta
iterum reuoluetur.
- 264 29 QVORSVM ACCIDAT ad quam rem, quo uersum. 10
- 265 30 1 SED NVNC PEROPVS EST AVT HVNC CVM IPSA AVT
calliditati femineae et astutiae sententia haec congruit.
2 CVM IPSA 'ipsa' nunc domina mea. 3 ADVERSVM
HVNC apud hunc. alibi (I 1, 15) 'et id gratum fuisse ad-
uersum t. h. g.' 15
- 266 31 DVM IN DVbio EST ANIMVS P. M. H. V. I. I. trans-
latio haec est mole alicuius ponderis, quae antequam
in loco sederit, cum incerta pendet, facillime commouetur.
- 267 32 1 QVISNAM HIC LOQVITVR MYSIS SALVE hoc secum;
deinde conuersus uidit. 2 SALVE difficile est inuenire 20
aliud uerbum, quod sic declinetur <ut> salue et saluete,
quippe huius uerbi per modos rara est declinatio.

1 amφibolia A, amphibolgia V, amphibologia TC | TAM]
t. T | 1. TC || 2 in qua *codd.*, *corr. Steph.* || 3 ago (*corr. m. 2*)
C, e. T | vt *om. T* | aduerset A, aduerser (a. T) sed TC | hic
V | uim *om. TC* || 4 tam *Steph.*: an *codd.* || 5 τ.] iam C | atqui A,
an qui TCV | <me> accusabat T | sed] si *in ras. V²* || 7 EINE] &
ne A | ut ego C, ut e. T | aduerset² A | uideretur A, uideretur
V || 8 fecundum C | sed *Steph.*: et AV, *om. TC* || 9 reuoluetur
A, -entur T, -eretur CV || 10 accidat C | uersu C || 11 NVNC]
non C | aut *in ras. V²*, *om. T* | IPSA] illa *in ras. V²* || 12 fe-
mine A, feminae (*sscr. m. 2*) V | astutae (*sscr. m. 2*) V, astute
T | sententia V, sententiae (*in -tia corr. m. 2*) C || 14 <et> alibi
TC | aduersum t. h. g.] a.n.o. TC || 16 p. — i.] *** TC | v.
i. i] t. i. A || 17 hoc est V | alicuius] abcius A || 20 con-
uersus uidit] uidit rursus V | est *om. T* | aliud inuenire TC ||
21 ut *add. Schopen* | saluete] saluere A, saluare TC || 22 quippe]
quin proprie V | huius] hēs C | uerbum C | rara] recta TC

3 QVIS HIC L. principium Terentianum in iungendis personis. 4 O SALVE PAMPHILE 'o' interiectio est optantis aduentum aut repente percussi. 5 QUID AGIT amatorie et familiariter non addidit quae. Vergilius (*Aen. IV 479*) 'quae mihi reddat eum uel eo me soluat amantem'. 6 ROGAS lenta quaedam et tristis responsio est et dolore plena.

268 33 1 LABORAT EX DOLORE duplicem laborem Glycerii esse dicit: unum partitudinis, alterum curae et sollicitudinis Pamphili nuptiarum. 2 LABORAT EX D. A. E. H. 10 M. S. D. callide aggreditur iuuenem, nam utrumque propter illum perpetitur, et dolorem et sollicitudinem.

3 ATQVE EX HOC M. S. E. D. Mysis, quae contra patrem suasura est, incertum inueniens Pamphilum facile ad se conuertit mentione dominae suae et maxime <eo>, quod addidit, ut illam aegram esse dicat: qua re statim perfectum est quod uolebat, 'egone istuc conari queam?' ut dicat Pamphilus.

269 34 1 QVIA OLIM IN HVNC SVNT CONSTITVTAE NVPTIAE nec addidit 'a patre', sed inuidiose, quasi et a Pamphilo 20 sint constitutae. 2 <***>. an 'timet' in negotio, <***>?

3 IN HVNC SVNT C. idem enim dies est, quo placuerant destinatae nuptiae, quamuis Chremes renuntiauerit. 4 *Et*

1 L.] loquitur CV || 2 °interiectio (*sscr. m. 2*) V || 3 aduentus TCV, affectus uel aduentus A; *corr. ed. pr.* | percussi Steph. | agit? A, agitur TCV | amirativae C, amotivae T || 4 addidit(?) C, abdidit T || 5 amantem ex amorem *corr. C* || 6 quaedam ex quidem *corr. C* || 9 dicit in ras. V² || 10 D.] dolore CV | A.] atque V | E. om. V | H.] b. C, m. T || 11 s. <e.> T | D.] de TC || 12 et sollicitudinem et dolorem V || 13 hoc h. TC | E. D.] c. d. V, ** C, om. T || 14 suasura V || 15 mentio <est> T, mentionem <ē> C | eo *add. Rabbow* | addit *ed. pr. (L)* || 16 aegram & grām A || 17 quod qui C | Ego^{ne} (*sscr. m. 2*) C | queram C || 19 OLIM] diē C, di² T | constitute sunt C, constitutae AV || 20 et om. V || 21 an — negotio] *praemissa fuerat altera differentia uelut schol. 34, 5; sequebatur* 'sollicita est' ante negotium. *uestigium compileris!* || 22 SVNT om. C | c.] constitutae V, diem TC | idem V || 23 destinatae] constitutae V | denuntiaret C

supra (I 1, 75) 'hic nuptiis dictus est dies'. 5 TVM AVTEM HOC TIMET ['tum' praeterea: tertiam sollicitudinem habere Glycerium ostendit, ne deseratur a Pamphilo. SOLLICITA EST DIE] sollicitudo rerum incertarum magis, [IN HVNC SVNT CONSTITVTAE N.] hic certior metus est et grauior. 5

270 **35** 1 EGONE ISTVC CONARI QVEAM ideo sic Pamphilus, quia illa inuidiose non 'deserere cogaris' dixit, sed 'deseras'. 2 EGONE ISTVC C. Q. non 'perficere' sed 'conari': uelle aliquid ad scelus effectio est, etiamsi non potest fieri; hic enim uoluntas, non factum damnatur, ut Vergilius (*Aen. VI 624*) 'ausi omnes i. n. a. p.' 3 Ergo 'conari' leuius est quam 'facere'.

271 **36** 1 EGONE PROPTER ME ILLAM magna uis est in pronominiibus: et diuersa sunt et singula et non praecipitantur nec dicuntur uno spiritu, sicut in Eunucho 15 (I 1, 20) 'egone illam, quae illum, quae me'. 'quae illum' id est amat, 'quae me' id est non amat. 2 EGONE euidenter subauditur 'id fieri sinam?'

272 **37** 1 QVAE MIHI SVVM A. ab eius beneficiis. 2 SVVM ANIMVM quantum ad amatorem pertinet. 3 ATQVE OMNEM 20 VITAM hoc est: ut maritum speraret. 4 QVAE MIHI SVVM A. A. O. V. C. argumenta a consequenti: si eam deserit, haec subiciuntur.

1 est dies *om. TC* | tum *V* || 2 hoc *V* | tum praeterea — 4 DIE *dett. (Calph.), om. ATCV* || 4 incertarum *Steph.*: inceptorum *ATC*, inceptorum *V* || 5 SVNT *om. T* | metus (e *ex o corr. m. 2*) *V* | est *om. V* || 6 Ego me *A* | ideo *V* | pāfilu9 *A* || 7 deserere cogaris *V* | dixit *om. T* | sed] Si *C* || 8 conari: <nam>? || 9 ad solus *A* | iam si *codd., corr. Steph.* || 11 an si *V* | i. n. a. p. *V*¹ (immane nefas auroque potiti *V*²), n. r. a. p. *C* || 12 <facta> facere *ATC* || 13 magna — 16 egone illam *om. A* || 14 pronominiibus *in ras. V*² || 15 <et> nec *V* | quae illum *dett., om. ATCV* | quae me <quae non> *dett.* || 17 idest 1.] idem *TC*; deest *Steph.* | id est 2.] deest *Steph.* | non amatus *A* || 18 euidenter *W.*: uadenter *A*, suadenter (a *in ras. V*²) *rell.* | subaudite *V* | id *W.*: ut *codd.* | sinam *V* || 19 QVAE — 21 speraret *om. A* | MIHI SVVM *A.*] nihil sumat *TC* || 20 amorem *dett., ed. pr.* || 22 A. A. O. V. C.] animum atque omnem uitam *cr. C*, a. a. o. m. u. ex *T* | argumentum *TC* | consequenta *A* | ea *T*

- 273 **38** QVAM EGO ANIMO <EGREGIE> CARAM PRO VXORE
HABVERIM <ut> (I 1, 31) 'nihil <egregie> praeter cetera s.',
id est nimis.
- 274 **39** 1 BENE ET PVDICE EIVS DOCTVM hic illud soluitur
(I 1, 48) 'lana et tela uictum quaeritans', ut hoc prae-
struat bene et pudice Glycerium esse eductam; <nam>
'lana et tela uictum quaeritans' non pertinet ad argu-
mentum, nisi propter uitam Glycerii intellegas. 2 BENE
ET PVDICE ab honesto. 3 BENE ET PVDICE EIVS DOCTVM
hanc sententiam quasi de exemplo probat, nam bene
educta etiam Chrysis est, quae 'primo pudice uitam parce
ac duriter agebat' (I 1, 47).
- 275 **40** 1 COACTVM EGESTATE propterea quod Chrysis 'in-
opia et cognatorum n. c.' (I 1, 44). 2 COACTVM EGE-
STATE non 'paupertate' sed 'egestate', cui contrarium 'in-
opia et cognatorum n.'
- 276 **41** HAVT VEREAR SI IN TE S. S. S. acuit animum adu-
lescentis contra patrem, cuius etiam nomen graue est.
- 277 **42** 1 SED VIM VT Q. F. et hic 'ueeor' subauditur.
2 'Vt' pro ne non posuit, ut sit: sed ueeor, ne non
queas uim patris ferre. 3 Et VT <QVEAS> ne non
possis: non damnatio est uirium adulescentis, sed pro-
1 caram (ex coram corr.) animo C, c. a. T || 2 ut —
nimis Schoell: nihil praeter cetera si est (sic est TC, s. V)
nimis codd. || 4 dictum A | hinc AV | illud om. T || 5 uictum
ex uicta corr. A | ut — 7 quaeritans om. TC | hoc dett., haec
A, hic V || 6 nam add. W. || 7 nitum A || 8 propter Rabbow:
post codd. | uita T | gliceri A || 11 etiam Chrysis est Rabbow:
est a chriside codd. | qui A | parte A || 13 cocta T, cohacta
C | propterea] postea TC | quid A, quae C | crisis TC, crisdid
V, ** A || 14 n. c.] negl. i. C | COACTVM — 16 cognatorum neg-
ligentia in mg. C² V² || 15 sed egestate V², sed paupertate
ATC² | inopia om. C² || 16 n.] negligentia TC² V² || 17 haud
ueeor TCV | in te s. s. s. V, inte. S. F. A, in te s. s. C,
u t. ss. T | acuit Steph.: arguit V, argute AT, (sscr. af
arguit) C || 18 cuius] aut A | est om. V¹ || 19 sed ium utq; F;
A, sed uim ut q. r. C, sed u. u. q. r. T, si in te s. s. s.
V | et hic V, educ A || 20 posuit Steph.: possit TC, possis
AV | sit] possit TC | ne om. TC || 21 ferre uim patris V ||
22 uirium Schoell: uerum ATC, uitii V

uocatio in contemptum patris. 4 ADEON ME IGNAVVM an uerisimile. 5 IGNAVVM quod aduersum necessitatem proferendum fuit, id primum dixit: adesse sibi uirtutem; quae sequuntur, ad fidem pertinent. ita pro tempore contemptum patris pro fortitudine habet. 6 IGNAVVM ignauus 5 est, qui uim non potest ferre, qui non est perseuerans.

278 43 1 ADEON PORRO INGRATVM 'porro' coniunctio est expletua, alias aduerbium temporis. 2 IGNAVVM et INGRATVM ἀβήσις est. 3 INHUMANVM AVT F. propter subiecta dixit. 4 ADEON PORRO INGRATVM AVT INHUMANVM 10 mira omnis conuersio: non enim dixit 'adeon me obsequentem patri existimas, adeo gratum, adeo pium, adeo mansuetum'. ita amatoris per omnia seruat condiciones, ut oratorie hoc cogatur scelus esse, si pareret nunc patri.

279 44 1 VT NEQVE ME CONSVETVDO NEQVE AMOR non 15 ordinem reddidit: 'ferum' enim reddidit ad consuetudinem, qua etiam ferae mansuescunt; 'neque amor' ad illud 'inhumanum': amor namque uehementior est in homines. Vergilius (*Geo. III 258—59*) 'quid iuuenis, m. c. u. i. o. i. d. a.?'; 'pudorem' ad 'ingratum' rettulit. 20 2 VT NEQVE ME CONSVETVDO NEQVE AMOR 'consuetudo' aduersus feritatem, 'amor' aduersus inhumanitatem, 'pudor' aduersus ingratum animum.

280 45 1 COMMOVEAT NEQVE COMMONEAT ἀβήσις ad maiora.

2 an] aut TC | a uerisimili Steph. | IGNAVVM om. C || 3 adesse sibi V || 4 secuntur C | finem ATC | pertinet T || 5 IGNAVVM ingenium codd., corr. Steph. || 6 qui 2. V || 7 ingratum A || 8 alias] alia sunt A | ignauum V || 9 ΔΕΪCIC A, ἀβήσις M⁴, *** TC V | est] et T | <at>aut V | propter W.: post codd. || 11 hominis V || 12 existimās C || 13 ita] ** C, anima T | amato V || 14 pareret V, pateretur AC(T?) | nunc in ras. V² || 15 non — 17 neque amor om. A || 16 reddit 1. V | consuetudinem] mansuetudinem codd. || 17 qua Rabbow: quo T, quod ACV | etiam ferae] referre T || 18 illud om. V | uehementior est V || 19 quod V || 20 m. (magnum m. 2) c. (cui m. 2) n. V, M. E. V. A | o. i.] o. s. C | a.] A. A. A || 21 nec amor C | consuetudinem TC || 22 feritatem V || 24 neque commoueat V, neque commoueat AT | ΔΥΪHCIC A, ἀβήσις M⁴, *** CV, om. T

- 279 44 5 VT NEQVE <ME> CONSVETVDO NEQVE AMOR ἀπόδοσις ad superiora.
- 280 45 2 VT SERVEM FIDEM exquisite: non dixit 'ut contemnam patrem'.
- 281 46 1 VNVM HOC SCIO HANC MERITAM in eodem haeret, 5 ut excitet inuenem, neque audire se fingit, quod dicit.
- 2 VNVM HOC SCIO uide quam callida sint, quae a Myside subiciuntur ad irritandam promissionem Pamphili.
- 3 VNVM HOC SCIO subicit illa, quod ardentem incendat magis; nam dixit ille omnia, quibus cogitur fidem seruare, 10 sed merito eius aut nihil addixit aut parum. 4 VNVM HOC SCIO quasi dicat: quid tu factururus sis, equidem nescio, sed unum scio. 5 VT MEMOR ESSES SVI inuidiose quasi oblito: adeo commouetur hoc dicto Pamphilus.
- 6 VT MEMOR ESSES SVI bene praeterito effert, quoniam 15 quae praeterita sunt, in recordatione magis lacrimabilia et miserabilia sunt, ut Vergilius (*Aen. II 677—78*) 'c. p. I., cui pater et c. q. t. d. r.?'; idem alibi (*Aen. IX 300*) 'per caput h. i., p. q. p. a. s.'
- 282 47 1 O MYSIS MYSIS primum uocandi, alterum incre- 20 pandi est. 2 ETIAM NVNC SCRIPTA id argumentum est, quam uiuae memor sit, qui etiam uerborum mortuae meminert Chrysidis de Glycerio.

1 vt] aut T | ΔΠΟΔΟΣΙΟ· A, ἀπολογία M⁴, **** TCV || 2 superiorarū; A || 3 exquisita A | non om. TC | dī C | contemnem V, contempnem (-erem m. 2) C, contendere T || 5 VNVM — dicit om. TC | heret post excitet A || 8 irritandam A, irritandam V || 9 VNVM — 11 parum om. TC | scio] · s · A | uicendat A || 11 merito A, de meritā (ā ex o corr. m. 2) V | eius om. V | addixit V | paruū A || 12 scio] · s · A || 13 scio — 14 Pamphilus om. TC | esse usi A || 14 oblito A | dicti A || 15 esse sui A | effert *Rabbow*: & fraī A, et (quam T) futuro TC, usus est (sscr.) V² || 16 quae om. V | et om. A || 17 miserabilia V | o. — p. a. in mg. V² | c.] o. TCV² || 18 cui] eici. C, c. V² | et c.] e. c. TCV², & A | t.] tu TC, om. V² | id. ē. A || 19 h. i.] hoc iuro TCV² | p. — s.] p. o. q. a. s. TC, per o. q. a. V² || 20 <misis · n. > primum V | inuocandi C || 21 ETIAM Et T | id A, idem V || 22 quod uiuae in ras. V² | qui] quae C | mortue ex mote corr. C | meminerat (in -rit corr. m. 2) V

284 49 1 IAM FERME MORIENS 'ferme' aduerbium est festinantis. 2 IAM FERME M. M. V. ex tempore probauit locutam uera esse et non ficta et simulata; nam qui sani sunt, spe longioris uitae adulantur. Vergilius (*Aen. X 782*) 'et dulcis m. r. A.' 3 IAM FERME MORIENS affectus a tempore, quod postrema uox erat.

285 50 1 ACCESSI VOS SEMOTAE NOS SOLI figurae proprie Terentianae, ἀσύνδετον et ἔλλειψις: 'uos semotae' deest 'estis', 'nos soli' deest 'remansimus'; ut est illud (*Eun. I 1, 20*) 'egone illam q. i. q. m.' 2 INCIPIT deest 10 'dicere'. 3 Praeparatio et quasi uestibulum orationis est. 4 Inceptio dicitur orationis, quae longa taciturnitate meditare grauius profertur, ut Vergilius (*Aen. X 100*) 'tum pater omnip., r. c. <p.> p., i.' 5 vos SEMOTAE N. S. habuit fidem, quod soli fuimus, quod nemo 15 testis. an timuit, ne hoc pater ante firmatum amorem cognosceret?

286 51 1 MI PAMPHILE μίμησις per prosopopeiam et principium a blandimento. 2 MI PAMPHILE imitatus est etiam blandimentum Chrysidis. 3 HUIVS FORMAM ATQVE 20 AETATEM amat compendium lassitudo; 'formam' enim dicendo pulchritudinem significat, 'aetatem', quod parua.

1 festinantis est C || 2 IAM — v.] ἰῶ m. m. u. T, ideo m. m. C | locuta TC || 3 uera dett.: uerba ATCV | et 1. om. TC || 4 adulant T || 5 . M . I . A . A, m . a . r . V | adfectus A || 7 ACCESSI] Ingressi T || 8 ΔΣΙΝΘΕΤΟC ΕΤ ΕΜΕΙΥΤC . A, ἀσύνδετον ἔλλειψις M⁴, * * * * * TCV | Vos V, nos T || 9 estis] eratis (ex eramus corr. m. 2) V, istis T, ^{fu}istis C | soli] stilus T | ut] At TC || 10 illa TC | q̄ . i . q̄ . M . AT, quae illum quae me CV || 11 et quasi Steph.: quasi et (et V, om. T) codd. || 12 <ῶ> dicitur V | quae] quod C || 13 medietate V, medietate AC, (-tis) T || 14 tu pater C | omni . P . R . Ε . P . I . A, omnipotens r . c . (e TC) p . i . TCV || 15 n . s .] nos soli in ras. V², nos so . C, n . s . T | habuit Steph.: ubi A, ibi TC, ibi V | quod 1. ed. pr.: quam ATC, qm V || 16 hic V | firmatam T || 18 . MIM . HCl6 . A, μίμησις M⁴, * * * TCV | per] ac C, om. T | prosepopeiam A, prosopopeyam V, prosopopeia TC || 20 famam C || 22 pulchritudinem V | parua in ras. V², om. A

4 HVIVS FORMAM ATQVE AETATEM duplex causa comendationis: formae et aetatis. et supra (*I 1, 91*) 'forte unam aspicio adulescentulam, <forma>'. 5 MI PAMPHILE uide redditam uoci morientis densis interuallis intersumptam orationem utpote lasso anhelitu interueniente.

- 287 **52** VTRAEQVE VTILES legitur et 'inutiles sient'.
 288 **53** 1 ET AD PVDICITIAM quia 'formam' dixit, ET AD REM TVTANDAM quia dixit 'aetatem'. 2 ET AD REM TVTANDAM ἀπόδοσις.
 289 **54** 1 QVOD TE PER HANC DEXTERAM 'quod' propter 10 quod, ut (*Verg. Aen. II 141*) 'quod te per superos'. et ordo: propter quod oro, 2 PER HANC DEXTERAM tenet eum, ut apparet. 3 PER HANC DEXTERAM fidei et foederis membrum et manum conuentionis. 4 ET INGENIVM legitur et 'genium'.
 290 **55** PER HVIVS SOLITVDINEM legitur et 'sollicitudinem'.
 291 **56** 1 OBTESTOR obtestatio dicitur, quando eum ad iuram, quem rogamus, per eas res, propter quas rogamus; ut Vergilius (*Aen. X 45—46*) 'per euersae, g. f. T. e. <o.>' 2 NE ABS TE HANC SEGREGES NEV D. ad 'fidem' 'ne se-

1 huius in ras. V², haec sunt A | duplex <aius> C, du<aif₃> T || 2 formae aetatis (om. et) ATC | et] ut ed. pr. || 3 a · u · a · T || 4 uoce T, -em C | morientis — interuallis om. T | intersumptam TC, interfunctam A, interruptam V (dett.) || 5 anelitu (en- T) TC, hanelitu V | interuenientes TC || 6 utraque (re ex ro corr.) C | VTILES] inutiles V | et inutiles TC, et utiles in ras. V², om. A | sient in ras. V², sient A, sienti T || 7 pudicitiam A, pudi. T | forma A || 8 REM] eē T | quia om. T | tutam. T || 9 ΔΠΟΔΟCIC; A, *** CV, om. T || 10 quid A | dextram C, d. T | propter] post ATC || 11 quod om. TC | et] est V || 12 propter] post ATC | dextram C || 13 eum · N · C | appareret AC, -arent T, -areat V | dextram C, de T || 14 et manum T, ad manum C, ad immanium A, om. V | <sit> conuentionis TC V, conterentio nis <sit> A || 16 HVIVS] hec T || 17 dicitur] est T || 18 rogamus <rogamus> codd., corr. Schopen; cf. Andr. III 3, 8 | propter Steph.: post codd. || 19 ut om. TC | per — e.] peruersē · G · fit · A, per eum se · g · fit · V, perturse g · f · t · T, per cum se g · f · tē C || 20 NEV] neū A | d.] deseras TC V | finem (corr. m. 2) C

greges' rettulit, ad 'solitudinem' 'neu deseras'. 3 <NE ABS TE HANC SEGREGES NEV DESERAS> hoc est: ne aliam ducas aut amare desinas, etiamsi nunc ducas aliam.

4 NE ABS TE HANC S. quasi ipsam amantem. 5 HANC <S.> propter formam et aetatem, — 6 SEGREGES hoc 5 uerbum simplex fieri non potest. — NEV DESERAS propter amorem. 7 TE OBTESTOR sextum *παρέλκον*: dixit enim iam 'quod ego te per hanc dexteram oro' (v. 54).

292 57 1 SI TE IN GERMANI FRATRIS 'si' tunc dicimus, quando praestitimus aliquid et tamen nolumus exprobrare, 10 ut Vergilius (*Aen. IX 406—7*) 'si qua tuis umquam pro me p. H. a. d. t.' et alibi (*Aen. IV 317*) 'si bene quid de te merui'. 2 IN GERMANI FRATRIS nec 'fratris' solum, sed etiam 'germani'.

293 58 SIVE HAEC TE SOLVM si aut mihi quoque te prae- 15 tulit aut nullum alium nouerit amatorem in domo re- tricis.

295 60 1 TE ISTI VIRVM DO haec, ut diximus (*ad u. 36*), et singula sunt et non praecipitantur nec dicuntur uno spiritu. 2 AMICVM TVTOREM PATREM potest enim et ma- 20 ritus esse et non amicus; sed <ad> affectum mariti rettulit 'amicum'. 3 TVTOREM quasi orbae, PATREM quasi paruae.

294 59 SEV TIBI MORIGERA FVIT hoc quasi amanti, ut ille (*Verg. Aen. IV 317—18*) 'fuit aut tibi quicquam dulce m.'

1 solitudinem TC | neu] ne A | NE — DESERAS *add. W.* || 2 neu aliam V, aliam ne TC || 3 amare] *sc. hanc* | nunc W.: non TCV, *om. A* | alias TC; illam *ed. pr.* || 4 s. *om. V* | quasi V | amantem] manu tenens *Steph.* || 5 propter] post ATC || 6 NEV] non V | propter amorem *Rabbow*: postremo *codd.* || 7 sextum ΠΔΡΕΑΚΟΝ A, sextum parelcon (parelto T) TC, paralcon (*in mg. m. 2*) sextum V || 8 hac (*corr. m. 2*) dextram C || 9 si] sic V || 10 praestetimus TC² | et] ē C | tamen *om. V* | <ali- quid> exprobrare TC || 11 si quam uisum quam (*om. T*) TC, si qua tui sum quam V || 12 t.] c. V, d. t. TC | quod A || 13 FRATRIS] fratres A || 15 aut] autem ATC, aut te V || 18 haec *in ras. V²* | dicimus C || 19 sunt *om. T* || 20 TVTOREM] amatorem A || 21 et] sed TC | sed affectu *codd., corr. Rabbow* || 22 amicum tutorem *in ras. V²* | PATREM *om. T* | quas A || 23 ut ille] utile A TC, utilis V || 24 fuit <aut ut fuit> V || tibi *om. TC* | m.] in V, *om. C*

- 295 60 4 'Virum' 'ne segreges', 'amicum' 'ne deseras';
 <ad illud quod ait (v. 53) 'ad rem tutandam 'tutorem''>
 et <ad> illud quod ait 'et ad pudicitiam' 'patrem'.
 5 Conclusio per mandatum et obtestationem efficax satis.
 6 TE ISTI VIRVM DO A. T. P. apparet, quod iungens dex- 5
 teras haec dicebat. ideo et supra (v. 54) 'per hanc d. o.'
- 296 61 1 BONA NOSTRA HAEC TIBI haec uerba quasi supel-
 lectilem suam ostendentis sunt. 2 BONA NOSTRA hoc est
 'ad rem tutandam' (v. 53).
- 297 62 1 HANC MIHI IN M. D. confirmatae sunt legitimae 10
 nuptiae per manuum conuentionem. 2 Et mire 'hanc',
 non 'huius manum'. 3 MORS CONTINVO IPSAM O. quo
 magis memorem esse oportet eorum, post quae illa nihil
 locuta est.
- 298 63 1 ACCEPI 'accepi' proprie quasi uxorem. 2 ACCEPI 15
 A. S. conclusit partem deliberationis suae per electionem.
- 299 64 1 OBSTETRICEM A. quae opem tetulerit, obstetrix
 dicitur, unde et parturientes 'fer opem' clamant. 2 SED
 CVR TV ABIS AB ILLA corripit, unde abeat ab illa. 3 Non
 est interrogantis sed corripientis et increpantis, quod Gly- 20
 cerium deserat. 4 PROPERA ATQVE AVDIN et interrogatio
 quo eat et reuocatio ad argumentum magni amoris accedit.

1 mirum *T* | ne 1. et 2.] non *V* | deferas *C* || 2 ad — tutorem
 et 3 ad add. *Rabbow* | et om. *T* || 4 Conclusio (-so *C*) — satis ad
 v. 61 pertinent || 5 r. om. *T* | iungas *TC* | dexteram *CV* || 6 hoc *V* |
 supra] si qua *A* | per om. *TC* | dexteram oro *V* || 7 nostra — super-
 lectilem] in ras. *A* | tibi <c.> *V* || 8 ostendens (ti *sscr. m. 2*) *V* ||
 10 in] m. *C* | m. d.] manum dat *V* || 11 manuum *ATC*, manum
V; in manum *Steph.* | conuentorem *T*, coniunctionem *V* | mire]
 mater *T* | hanc *sscr. V*² || 12 morsut io. quo *T* || 13 memorē eē
 ex memorie corr. *A* | eorum om. *A* | quam *V* || 14 locuta est nihil
TC || 15 accepi om. *V* || 16 a. s.] *IA · S*; *A*, acceptam seruabo
TV | conclusit ed. pr.: concussit *codd.* | patrem *A* | perlectio-
 nem *A*, per electionem in ras. *V*² || 17 Obstetricem in *mg.*,
 accerso in ras. *V*² | quae] quasi *T* | tetulerit *ATC*, detulerit
V; tulerit *Steph.* || 18 parturientis *A*, parturienti *V* | fer] per
A, (fer *sscr. m. 2*) *V* || 19 abeat] habea *A* | ^{cur} non (*sscr. m. 2*)
V || 21 interrogat *codd.*, corr. *Steph.* || 22 abeat *C* | magis *T* |
 accedat (corr. m. 2) *V*

- 300 **65** 1 VERBUM VNVM CAVE D. N. deest 'dicas': figura ἔλλειψις. 2 VERBUM VNVM CAVE D. N. non quo hodie futuras nescierit Glycerium, sed quod illas hodie indixerat pater filio, cum supra et Pamphilo et Glycerio disturbatae uiderentur, 'quia sunt constitutae in hunc diem' 5 (cf. v. 34). 3 CAVE adnotant quidam 'caue' hic corripendum esse. 4 NE AD MORBVM HOC ETIAM iterum ἔλλειψις, deest enim 'accedat'.

II.

1.

- 301 **1** 1 QUID AIS BYRRIA D. I. P. H. N. in hoc colloquio altera pars ostenditur fabulae, siquidem Andria ex duorum 10 adulescentium periculis gaudiisque componitur, cum fere solam Hecyram Terentius et unius comoediam adulescentis effecerit. 2 QUID AIS B. D. N. I. H. P. N. has personas Terentius addidit fabulae, — nam non sunt apud Menandrum, — ne παθητικόν fieret Philumenam spretam relinquere 15 sine sponso, Pamphilo aliam ducente. 3 QUID AIS B.

φ ad 977

at l. vi. 225.

p. 20 ex b.

Sörensberg, Ph. W.

34, 36

1 VERBUM — ἔλλειψις om. V | d. n.] de n. T, ne de nu. C || 2 ἔλλειψις] est; Misis. A, *** T, om. C | unum uerbum C | caue ex cauit corr. A, c. C | d. n.] de n. T, de nu. V, ** A | non] ** A | quo^d (sser. m. 2) V, que A || 3 futuras ex -rum corr. V² | illos T, illas post hodie V | indixerat V, indixerit A, -ere C || 4 distributae ACV, (-tio) T; corr. Steph. || 5 uidentur A, uidereretur C || 6 adnotant ex aduoc. corr. V², annotant A | quidem (corr. m. 2) V | corripientis V || 8 ἔλλειψις Steph.: misis A, *** TCV || 9 agis A | d.] d. n. TC | h. p. n. V, P. N. A | in om. V || 11 gaudiisque ex -dium corr. A | confere A || 12 hechiram A, hechyram V, echirium T, echirram (in ecyram corr. m. 2) C | et Rabbow: ex codd. | unius ti) comedia TC || 13 agis A | b.] birra TCV | I.] h. p. C | personas] partes T || 13 .terent. addidit A || 14 apud A || 15 ne παθητικόν Rabbow: ΝΕΟΠΙΘΕΛΤΟΝ. A, ne ἐπιθετον M⁴, ***** TCV; ne τραγικότερον Steph. | relinquere <sanc ti) A, relinquere <sane) TC, relinquens <aut) V || 16 sponsa TC, sponso (ex -sa corr.) A | ducentem TC | agis A | b.] Bir. C, hoc V

Engel, Schöll
416. 18/12, 11